יודען געדענקט, אז דער קאמף געגען די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד דויערט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

היינט 22 זייטען

פרייז 30 גראשען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 271 | לאָדז, פרייטאג כ"ו מרחשון תרצ"ו | דרייצענטער יאהרגאנג | Łódź, Piątek, 22 listopada 1935 | № 272

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאָדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71.

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.

בלוטיגער צוזאמענשטויס
צווישען ענגלישע פאליציי און אראבער

דער'הרג'עטע און פערוואונדעטע. — ענטדעקט אראבישע טעראריסטישע באנדעס. — אונרוהען אין חיפה. — וואס עס דערצעהלט די אראבישע פרעסע

ירושלים, 21 (יט"א טעלעגראפיש).

אין די הרי הגלבוע איז געקומען צו א בלוטיגען צוזאמענשטויס צווישען ענגלישע פאליציי און אראבער.

בעת א פאליציי־וואך האט זוכענדיג די מערדער פונם יודישען סערזשאנט ראזענפעלד, אנגעטראפען אויף אן'ארגאניזירטע באנדע אראבער, וואס האט זיך אויפגעהאלטען אין די בערג, האפענדיג א חשד, אז די מערדער געפינען זיך אין די בערג, האט די פאליציי געמאכט אן'אבלאווע, און דא איז געקומען צו א בלוטיגען צוזאמענשטויס, צווישען דער פאליציי און דער באנדע. אין דעם אפיציעלען קאמוניקאט ווערט געזאגט, אז בעת דעם צוזאמענשטויס זענען 5 אראבער און איין ענגלישער פאלי־ציאנט דערהרגעט געווארען. 5 אראבער זענען אריינגעפאלען אין די הענט פון דער פאליציי.

* * *

ירושלים, 21 (יט"א טעלעגראפיש)

בעת דעם צוזאמענשטויס אין די הרי הגלבוע, זע־נען א חוץ די 5 דערהרג'עטע אראבער, שווער פער־וואונדעט געווארען איניגע אראבישע פאליציאנטען.

אין רעזולטאט פון די וויטערדיגע זוכונגען, האט די פאליציי ענטדעקט אן'אראבישע טע־ראריסטען־ארגאניזאציע אין דער שפיץ פון דער באנדע שטעהען 20 שייכען. די באנדע האט געהאט א שווארצע ליס־טע פון די יודישע פערזענליכקייטען, וועלכע האבען דורך דער באנדע גע־זאלט אומגעבראכט ווערען.

* * *

ירושלים, 21 (יט"א טעלעגראפיש)

חיפה איז היינט געוועזן א שוי־פלאץ פון בלו־טיגע אראבישע אונרוהען, בעת וועלכע עס זענען שארף אנגעגריפען געווארען די ענגלישע פאליציי.

פאר דער לויה פון די 5 אראבישע הרוגים, וואס זענען דערשאסען געווא־רען אויף די הרי הגלבוע, האט אן.אראַ־בישער המון אנגעגריפען די ענגלישע פאליציי. 2 בריטישע אפיצירען זענען שווער פערוואונדעט געווארען. א גרע־סערע צאהל לייכט פערוואונדעט.

צו דער לויה זענען געקומען טויזענ־דער אראבער און אנגעגריפען די פא־ליציי.

דער המון האט אויסגעבראכען די שויבען און דעמאלירט דעם באהן־הויף. די פאליציי - אויטאס זענען בעשע־דיגט געווארען.

* * *

ירושלים, 21 (יט"א טעלעגראפיש)

די היינטיגע אראבישע פרעסע טיילט מיט, אז א חוץ די טעראריסטישע ארגאניזאציע, וואס איז ענטדעקט געווארען אין הרי הגלבוע, איז טעטיג א צווייטע אראבישע טעראר - ארגאניזא־ציע, וואס וועט פון דער פאליציי נישט אזוי שנעל ענטדעקט ווערען.

איינער פון די פערוואונדעטע פיהרער פון דער באנדע, האט זיך מודה געווען, אז די אראבישע טע־ראריסטען - ארגאניזאציע איז שוין טעטיג 2 יאהר און עס זענען אין איהר בעטייליגט 22 אנגעזעהענע אראבער.

דער הויפט־שטאב איז ביז אקטאבער געוועזן אין חיפה. עס איז דא א בעשלוס, אז צום רוהם פון איסלאם און פון פאטערלאנד, אויסצו־הרג'ענען די ענגלענדער און יודען, און אז די באנדע האט אויך ערמארדעט דעם יודישען סערזשאנט ראזענפעלד.

די ארבייט פון דער באנדע ווערט געפיהרט שטרענג קאנספיראטיוו.

* * *

ירושלים, 21 (יט"א טעלעגראפיש)

די אראבישע פרעסע פערעפענטליכט אן'אויפרוף פון אראבישע נאציאנאלען פיהרער, איינצואָרדנען א נאציאנאלע לויה פון די דערשאסענע אראבער.

די רעגירונגס - קרייזען זענען געגען דעם.

טאג־טעגליך

דער גייסט פון פערשטענדיגונג

זעהט אויס, אז די פאליטיק, וואס דאס היט־לער־דייטשלאנד האט לעצטענס אנגענומען, האט געפינען א געוויסען אפקלאנג ביי דעם פיהרער פון דער פראנצויזישער פאליטיק, לאוואל'ן. שוין זייט א געוויסער צייט, ווי דייטשלאנד מאכט בע־מיהונגען צו קומען צו א פערשטענדיגונג מיט פראנקרייך. עס ווערט צוגעגרייט א וויזיט פון היטלער'ס ספעציעלען שליח, פאן ריבענטראפ אין פאריז און דער פראנצויזישער אמבאסאדאר אין בערלין, פראנסואא פאנסע, איז נאך זיין צוריקקומען פון פאריז קיין בערלין, אויפגענומען געווארען פון היטלער'ן אין דעם אפיציעלען קאמוניקאט, וואס איז וועגען דעם וויזיט ארויסגעגעבען געווארען אין בערלין, איז בעזונדער אונטערגעשטראכען גע־ווארען, אז „דאס געשפרעך איז געפיהרט געווארען אין פריידליכען גייסט און האט געגעבען די מעג־ליכקייט פעסטצושטעלען דעם גוטען ווילען פוןביידע רעגירונגען.

עס איז שווער צו גלויבען אין „גוטען ווילען" פון „ביידע" צדדים, ווייל אויב מ'קען נישט שטעלען אין פראגע די אויפריכטיגקייט פון פראנקרייך אין איהר ווילען צו קומען צו א הסכם קען מען דאס אבער בשום אופן נישט זאגען וועגען דייטש־לאנד, נישט קוקענדיג דערויף, וואס דער בערלינער האוואס־קארעספאנדענט גיט צו די בעמערקונג וועגען דעם לעצטען געשפרעך צווישען היטלער'ן און דעם פראנצויזישען אמבאסאדאר, אז די „פראנ־צויזיש־דייטשע בעציהונגען זענען דאך נישט פער־אורטיילט צו טראגען שטענדיג א פיינדליכען כא־ראקטער", איז אבער דאך א פאקט, אז קיינער גלויבט נישט אין דעם גוטען ווילען פון דעם איצ־טיגען רעזשים אין דייטשלאנד, און אז יעדענ־פאלס וועלען אמווענינגסטענס נאציאנאל־סאציאליס־טען זיין די אפאסטאלען וואס וועלען בעזייטיגען דעם פיינדליכען כאראקטער פון די דייטש־פראנ־צויזישע בעציהונגען. אומווייניגסטענס איז דער איצ־טיגער דייטשער רעזשים, וואס עטעמט מיט שנאה און האס צו אלעם, וואס איז נישט דייטש, בערופען צו בעזייטיגען דעם שוין כמעט היסטארישען אנ־טאגאניזם, וואס הערשט צווישען ביידע פעלקער. און אויב מען רעדט פלוצלונג איצט וועגען „גייסט פון פערשטענדיגונג", הילט זיך שטארק גלויבען, אז ביידע צדדים זענען נישט אויפריכטיג און מיט זייער אנשטעל וועגען כלומרשטער פערשטענדיגונג פערפאלגען זיי נאר געוויסע פאליטישע צילען, וואס שטעהען צו זיך אין א געוואלדיגער סתירה.

ש.

ענגלישע בישאפען פערארטיילן שארף
די יודען־רדיפות אין דייטשלאנד

לאנדאן, 21 (יט"א טעלעגראפיש)

נעכטען זענען אויף דער סעסיע פון סינאד פון דער אנגליקאנישער קירכע געהאלטען געווארען שאר־פע רעדעס געגען די רדיפות אויף יודען אין דייטש־לאנד. נאך די רעדעס פון די חשובסטע בישאפען אין ענגלאנד, איז איינשטימיג אנגענומען געווארען א שארפע רעזאלוציע, וועלכע פערארטיילט די פערפאלגונגען און דריקט אויס סימ־פאטיע פון די ענגלישע גייסטליכקייט דעם דייטשען יודענטום. אין דער רעזאלו־ציע ווערען די ענגלישע מלוכה־מענער אויפגעפא־דערט צו ווירקען אויף די הערשער פון דייטשלאנד און זיי ווארנען, אז די רדיפות אויף יודען רופט ארויס פערביטערונג אין ענגלאנד און מאכט אונמעגליך צו שאפען אן'־אטמאספער פון צוטרוי.

היטלער האט אויפגענומען
דעם פראנצויזישען אמבאסאדאר אין בערלין

בערלין, 21 (ספ. טעל.)

קאנצלער היטלער האט היינט אויפגענומען דעם פראנצויזישען אמבאסאדאר פראנסואא פאנסע. אנוועזענד בעת דער אויפנאהמע איז אויך געווען דער דייטשער אויסערן־מיניסטער נויראט. לויט דעם אציציעלען קאמוניקאט איז ארומגערעדט געווארען די אלגעמיינע פוילישע לאגע, דערביי שרייבט דער קאמוניקאט אונטער, אז דאס געשפרעך איז געפיהרט געווארען אין א פריידליכען גייסט און האט געגעבען די מעגליכקייט פעסטצושטעלען דעם גוטען ווילען פון ביידע רעגירונגען.

פאריז, 21 (ספ. טעל.)

„האוואס" מעלדעט פון בערלין: מען דארף אונטערשטרייכען, אז דאס שעה'דיגע געשפרעך, וואס קאנצלער היטלער האט אפגעהאלטען מיט'ן פראנצויזישען אמבאסאדאר פאנסע טראגט נישט קיין אויסערגעוועהנליכען כאראקטער. עס איז נא־טירליך, אז פאנסע צוריקקומענדיג פון פראנקרייך וואו ער האט גערעדט מיט לאוואל'ן האט געוואלט פארשטעלען דעם קאנצלער די איינדרוקען פון זיינע געשפרעכען מיט'ן פיהרער פון דער פראנ־צויזישער פאליטיק.

דאס געשפרעך וועט אהן ספק צוהעלפען צו שאפען א בעסערע אטמאספערע אין די פראנצוי־שע דייטשע בעציהונגען, וועלכע זענען דאך נישט פערמשפט, אז זיי זאלען אויף אייביג טראגען א פיינדליכען כאראקטער. מען דארף אבער אויף דער נישט שטיצען קיין איבערטריבענע האפנונגען, דער גייסט פון פערשטענדיגונג, וואס האט געהערש־בעת'ן געשפרעך וועט אהן ספק גורם זיין א פער־בעסערונג פון קלימאט פון די פראנצויזיש־דייטשע בעציהונגען. אפשאצענדיג דאס היינטיגע געשפרעך פון דעם שטאנד פונקט, דארף מען דערין זעהען א גינסטיגען אנזאג.

אנטיסעמיטישע מאניפעסטאציעס אין אונגארן

בודאפעסט, 21 (ספ. טעל.)

אין אווענד האבען זיך אין בודאפעסט איבער־געחזרט די אנטיסעמיטישע מאניפעסטאציעס. אין שע נעדין האט מען אויסגעהאקט שויבען אין אלע רעדאקציעס פון די ליבעראלע צייטונגען און מען האט אויך אונטערגעצינדען דעם לאסט־אויטא, אין וועלכען מען האט איבערגעפיהרט די אויפלאגע פון דער צייטונג „אז עסט".

אונזער ווארט

די נייע אראבישע אוואנטורע

בעת עס האט זיך אין ארץ־ישראל אויפגעהויבען דער אראבישער טומעל ארום דעם גע־היימניספולען געווער־שמוגעל און אן'אראבישע דעלעגאציע איז אוועק צום פערטרעטער פון הויך־קאמיסאר הול, האט ער זיי, ווי בעוואוסט, געענט־פערט:

— עס וואלט גארנישט געווען קיין עולה ווען די יודען זאלען אננעהמען מיטלען, אז עס זאלען זיך נישט איבערחזרן די שחיטות פון צפת און חברון.

דער אראבישער קאזאק הנגזל, האט צוליב דעם געווער־שמוגעל, וואס אגב האט ער מיט יודען קיין שייכות נישט, געוואלט בעווייזען, אז דער יודישער ישוב אין ארץ־ישראל גרייט, נישט מעהר און נישט ווייניגער, ווי פאגראמען אויף די אראבער. אבער איצט קומען אן ידיעות, וואס בעווייזען, אז אין ארץ־ישראל עקזיסטירען געהיימע אראבישע טעראריסטישע ארגאניזאציעס, וואס האבען זיך געשטעלט דעם ציל אויסצופירן אטענטאטען אויף יודען. א קרבן פון אזא אטענטאט זאל אויך זיין געפאלען דער יודישער פאליציי־סערזשאנט ראזענפעלד. פון די רעגירונגס־קרייזען גיט מען שוין צו, אז דער מארד האט געטראגען א פאליטישען כאראקטער. און זוכענדיג די שפו־רען פון די מערדער, האט די פאליציי ענטדעקט א „שווארצע ליסטע" פון יודישע פערזענליכקייטען וואס די ארגאניזאציע האט געפלאנט צו דערהר־גענען. ביי דערזעלבער געלעגענהייט פון ענט־דעקן די טעראריסטען־באנדע איז אין די גלבוע־בערג געקומען צו א בלוטיגען צוזאמענשטויס צווישען אן'ענטדעקטער באנדע טעראריסטען און דער פאליציי. דער רעזולטאט: 5 דערהרגעטע, אראַ־בער און איין ענגלישער פאליציאנט. און ווי גע־וועהנליך אין אזעלכע פאלען, האבען די אראבישע העצער שוין בעוויזען, אין שייכות מיט'ן דאזיגען פאל אויפצוהעצען די אראבישע מאסען, און ווי עס מעלדען די לעצטע דעפעשען, זענען שוין אין חיפה פארגעקומען ערנסטע געשעהענישען בעת וועלכע עס זענען אויך געפאלען עטליכע ענג־לישע פאליציאנטען.

ווי עס זאל נישט זיין, בעווייזען אבער די לעצטע געשעהענישען, ווער עס שטעלט מיט זיך פאר א סכנה פאר דעם בו ידערליכען צוזאמענלעבען פון ביידע פעלקער אין לאנד.

מיר דארפען נאר ווינשען, אז ביי די איצ־טיגע געשעהענישען זאל דער יודישער ישוב אפ־היטען די זעלבסטבעהערשונג און פעסטקייט. וואס פאדערט זיך אין אזא מאמענט און אויך, אז די פאלעסטינער רעגירונג זאל אויף אן'ענערגישען אופן ליקווידירען די נייע אראבישע אוואנטורע אין לאנד, וועלכע איז מסתמא ארויסגערופען גע־ווארען אין שייכות מיט דער גאנצער פערוויקעלטער און אונזיכערער לאגע, וואס האט זיך, אין צוזא־מענהאנג מיט דער מלחמה אין אפריקא, געשאפען אויפגאבע נאהענטען מזרח.

פ.

Nowootworzona Cukiernia i Kawiarnia „ŚWITEZIANKA"
TO MIEJSCE SPOTKAŃ ELEGANCKIEJ ŁODZI
Andrzeja 12, róg Al. Kościuszki
Tel. 202-93.
Znakomite ciastka f-my I. PIĄTKOWSKI
Wydaje znane ze swej dobroci objady jarskie i mięsne oraz kolacje.
CODZIENNIE KONCERT-DANCING.

L. ODERBERG
עמפפעהלט צום יעצטיגען סעזאן די לעצטע מאדעלען שיך
פריהער (פיעטריקאװער 17)

דער בעװאוסטער נײ-ערעפענטער
שיך-סאלאן
33 פיעטריקאװער 33

דאס בעװאוסטע
טוך- און קארט-געשעפט פון
M. TAZBIR
לאדז, פיעטריקאװער 23, טעל. 226-39 פראנט II שטאק
טײלט מיט, אז צום קומענדען הערבסט- און װינטער-סעזאן בעזיץ איך אויף לאגער א גרויסען אויסװאל פון די נײעסטע און מאדערנסטע
הערען און דאמען-שטאפען
פון די בעסטע ביליגער און טאמאשאװער סחורות
צו די ביליגסטע פרײזען.
ספעציעלער אויסװאהל פון רעשטען װאס מען פערקויפט מיט 30% ביליגער
געדענקט די אדרעס!
רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

כשר! װיכטיג כשר!
פאר מחותנים!
אזוי װי דער װארשאװער זאל, פאלודניאװא 36, איז געװארען גענצליך פריש רעמאנטירט און איז דער שענסטער לוקסוס-זאל אין לאדז און איבערהויפט כשר לכל הדעות און מען איז נישט מחלל שבת. דאס געפעס װערט נישט בײ קײן פאל ארויסגעבארגט פון זאל.
מיר בעטען דעריבער די בעהרטע הערן מחותנים, װאס מאכען שמחות מיך צו בעזוכען און כדי זיך צו איבערצײגען דעם אמת. דער זאל װעט פערדינגען צו מעסיגע פרײזען. דער זאל איז אפען א גאנצען טאג. מיט אכטונג
דער אינהאבער פון װארשאװער זאל
פאלודניאװא 36.

צו דער פערלאבונג פון מײן פאך-קאלעגע פון דער גראפישער אינדוסטריע און אונזער פרײנד
מארקוס סטריקאװסקי
מיט פרל. סאלא ברײטשטײן
װינשען מיר פיל גליק און א הערצליכען מזל-טוב.
ש. ב. לאהן און פרוי.

א הארציגען פאהר-געזונד
װינשען מיר אונזער טײערן ליבן שװאגער
הערש מענדעל װעהסלער
מיט אונזער טײערע שװעסטער חנה
צו זײער אפרײזן קײן ארץ-ישראל
זונטאג, 11 א זײגער פריה מיט דער פאבריקס-באהן.
ישראל זאנדבערג, פרוי און קינדער.

בעקאנטמאכונג.
דער לאדזער יוד. שעכטער-הורטאװניקעס און קעלבער-שעכטער-פעראײן
פארזשעטשנא 10
רופט אלע קצבים, מיטגלידער און נישט מיט-גלידער, סײ פון באלוט, סײ פון כוינא און פון גאנץ לאדז, װאס האבען א שייכות מיט שחט'ן סײ בהמות, סײ קעלבער, צו קומען אויף
א גרויסע פערזאמלונג
װאס קומט פאר דאנערשטאג, דעם 28-טען נאװעמבער. 7 א זײגער אװענד אין פעראײנס-לאקאל, װײל עס האנדעלט זיך אין זעהר װיכטיגע פאך און געשעפטס-פראגען.
געדענקט, אז עס האנדעלט זיך אין אײערע אינטערעסען.
די פערװאלטונג.

עס דראהט זײ שױן גארנישט...

דעם 19-טען ה. מ. איז לעצטען טאג פון דער ציהונג פון דער 2-טער קלאס פון דער 34-טער מלוכה-לאטעריע, האבען װידער א לאנגע רײה מענשען בעקומען א מעגליכקײט, װעלכע פערזי-כערט זײ פטור צו װערען פון אומאנגע-נעמע זארגען און קלאפאטען. צװײ גע-װינסטען צו 100, 50 און 20 טױזענט זל., 4 טעגליכע געװינסטען צו 25 טױזענט זל., צעהן — צו 10 טױזענט זל. און נאך א רײה קלענערע געװינסטען האבען פערי-פלײצט מיט א גרױסען שטראם די שפילער.

דער ה' א. מאקיער פון װארשא, װעלכען מיר זעהען אויף דער פאטאגראפיע, אלס בעזיצער פון א פערטעל לאס פון נומ. 84.272, האט אײנקאסירט 20 טױזענט זל. ער האט זיך געפונען אין א לאגע — װי עס האט זיך גדאכט — אהן א אויסװעג; ער האט זיך גערעכט אויף די ערגסטע קאטאסטראפעס... װען אט פלוצלונג דערהאלט ער א ידיעה װעגען גליק, װאס האט איהם געטראפען. דאס געלט — זאגט דער ה' מאקיער — איז מיר אראפגעפאלען אזוי װי פון הימעל, הויכם אויך אט די בעצײכנונג האלט איך פאר א שװאכע כדי צו כא-ראקטעריזירען דאס, װאס איך פיהל. איך האב זיך ארויסגעדרייט פון אפגרונט אין דער צײט, װען איך האב שױן פערלוירען יעדע האפנונג.

אין א נישט װײניגער בעקװעמערע לאגע האבען זיך אויך געפונען די אר-בײטסלאזע גײסטיגע ארבײטער די פרל. צאװאדניא פיעטושעקובנא און מ. רײנעס פון קשיװדע בײ לודזש. די שותפים פון א פערטעל לאס פון 141.211, אויף װעלכען עס איז געפאלען 50 טױזענט זל., די פרױען ה. ראזענבערג (רימארסקא 16) און רחל גאלדבארד, א שנײדערין, (זשע-לאזנא 69), די בעזיצערינס פון 2 פערט-לען פון נומ. 122 914, אויף װעלכען עס איז געפאלען די צװײטע 100 טױזענט זל., און די מעהרהײט פון אנדערע בעזיצערס פון גליקליכע לאסען. אלעמען האט בע-פרײט פון זארגען די מלוכה-לאטעריע.

די װעלכע װילען, אז אויך אהן זײ זאל די פארטונע נישט פערגעסען, זאלען געדענקען, װעגען בעגײען דעם לאס צו דער 3-טער קלאס, װעמענס ציהונג עס הויבט זיך אן דעם 12-טען דעצעמבער.

א הארציגען זײט געזונד
װינש איך אלע נאהענטע און בעקאנטע צו מײן אפפאהרען קײן
ארץ-ישראל
זונטאג, דעם 24 ד. ח. פרשת תולדות, 3 א זײגער מיט דער פאבריקס-באהן.
אבע פעפער.

צו דער חתונה פון אונזער ליבען חבר
מאיר פעלדמאן
מיט פרײלין
טאשקא קלאר
װינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.
יצחק פעפער
שלמה זילבערשטײן.

Dr. med. FELDMAN
אקושעריע און פרויען-קראנקהײטען
נעהמט אן פון 11—1
אויף זגערזשער 24,
פראנט, 1-טער שטאק.
פריװאט-װאוינונג קילינסקיעגא 113
טעל. 155-77.

צאהן-ארצט
העלענא האלפערן
נארוטאװיטשא 2,
טעל. 170-96.
נעהמט אן פון 10—1 און פון 4—7 אװ.

בעקאנטמאכונג.
דער ראדאשיצער רבי
װעלכער װאוינט אין פיעטריקאװ אדמו"ר הה"צ מוה"ר יצחק שמואל אלי' במ"מ הה"צ והקדוש ר' מאיר מנחם זצלה"ה איז דעם שבת אין לאדז אויף א סיום הספר און שטײט אײן בײ זײנעם א חסיד ר' מאנעלע פיאסקאװסקי, זגערזשער 17.

היגיעניש-כשר'ע מיטאגען
װערען ארויסגעגעבען אין מאדערן-אײנ-געריכטעטע צימערן צו זעהר נידריגע פרײזען, אויך נאכטלעגער בײ צוקער-לאדז, קילינסקיעגא 41, װ. 39.

הזכרה
זונטאג, דעם 24 נאװעמבער 12 א זײגער בײטאג קומט פאר אויפן היגען בית-החיים א הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה נאך אונזער אונפערגעס-ליכע
נ"ע שרה פעסע
סקורקאװסקא
צו װעלכער עס װערען געבעטען צו קומען אלע קרובים, פרײנד און בעקאנטע. די פאמיליע

כוס תנחומין אנו שולחים
למר יחיאל נ"י גאלדבערג
למות עליו אחיו היקר
נ"ע מרדכי ז"ל
המקום ינחם אותו בתוך שאצו"י.
צבי זאב ברקן
ובנו יהודה ליב

דעם טיפסטען בײלײד דריקען מיר אויס אונזער װערטן שעף ה' יחיאל גאלדבערג צוליב דעם טויט פון זײן ברודער
מרדכי נ"ע
טרײסטען מיר איהם מיט די טראדיציאנעלע װערטער המקום ינחם אותך בתוך שארי אבילי ציון וירושלים.
Personel firmy Ch. Goldberg
Nowomiejska 11.

אונזער מיטארבײטער
ה' אברהם גאלדבערג
צוליב דעם טויט פון זײן ברודער
מרדכי נ"ע
זײט געטרײסט!
Współpracownicy firmy
Ch. Goldberg. Nowomiejska 11.

Dr. med.
H. ROZANER
ספעציאליסט פאר הויט, װענערישע און סעקסועלע קראנקהײט.
Narutowicza 9
tel. 128-98
נעמט אן פון 9—1
פארמ. און פון 5—9

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען-, הארץ- און סקלעראז-קראנקהײטען
פיעטריקאװער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה. 3—5, 8—9 אװ.

געדענקט, שטשענשליװי
בײ
צום װינטער-סעזאן, א גרויסער אויסװאהל פון ארליגינעלע ביליצער און טאמאשאװער סחורות
אויף אנציגער און פאלטענס
פון די בעסטע קװאליטעטען װי אויך פערשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצײגט אײך!
R. Szczęśliwy
לאדז, 5 נאװאמיעסקא 5
טעל. 156-09.
גערענקט פראנט II שטאק.

פריװאטע רעליגיעזע טעכטער-שול
הבצלות
מאכט בעקאנט, אז פון 1-טען יאנואר 1936 װערט אונזער שול איבערגעטראגען אין
אייגענעם לאקאל — פאמארסקא 8
די למודים קומען דערװײל פאר פארמיטאג אויף פילסודסקיעגא 61, פראנט, 1-טער שטאק. דארט װערען אויך אנגענומען אײנשרײבונגען טעגליך פון 11—1 און 4—6.
די לײטונג.

װיכטיג פאר מענער!
דער לאנג-עקזיסטירענדער לאדזער ערשטער קלאסיגער ספעציאליסט פון הויזען איז צוריקגעקומען פון פאריז, װער עס װיל טראגען הויזען לויט דער לעצטער מאדע דארף זיך װענדען נאר צו דעם ספעציאליסט פון הויזען.
B. FAJWLEWICZ
אלעע 1. מאי 2, פראנט, 1. שטאק
רעקלאמע פרײזען! קומט און איבערצײגט אײך!

שפארט געלד
דורך'קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרײזען!
לאזט זיך נור בײ דער פירמע
„בארון"
לאדז, נאװאמיעסקא 30 טעל. 210-58
װעלכע איז די אײנציגע
ביליגע און רעעלע קװעלע
פון גוטען קידוש-װײן
װי די געשמאקסטע פאלעסינער, אונגארװײנען, װי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהר

Dr. med.
P. Braun
ספעציאליסט פאר הויט- און װענערישע קראנקהײטען
װאוינט יעצט פיעטריקאװער 81
טעל. 100-57.
נעמט אן פון 8—1 און פון 4—8 אװנט

בילדונגס-מיניסטער פערזענלעך צוריקצושטעלן די רוה אויף די הויך-שולן

אינטערווענץ פון דעפּוטאט זאמערשטיין

ווארשא, 21 (יט"א טעלעפאניש) היינט האט דער בילדונגס-מיניסטער כילינסקי אויפגענומען דעם דעפּ. זאמערשטיין וועלכער האט געשילדערט די אנטיסעמיטישע געשעהענישען אויף די הויך-שולען, בעזונדערס וועגען די געשעהענישען אויפ'ן לעמבערגער אוני-ווערזיטעט.

דעפּ. זאמערשטיין האט אנגעוויזען אויף דער שווערער לאגע פון די יודישע אקאדעמיקער, וועלכע זענען בעדראהט מיט'ן לעבען און זענען אויס-געשטעלט אויף בעליידיגונגען. דעפּ. זאמערשטיין האט געפאדערט צו זיכערען דאס לעבען און א רוהיגע אטמאספערע אויף די הויך-שולען.

מיניסטער כילינסקי האט געענטפערט, אז ער וועט זיך נישט וואקלען אנצווענדען די שטרענגסטע מיטלען, כדי צוריקצושטעלען די רוה און זיכערקייט אויף די הויך-שולען.

ראדיא-אפאראטען פון הויכער קוואליטעט פאר א ביליגען פרייז

פערזעהן מיט'ן צייכען **SEP** (Stow. Elektryków Polskich)

אלס דעקונג נעמען מיר אן אבליגאציעס פון דער נאציאנאלער הלואה, לויט'ן עמיסיע-קורס צו **איינץ** אבליגאציע פון 50 זל. פאר יעדען אפאראט

ביים בעצאהלען 50 זל. מיט דער אבליגאציע פון דער נאצ. הלואה

פערקויפס-בעדינגונגען

		אויף ראטעס	פאר באר-געלט	
טיפ 121-Z	אויף וועקסעל-שטראם (prąd zmienny)	170.— זל.	153.— זל.	דארף מען צוצאהלען 105.— זל.
טיפ 121-S	אויף גלייך-שטראם (prąd stały)	195.— זל.	175.50 זל.	דארף מען צוצאהלען 127.50 זל.
טיפ 131-B	באטעריע	160.— זל.	144.— זל.	דארף מען צוצאהלען 96.— זל.

פערקויף איז די גרעסערע ראדיא-געשעפטען ווי אויך

PZT Państwowe Zakłady Tele- i Radjotechniczne w WARSZAWIE.

די הויכשולען וועלען אינגאנצען געשלאסען ווערען

אויב עס וועלען געמאכט ווערען ווייטערדיגע פרובען פון אונרוהען

ערקלערט דער לייטער פון בילדונגס-מיניסטעריום

ווארשא, 21 (טעלעפאניש) דער לייטער פון בילדונגס-מיניסטעריום פראפ. כילינסקי האט היינט אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט די רעקטארען פון די ווארשאווער הויכשולען וועגען די לעצטע סטודענטען אונרוהען.

אלס רעזולטאט פון דער קאנפערענץ איז בעשלאסען געווארען נישט צו בעניייען די לעקציעס ביז די לאגע וועט אויפגעקלערט ווערען און די געמיטער וועלען זיך בערוהיגען. עס זענען אויך ארומגערעדט געווארען די מיטלען בכדי צו פערזיכערן די ארדנונג און זיכערקייט.

דער לייטער פון בילדונגס-מיניסטעריום האט אנגעזאגט, אז אויב נאכ'ן בענייען די לעקציעס וועלען זיך איבערחזר'ן די פרובען ארויסצורופען אנ-ארדנונגען, איז ער דעצידירט צו שליסען טיילווייז אדער אינגאנצען די הויכשולען, וואס וועט זיין פערבינדען מיט פערארדנען נייע איינשרייבונגען ביים צוריק עפענען די הויכשולען.

דעלעגאציע פון יודישע דעפוטאטען

אין מיניסטעריום פון סאציאלען שוץ

ווארשא, 21 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט).

דעפוטאט זאמערשטיין איז אויך אויפגענומען געווארען אין מיניסטעריום פון סאציאלען שוץ, וואו ער האט אינטערווענירט וועגען פראגען, וואס האבען א שייכות מיט'ן דאזיגען מיניסטעריום, ווי גמילת חסדים-קאסעס, בעקעריייען, די פראגע פון יודישע ארבייטסלאזע, וואס בעקומען נישט קיין אונטערשטיצונג און ווערען אויסגעמיטען ביי עפענטליכע ארבייטען, פראגען פון די יודישע קהלות א. אז. וו.

אין מיניסטעריום האט מען אויפמערקזאם אויסגעהערט די יודישע דעלעגאציע און צוגעזאגט די בעריהרטע ענינים צו בעטראכטען.

געמיינזאמע רעפרעזענטאנץ

פון אלע יודישע דעפוטאטען און סענאטארען

ווארשא. 21 (טעלעפאניש) אין די יודישע קרייזען האט ארויסגערופען א גרויסע צופרידענהייט דער פאקט, וואס אלע יודישע דעפוטאטען און סענאטארען, סיי פון קאלא און סיי פון דער אגודה האבען אונטערגענומען די געמיינזאמע אינטערווענץ ביים אינערן-מיניס-טער ראטשקעוויטש.

מען וויל דערין זעהען א גוטע התחלה וואס וועט דערפיהרען צו א געמיינזאמען רעפרעזענטאנץ פון אלע יודישע דעפוטאטען און סענאטארען. און מען שמועסט אפילו אז עס זאל געשאפען ווערען א איינהייטליכע קאלא פון אלע דעפוטאטען און סענאטארען פון די ציוניסטען און דער אגודה.

אויך ס'דירה-געלד אין נייע הייזער זאל ביליגער ווערען

ווארשא, 21 (ספּ. טעל.) די נעכטיגע זיצונג פון עקאנאמישען קאמיטעט ביים מיניסטעראן-ראט, האט געטראגען א דיסקוסיע כאראקטער. ארומגערעדטע פראגען וועלען איצט בעארבייט ווערען אין די בעזונדערע מיניסטעריומס, דערנאך וועלען זיי שוין אלס פערטיגע דעקרעטען אדער ספעציעלע פעראָרדנונגען אריינטרעטען אין לעבען.

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון עקאנאמישען קאמיטעט איז קודם כל בעטראכט געווארען די פראגע פון רעגולירען דעם באהן-טאריף, ווי אויך די גע-פלאנטע אקציע צו פערקלענערן די קארטעל-פרייזען.

עס איז אויך דיסקוטירט געווארען די מעגליכ-קייט צו רעגולירען די פראצענטירונג פון די בוי-קרעדיטען, וואס דאס זאל דינען אלס יסוד **צו רעדוצירען דאס דירה-געלד אויך אין נייע הייזער**. דער דאזיגער פראיעקט ווערט אויך בעטראכט דורך דער רעגירונג.

שבת וועט פארקומען א זיצונג פון מיניסטארען-ראט, אויף וועלכען עס וועלען בעטראכט ווערען די שוין אויסגעארבייטע דעקרעטען און פעראָרדנונגען.

אפגערופען דעם צוזאמענפאהר וועגען שאפען א ועד הקהלות אין פוילען

ווארשא, 21 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דעם קומענדיגען זונטאג האט אין לעמבערג בעדארפט פארקומען א צוזאמענפאהר פון פארשטעהער פון יודישע קהלות מיט ציל צו שאפען דעם געפלאנטען ועד הקהלות.

נעכטען האט די ווארשאווער קהלה פונאנ-דערגעשיקט א צירקולאר צו אלע קהלות, אז צוליב דעם, וואס נאך נישט אלע קהלות האבען צוגע-שיקט די מאטעריאלען וועגען געפלאנטען ועד הקהלות, ווערט דער צוזאמענפאהר אפגערופען.

ציהונג פון דער אינוועסטיציע-הלואה

די ערשטע פרעמיע 500.000 זל.

דאס פינאנץ מיניסטעריום האט בעשטימט אויף דעם 5טען דעצעמבער די ציהונג פון דער פרעמיע פון דער ערשטער סעריע פון דער אינוועסטיציע-הלואה, די ציהונג וועט פארקומען לויט דער טאבעלע „בע", די ערשטע פרעמיע וועט זיין 500.000 זל. נאכדעם וועלען זיין פרעמיעס צו 100 און 50 טויזענט זל. צו דער ציהונג וועלען צוגעלאזען ווערען נאר די סובסקריבענטען וועלכע האבען בעצייטענס איינגע-צאהלט די דעצעמבער ראטע.

אלע ארט גארדינען

און קאפעס, טיולענע און קארענקאווע, ווי אויך א גרויסען אויסוואהל פון טיול און שאטקע פון מעטער. פערשידענע קאפעס פון פלוש, נאבעלין, בראקאט און זיידענע. צו בעקומען ביי

L. Elbaum, Łódź, Nowomiejska 26 פראנט 1-טער שטאק

ס'ווערען אנגענומען אלע ארט בעשטעלונגען פון די נייעסטע פאסאנען.

איבערציהונגען און עקספעדיציעס נאך ארץ-ישראל

אין געזאמעלטע וואגאנען ערלעדיגט שנעל און פינקטליך צו מעסיגע פרייזען

„POLSKI LLOYD" Sp. Akc. oddział w Łodzi Kilińskiego 45 tel. 213-20, 209-72, 106-45

פערטרעטונג: Palestine Shipping Co. Ltd. Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

Dr. med.
W. Łaski
ספעציעל אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
2 פאלודניאווא 2
אין נעמט אן נור 2 שעה פון 11—1 בייטאג
אויף נייערס מארק 3/4
Plac Reymonta 3/4.

Dr. J. Lubicz
כירורג און ארטאפעד
9 פאלודניאווא 9
טעל. 17-183.
פאר אונבעמיטעלטע — רעדוצירטע-פרייזען

בעקאנטמאכונג.
א בשורה טובה
פאר די לאדזער מחותנים
נאך א גרינדליכען רעמאנט איז ערעפענט געווארען אונטער פאכמענישער אויפזיכט
אויף 5 וואולטשאנסקא 5
א זאל אויף חתונות
און פערלאבונגען נור 10 זל.
מיט א שיינעם מענער-זאל
מיט א גרויסע היגיענישע כשר'ע קיך געפיהרען לויט די נייעסטע מאדע, גייע טיש-בעשטעק אויך קוכען-געשיר. כדי צופרידענצושטעלען די יודישע מחותנים מיט זייערע געסט, אלעס לויט דעם נייעסטען סטיל, אויך צו פערמיטען אויף טאנץ-פערוויילונגען.
מיט אכפונג די אינהאבער.

Dr. med.
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע-און פרויען-קראנקהייטען
אנדזשעיא 4, טעל. 228-92
נעמט אן פון 10—12 און פון 5—7 אוו.

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
6. שערפליצן 37 (בענעדיקטא)
נעמט אן פון 5—7 נאכמ.

קירזשנער-ווערקשטעל
פון מ. שאליט
4 נארוטאוויטשא 4
נעמט אן אלער ארט
פעלץ-אויסארבייטונגען
לויט די לעצטע מאדעלן צו ערמעסיגטע פרייזן.

אביסינישע אַרמעען גרייט צום קאַמף

וואַרשאַ, 21 (ספּ. טעל.)

לויט די ידיעות פון די פערשידענסטע קריגס-קאָרעספּאָנדענטען פון אַפריקאַנישען פראָנט, איז נעכטען אויפ'ן צפון-פראָנט נישט פאָרגעקומען קיין וויכטיגע געשעהענישען. פון איטאַליענישע קוועלען מעלדעט מען, אַז דער ראַיאָן אויף דרום פון מאַקאַלע איז שוין אָפּגערייניגט געוואָרען פון די אַביסיניער.

ענגלישע קוועלען מעלדען, אַז בעת די קאַמפען אין טעמביען האָבען די איטאַליענער אין קאַמף מיט אַ טייל מיליטער פון ראַס סעאום געליטען אַ מפּלה. ראַס סעאום האָט אין דער שפּיץ פון 600 מאַן גע-קעמפט געגען 15 באַטאַליאָנען איטאַליענישע אַס-קאַריסען. דאָס מיליטער פון ראַס סעאום האָבען זיך געפונען אויף די שפּיצען פון די בערג. נאָך אַ לענ-גערן קאַמף האָבען די אַביסיניער זיך געמוזט צו-ריקציהען. דער בארג אַמבאַ - סאַלאַמאַ, וואָס בילדעט אַ נאַטירליכע פעסטונג געפינט זיך ביי די אַבי-סיניער.

די איטאַליענישע מאַכט האָט אויפגעפאָדערט די בעפעלקערונג פון דער פּראָווינץ טיגרע צווישען אַדואַ און מאַקאַלע אָפּצוגעבען דאָס געוועהר. דער בע-פעהל איז אַ רעזולטאַט פון די אונאויפהערליכע פאַר-טיזאַנישע קאַמפען. די וואָס וועלען געכאַפּט ווערען מיט געוועהר אין האַנד וועלען דערשאָסען ווערען.

אויפ'ן דרום-פראָנט זענען קיין שום קאַמפען נישט פאָרגעקומען. צוליב די שטאַרקע רעגענס זענען אַלע וועגען און שטעגען אין סאָמאַלי און אָגאַדען גע-וואָרען אונצוגענגליך פאַר דער איטאַליענישער אַר-מעע.

פון די ענגלישע קוועלען שטעלט מען פעסט, אַז די אינספּעקציע פון קייזער איז אַ בעווייז, אַז די אַבי-סיניער זענען שוין איצט גרייט צום קאַמף און אַז די קאָנצענטראַציע פון מיליטער אויף ביידע פרונ-טען איז שוין פערענדיגט געוואָרען.

וואו געפינט זיך דער אַביסינישער קייזער?

לאָנדאָן, 21 (ספּ. טעל.)

פון אַדיס אַבעבאַ מעלדעט מען: דער אויפענט-האַלטס אָרט פון קעניג, וועלכער האָט מיט אַ פּאָר טעג צוריק פערלאָזט אין אַ אַעראָפּלאַן די הויפּט-שטאָט איז ביז איצט נישט בעקאַנט. לויט אַלע וואַר-שיינליכקייטען וועט די מאַכט האַלטען דעם מאַר-שרוט פון קעניג'ס רייזע בסוד. דאָס ערקלערט זיך מיט זיכערקייטס-טעמים. אין דער סביבה פון קייזער געפינען זיך עטליכע פערזאָנען וואָס זענען פולשטענ-דיג צו איהם ענליך, זיי בעזוכען אין קייזערליכע קליי-דער פערשידענע פּייערליכקייטען און טראָגן דעם טיטול „ליקאַמאַקאַ". צווישען דער בעפעלקערונג האָט דעם קייזער'ס רייזע אַרויסגערופען אַ גרויסע בעאונרו-היגונג. גרויסע מאַסען פערזאַמלען זיך פאַר'ן קעניג-ליכען פּאַלאַץ, פאָדערנדיג אַ אויפקלערונג פאַרוואָס דער קעניג איז ביז איצט נישט צוריקגעקומען.

דער קעניגליכער הויף בערוהיגט די איינוואוינער פערזיכערנדיג, אַז דער קעניג איז אַרויסגעפאָהרען אויף אַ אינספּעקציע פון פראָנט און וועט אַ ליאָדע טאָג צוריקקומען קיין אַדיס אַבעבאַ. דער אַעראָפּלאַן אין וועלכען דער קעניג איז אָפּגעפלויגען איז פער-זעהן מיט אַ ראַדיאָ-סטאַציע און האַלט אויף אַ פער-בינדונג מיט אַדיס-אַבעבאַ.

אַביסיניער זיך איינגעריסען קיין מיט-רעאַ.

פּאַריז, 21 (ספּ. טעל.)

ווי עס מעלדעט די פראַנצויזישע פּרעסע ווענדען די אַביסיניער אָן אַ טאַקטיק, וואָס איז עלול צו דעזאָריענטירען די מוטיגסטע מענשען. אויפ'ן פראָנט אין טיגרע האָבען די אַביסינישע פּאַרטיזאַנער אין דער לעצטער צייט אַ דאַנק זייער אויסערגעוועהנלי-כער בעוועגליכקייט אָפּצושלאָגען דעם מאַרש פון די איטאַליענער.

פון דער אַנדערער זייט האָט זיך ענדגילטיג אַרויס-געוויזען, אַז אַ בעדייטענדער טייל פון ראַס סעאום'ס אַרמעע האָט זיך אַדורכגעריסען נישט זייענדיג בע-מערקט דורך די איטאַליענער אויף זייער רוקען אין ראַיאָן צווישען דער גרעניץ פון עריטרעאַ און אַדואַ. די דאָזיגע אָפּטיילונג זאָל אויך פערשטאַרקט ווערען דורך אָפּטיילונגען פון דער אַרמעע פון טראַס האַיעל אין אַדיס-אַבעבאַ האָבען זיך פערשפּרייט קלאַנגען, אַז די דאָזיגע אָפּטיילונגען האָבען זיך אַריינגעריסען קיין עריטרעאַ.

proszki
„KOWALSKINA"
STOSUJE SIĘ PRZY UPORCZYWYCH BÓLACH GŁOWY
AK WARSZAWA
FABR. CHEM.-FARM. „A. KOWALSKI" WARSZAWA

ענגלאַנד רעאָרגאַניזירט דעם לופט-פלאָט

לאָנדאָן, 21 (ספּ. טעל.)

„דיילי טעלעגראַף" דערוואוסט זיך, אַז די ענגלישע רעגירונג טרעט צו צו אַ רעאָרגאַניזאַציע פון ענגלישען לופט-פלאָט. די צאָהל אַעראָפּלאַנען וועט פערגרעסערט ווערען ביז 2,190. דאָס רוב אַעראָפּלאַנען וועט האָבען דינסט אין די קאָלאָניעס.

צווייטע סעריע נירענבערגער געזעצען

בערלין, 21 (יט"א טעלעגראַפיש)

ווי יט"א דערוואוסט זיך, וועט קומענדיגען דאָנערשטאָג פערעפענטליכט ווערען די צווייטע סעריע אויספיהר-פעראָרדונגען פון די נירענבער-גער געזעצען, אין וועלכע עס ווערען בעהאַנדעלט די יודישע שטעלונג אין דער דייטשער ווירטשאַפט.

טעאַטער
„ראָזמאַיטאָשטשי"
ציגעל-גאַס 27
דיר. ד. צעלמייסטער. אַנפיהרער: י. קרעלמאַן.

לעצטע פייערליכע
פּרעמיערע!!!
היינט פרייטאָג, 9.15 אָוונט,
מאָרגן שבת 4.15 ביי טאָג (צו ביליגע פרייזן)
און 9.15 אָוונט
די בעליבטע און באַגאַבטע קינסטלערין
דינה
האַלפּערן
צוזאַמען מיט איהר פּאַרטנער
סעם בראָנעצקי
און גאַנצען אַנסאַמבל
אין לעצטען סענסאַציאָנעלען טעאַטער-שלאַגער אין 3 אַקטען פון ז. פילד, בעאַרבייט פון ל. מלאך
אָפּענע אויגען!..
הערליכע אויסשטאַטונג! - ליכט-עפעקטען!
געזאַנג! —— הומאָר! —— שפּאַנונג!
בעמערקונג: שבת און זונטאָג, 4.15 ביי טאָג (צו ביליגע פרייזען)
קאָן יעדער בילעט (אַ חוץ גאַלעריע) מיטנעמען אַ קינד ביז 8 יאָהר אומזיסט.
רעזשי: ח. סאַנדלער. אַדמ.: א. האַלפּערן.
דיריגענט: ל. זעלמאַן. טעכנ. לייטונג: ב. עפּשטיין.
דעקאָראַציעס ספּעציעל געמאָלט פון קינסטלער קודרעוויטש.
בילעטען צו בעקומען פון 11 פריה אין קאַסע פון טעאַטער „Rozmaitości"
אַכטונג פּאַביאַניץ!
דינסטאָג, דעם 26 נאָוועמבער שפּילט די טרופּע נאָר איין פאָרשטעלונג אין קינא-טעאַטער „לונאַ".

SUSMANEK
דער לאַנגיעהריגער קירזשנער-אַטעליר פון
פיהרט אויס אַלערליי
פעלץ-בעשטעלונגען
פון אייגענע און אָנפערטרויטע סחורה, נעמט אויך אָן רעפּעראַטורען לויט די נייעסטע מאָדעלען. פּינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג צו מאַנסורענע-פרייזן
פּיעטריקאָווער 19, אין הויף

מאָדערנע דאַמען-שיך
אין נויטען קוואַליטעט בעקומט מען נור ביי
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11
tel. 202-86
בעמערקונג: אַ ספּעציעלע אָפּטיילונג פון
מענער-שיך

קאַמוניקאַט.
די בעוואוסטע בעסטע
„HELIUM" זשאַרובקעס
צום סענסאַציאָנעלען פּרייז 65 גר. אַ שטיק
ווי אויך אַנד. מאַרקען זשאַרובקעס צו 50 גר.
שטיק צו בעקומען פּילסודסקיעגאָ 20
פראָנט-געשעפט.

Dr. med. J. PIK
נערווען און אינערליכע קראַנקהייטען
ווי אויך סעקסועל נערווען-ליידען
נעמט איצט אָן
זגערזשער 24, טעל. 175-50
פון 12—1 און פון 4—6 נאָכמ.
פּריוואַט-וואוינונג אַל. קאָשטשושקי 27.

אויערן, נאָז און האַלז
קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א. ז. וו.), ווי אויך אַמבולאַ-טאָרישעס פון 9—2 און פון 4—8 אָוונט

Lekcje
ANGIELSKIEGO
NIEMIECKIEGO
FRANCUSKIEGO
dla początkujących i awansowanych. 5 zł. miesięcznie.
ul. Piłsudskiego 62
front I piętro (Szkoła)
Zgłosz. codzien. od 6 - 1/2 10 w.

GABINET ŚWIATŁOLECZNICZY
ביים
Laboratorjum „HYGJENA"
מאַכט בעליכטונגען קוואַרצלאַמפּ און סאָליקס פון 50 גר. אָן. דיאַטערמיע 2 זל. פאַר אונפערמעגליכע ווערען אויך אַנאַליזען געמאַכט ביליגער.
ס'ווערן אויך אַרויסגעבאָרגט קוואַרץ-לאַמפּען.
Gdańska 31a/10.
טעל. 192-64.

LEKARZ DENTYSTA
St. GELBERG
צוריקגעקעהרט
זאַוואַדזקאַ 14, טעל. 108-33
נעמט אָן פון 10—2 און פון 4—7 אָוונט.

דאָס שענסטע ציהרונג איז אַ שטוב
אין אַ קונסט-בילד, איינגעקויפט
אין גרעסטען בילדער-אַטעליער פון
Roma Spokojna
13 פּיעטריקאָווער 13
אויך בעקומט איהר דאָרט דעם גרעסטען אויסוואַהל פון
ראַהמען צו גאַרדינען
צו קאָנקורענץ פּרייזען.
ס'ווערען אָנגענומען בילדער איינצוראַהמען.
אַלטע ווערט אויסגעפּוצט רעפּעל און ביליג.
קומט און איבערצייגט אייך.

Dr. med.
W. Lubraniecki
אינערליכע קראַנקהייטען
Aleja 1 maja 15 אַלעיאַ 1-טען מײַ
tel. 108-65.

שײַטלען
מיט פּעריזער שניטן צו בעקומען ביי
קערש,
סקוואַראַווע 15

וויכטיג
פאַר יעדער פירמע!
ווילט איהר אייער געשעפט זאָל האָבען די גערעכטע רעקלאַמע? בעשטעלט אייערע
דרוק-אַרבייט
אין דער בעוואוסטער
שנעל-דרוקעריי
בראַמבערג
8 צעגעלניאַנאַ 8 פראָנט
טעל. 255-09.
שעהן און פּינקטליך אויסגעפערטיגט.
— ביליגע פרייזען. —
שעהן
מאָדערן
פּינקטליך

פאַר גאַלד,
בריליאַנטען
און לאָמבאַרד-קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
אליזאַר מאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

Dr. med. I. Bette
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
PIOTRKOWSKA 6 tel. 144-95
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 4—6 אָוו.

Dr. med.
A. Banasz
כירורג-אוראָלאָג
Wólczańska 23, tel. 139-88
האָט בעגינט די אויפנאַהמען.
נעהמט אָן פון 4—6 נאָכמיטאָג.

פייערליכער אָוונט אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע
לכבוד דעם הויפּט-דירעקטאָר פון קרן-היסוד דיכטער לייב יפה

נעכטען אין אָוונט האָט די ציוניסטישע אָר־גאַניזאַציע איינגעאָרדענט אַ גלעזעל טיי לכבוד דעם דיכטער לייב יפה, וועלכער ווײַלט איצט אין לאָדז אין צוזאַמענהאַנג מיט דער גרויסער אַקציע פאַר׳ן „קרן־היסוד", וועלכע ווערט איצט געפירט אין פּוילען.

צו דעם אָוונט זענען געקומען אַ רייה אָנגע־זעענע ציוניסטישע טוער און מיטאַרבייטער פאַר די ציוניסטישע קרנות.

דעם אָוונט האָט געעפענט ד״ר ראָזענבלאַט, וועלכער האָט אָנגעוויזען אויף דער אַרבייט פון קרן־היסוד און אויפגעקלערט, אַז צווישען דער יידישער באַפעלקערונג איז פאַרהאַן די פאַרשטענ־דעניש פאַר דער ציוניסטישער אַרבייט און ס׳איז נאָר אַ פראַגע פון די, וועלכע וואָלטען געזאָלט געבען און צווישען די זאַמלער און נעהמער. דעם הויפּט־דירעקטאָר פון קרן־היסוד, לייב יפה פאַר־זיכערט ד״ר ראָזענבלאַט, אַז קיינער אין לאָדז וועט נישט אָפּשטעהען פון דער אַרבייט פאַר׳ן קרן־היסוד ד״ר ראָזענבלאַט ריהמט די גרויסע אַרבייט פון דעם טוער אשר קאָלאָדני פאַר׳ן קרן־היסוד.

ה׳ משה העלמאַן רעדט אין נאָמען פון „מזרחי". ער ווייזט אָן, אַז פאַראיאָהרען וואָלט „מזרחי" נישט אַנטיילגענומען אין דער אַרבייט פאַר׳ן קרן־היסוד. איצט אָבער פאַרזיכערן מיר, אַז אַלע מזרחי־מיטגלידער וועלען לויט די בעשלוסען פון לעצטען קאָנגרעס, אָנשטרענגען אַלע זייערע כחות פאַר פאַרגרעסערען די פאָנדען.

ה׳ עלענבערג ווייזט אָן, אַז אַלע ציוניסטען בעגריסען דעם דיכטער יפה בעת זיין אַוועזענהייט אין לאָדז און שטרענגען זיך אָן נאָכצוקומען זיינע אָדערונגען וועגען אַ פאַרשטאַרקטער אַרבייט פאַר׳ן קרן־היסוד. לייב יפה איז אין ארץ־ישראל בעקאַנט אַזוי רירעוודיג ווי אויף זיינע רייזעס, אַלס איינע פון זיינע אויפגאַבען האַלט לייב יפה זיך צו פאַראינטערעסירען מיט יעדען עסקן, וועלכער קומט קיין ארץ־ישראל. ער ווייזט די עסקנים, וועלכע קומען אַהין, אַז זייער אַרבייט און געלד געהט נישט פאַרלוירען. די בעציהונג פון די ארץ־ישראל׳דיגע קבוצות צו דעם דיכטער לייב יפה איז אַ בע־ווייז פון דער גרויסער און ערליכער טרייעשאַפט צו קרן־היסוד און צו זיין פיהרער יפה. מיר דאָ, זאָגט ד״ר עלענבערג, שטרענגען זיך צו ווענינג אָן, מיר מוזען פערדאָפּלען און פערדרייפאַכען אונזער אַר־בייט. לאָדז איז היינט אַ שטאָט פון גרויסען ציוניסטישען אינטערעס, וועלכער קומט אָבער נישט צום אויסדרוק צוליב אונזער אייגענער שולד. מיר האָבען פערנאַכלעסיגט אויף איין פונקט פון אונ־זער פּראָפּאַגאַנדע, דהיינו, אַז ס׳איז נישט אויסגענוצט די בעזוכען ביי די טוריסטען, וועלכע זענען געוועזען אין א״י און געזעהען א״י.

ה׳ י. מ. ביאַלער האָט אַמאָל געקענט אויפ־וועקען דאָס יודישע האַרץ, ווען פריער האָבען אַראָפּגענומען זייער ציהרונג און צוגעגעבען פאַר׳ן קרן־היסוד. ס׳איז איצט שוועריג צייטען פאַר דעם יודישען פאָלק, אָבער איצט קאָן דער קרן היסוד בעווייזען, וואָס ער האָט געטון פאַר׳ן גע־זאַמעלטען געלד, דער יובילעי פון קרן־היסוד איז דער מאָמענט פון דער אויפוועקען די יודען צו נייע אָנשטרענגונגען פאַר׳ן פאָנד פון יודישען אויפבוי. די „מזרחי" טרעט איצט צו צו דער אַרבייט פאַר׳ן קרן־היסוד אָהן שום בעדינגונגען.

ה׳ ליכטענשטיין זאָגט: כדי די רעזולטאַטען פון די זאַמלונגען פאַר׳ן קרן־היסוד זאָלען זיין גרעסער, דאַרף מען זיך אָנשטרענגען צו זאַמלען אַפילו קלענערע דעקלאַראַציעס, צו וועלכע דער קרן־היסוד האָט נאָך נישט דערגרייכט.

ה׳ הערמייסטער דריקט אויס די צופרידענהייט דערפון, וואָס די „מזרחי" איז צוריקגעקומען צו דער אַרבייט פאַר׳ן קרן־היסוד.

ה״ גאָלדין האַלט, אַז מיט דער פערשטאַרקונג פון דער עליה און ענטוויקלונג פון א״י, האָט מען געמיינט, אַז מ׳דאַרף נישט מעהר האָבען קיין נאַ־ציאָנאַלע קאַפּיטאַלען. ס׳ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז אָהן נאַציאָנאַלע פאָנדען וועלען מיר בשום אופן נישט קענען אויפבויען דאָס לאַנד פאַר׳ן פאָלק. דעריבער דאַרף פערשטאַרקט ווערען די אַרבייט פאַר דעם קרן־היסוד, וועלכע דאַרף ווערען דער קרן עבודה, קאַפּיטאַלען, וועלכע זאָלען זיין גרייט בעת פערשידענע ערשיטערונגען אין ארץ־ישראל.

ה׳ ראַסען ווייזט אָן, אַז די יודישע גאַס פיהלט נישט דעם יום־טוב פון קרן־היסוד־יובל שולדיג איז דער קרן אַליין, צוליב דעם, וואָס מ׳האָט זיך ביי דעם פאָנד פאַרלאָזט נאָר אויף די גבירים און נישט געגאַנגען אין דער טיף צווישען די ברייטע מאַסען.

ה׳ אשר קאָלאָדני זאָגט, אַז ס׳איז נישט אמת, אַז דער קרן־היסוד איז געוואָרען אַ ביוראָקראַ־טישע אינסטיטוציע, אומעטום ווי מיר האָבען גע־קענט דערגרייכען, זענען מיר געגאַנגען, ס׳איז נישט קיין פעהלער, ווען דער דורכשניט פון דער דעקלאַראַציע אין לאָדז איז 200 זלאָטעס. מ׳דאַרף נאָר די צאָהל דעקלאַראַציעס גרעסער מאַכען, פון גרויסע סומען און פון קלענערע סומען. מיר האָ־בען אין לאָדז דערגרייכט אַ פּאָזיטיווע זאַך. די אַר־בייט דאָ ווערט אַדורכגעפיהרט מיט אייגענע כוחות און אַדורכגעפיהרט גוט. מ׳דאַרף שוין איצט נישט אַגיטירען, ארץ־ישראל איז די בעסטע אַגיטאַציע, כדי צו בעוועגען צו דער אַרבייט פאַר׳ן לאַנד. אַלע פאָרשלאַגען, וועלכע זענען געמאַכט געוואָרען צו פאַרגרעסערען די צאָהל דעקלאַראַציעס, זענען ריכטיג און דאַרפען אַדורכגעפיהרט ווערען.

דער לעצטער רעדט דער גאַסט, דיכטער לייב יפה. ער דאַנקט פאַר דעם כבוד, וואָס מ׳האָט איהם אָנגעטון. דער רעדנער האַלט, אַז מ׳דאַרף ווערבירען אַלע נייע מענשען פאַר דער אידעע פון קרן־היסוד און פאַר דער אַרבייט פון דעם דאָזיגען פאָנד. אַנדערש קען זיך די אַרבייט נישט ענטוויקלען. ביי 200 טויזענד יודען האָט לאָדז נאָר 700 צאָה־לער פאַר׳ן קרן־היסוד. דאָס איז קיין שום מאָס נישט. קראָקא האָט אינגאַנצען 40 טויזענד יודען און האָט 1100 צאָהלער.

אין זיד־אַפריקאַ זענען פאַרהאַן 15000 יו־דישע פאַמיליעס, דערפון זענען פאַרהאַן 9000 צאָהלער. אמת, דאָרט גיט מען אַנדערש. אַ יוד גיט דאָרט 50 פונט, בעת אַ היגער יוד אין דער־זעלבער עקאָנאָמישער לאַגע גיט... 3 זלאָטעס.

די דאָרטיגע יודען האָבען געגעבען 140 טויזענד פונט אויף צוויי יאָהר.

דאָ וואו יעדער יוד האָט נוצען פון ארץ־ישראל, איז דער אינטערעס אַ מינימאַלער. די עס־קנים דאַרפען וויסען, אַז יעדער ווערט איצט געפּרובט נישט מיט דער פּאָליטישער און פּאַרטיי־טעטיגקייט נאָר מיט דער אַרבייט פאַר א״י. אָהן דעם קרן־היסוד איז נישט פאַרהאַן קיין בודושעט, קיין קאָנ־גרעס און קיין אויפבוי־אַרבייט. ס׳איז נישט קיין געזעץ, אַז מ׳דאַרף אַרבייטען בלויז צווישען די רייכע. מ׳דאַרף אָנשטרענגען די אַרבייט ביי אַלע שיכטען פון דער יוד. בעפעלקערונג.

דער קאָנגרעס און די אַגענץ האָבען בעשלאָסען, אַז אין פערלויף פון צוויי יאָהר דאַרף געזאַמעלט ווערען אַ מיליאָן פונט פאַר׳ן קרן־היסוד. 8000 יודען וואַרטען אויף קאָלאָניזאַציע, ס׳זענען אָנגע־הויבען געוואָרען גרויסע אַרבייטען, וועלכע וואַר־טען אויף די געהעריגע פאָנדען. די אויפגאַבען זע־נען גרויסע. ס׳וועט באַלדקומען די צייט פון חולה, פון וואַנען וועט מען נעהמען געלד דערויף. באַלד וועט קומען די צייט אויף דעם נגב, אויף עמק חפר, עמק זבולון א. אַ. וו. דער האַלבער מיליאָן פונט דאַרף דאָס הייגטיגע יאָהר געזאַמעלט ווערען. לאָדז מוז האָבען אַ חלק דערין. מ׳דאַרף טיפער גראָבען אין יודישען פאָלק, וואָס וועט געפינען די געלד־קוועלען, פונקט אַזוי ווי מ׳גראָבט טיף אין ארץ־ישראל טרעפט מען אָן אויף וואַסער. מיר האָבען זעהר אַ שווערע צייט פון אַרבייט. די יודען געפינען זיך אומעטום ווירקליך אין אַ שווערער לאַגע, אָבער מיר קענען גאָרנישט העל־פען. איין זאַך איז פאַר אונז געבליבען — פער־צעהנפאַכען אונזער אַרבייט פאַר א״י, פאַר אונזער גאולה. יעדער וואָס קומט קיין ארץ־ישראל בעקומט די גענוגטואונג פאַר זיין אַרבייט, וועלכע ער האָט געטון פאַר׳ן קרן־היסוד.

שפּעט בייגאַכט פערענדיגט ד״ר ראָזענבלאַט דעם פייערליכען אָוונט.

ערקלערונג.

אין „טידזשען ראָבאָטניקאַ" האָט זיך בעוויזען אַ רכילות׳דיגער אָנפאַל, וואָס אינסינואירט אונזער אינסטיטוציע, אַז זי ווערט פינאַנסירט דורך פרעמדע קאַפּיטאַלען און רעפּרעזענטירט בלומרשט די אידעאָלאָגיע, וואָס איז אין אַ סתירה מיט דער לאָיאַלער פּייערליכער שטעלונג. צוליב דער פול־שטענדיגער אונריכטיגקייט פון די פאָרווירפען, וועלכע ווערען אינספּירירט דורך מענשען, וועלכע ווילען אונז צוליב בייזוויליגקייט שאַדען ברענגען, ערקלערען מיר דערמיט, אַז גאַנצע דער אויבען־דערמאָהנטער רעדאַקציע מרעטען מיר אַרויס געריכטליך, פאָדערנדיג גלייכצייטיג אַנצוווייזען אונז די קוועלען, פון וואַנען זיי האָבען געשעפּט די ידיעות.

די דירעקציע פון קינא
„RIALTO"

אַקציע פון „צע־קאַ־בע" אין לאָדז
קאָנסול מאַקס קאָהן שוין געזאַמעלט עטליכע טויזענד זלאָטיס

די אַקציע פון „צע־קאַ־בע" אין לאָדז איז אין פולען גאַנג. דער ריהרעוודיגער פּרעזידיום – קאָמי־טעט מיט קאָנסול מאַקס קאָהן אַלס פּרעזעס, גיט די פולע גאַראַנטיע, אַז די אַקציע צו זאַמלען 150 טויזענד זל. פאַר די יודישע פּויפּעריזירטע מאַסען ביי אונז אין שטאָט, וועט געקרוינט ווערען מיט ערפאָלג. אין משך פון די לעצטע טעג האָט דאָס פּרעזידיום אָפּגעהאַלטען אַ רייה זיצונגען און עס איז בעשלאָ־סען געוואָרען צוקאָאָפּטירען צו דער אַקציע אַנ־געזעהענע כלל־טוער, וואָס זאָלען מיטהעלפען צו זאַמלען די נויטיגע פאָנדען.

קאָנסול מאַקס קאָהן, וועלכער האָט דער ערש־טער געשענקט אויף דער אַקציע אַ גרעסערע סומע געלד, האָט שוין אויך אויפגעזאַמעלט צווישען זיינע בעקאַנטע עטליכע טויזענד זל. עס איז דער חוב פון דער לאָדזער יודישער געזעלשאַפט וואַרים אונטער־צושטיצען די אַקציע פון „צע־קאַ־בע" ביי אונז אין שטאָט.

דער „טידזשען ראָבאָטניקאַ" און קינאָ „ריאַלטאָ"

דער לעצטער נומער פון „טידזשען ראָבאָטני־קאַ" ברענגט געוויסע רעוועלאַציעס וועגען דעם נייערעפענטען קינאָ „ריאַלטאָ". אין אַ גרעסערער נאָ־טיץ דערצעהלט דער מחבר, אַז דאָס קינאָ „ריאַלטאָ" איז איינגעאָרדענט געוואָרען מיט דער פינאַנציעלער הילף פון דער וואַרשאַווער קינעמאַטאָגראַפישער ספּולקאַ, וועלכע איז אַן עקספּאָזיטור פון דער בער־לינער היטלערישער „אופאַ"־געזעלשאַפט. די דאָ־זיגע געזעלשאַפט האָט געזאָלט געבען אויף איינאָרד־נען דאָס קינאָ „ריאַלטאָ" אַ גרויסע הלוואה (עטלי־כע צעהנדליג טויזענד זלאָטיס) בתנאי — ווי מען שמועסט, אַז „ריאַלטאָ" זאָל שפּילען דעם רעפּער־טואַר פון „אופאַ".

נעבענדיג די דאָזיגע נאָטיץ פערגעסט אויך נישט דער „טידזשען ראָבאָטניקאַ" אָנצוגרייפען דעם „נייעם פאָלקסבלאַט" דערפאַר וואָס ביי אַזאַ לאַגע ווערט אין דער ציטונג אַנאָנסירט דאָס קינאָ „ריאַלטאָ".

מיר שטעלען דעריבער פעסט, אַז די ענטדעקונג פון „טידזשען" איז פאַר אונז אַ רעוועלאַציע. אונ־זער שטעלונג איז אַ קלאָרע, מיר פּראָקלאַמירען נישט און אַנאָנסירען נישט קיין שום פירמעס, וועלכע פּיה־רען דייטשע אויסאַרבייטונגען. אין מאָמענט ווען מ׳האָט אונז פון אַ מאַסגעבענדער קוועלע אויפמערק־זאַם געמאַכט, אַז אין „**טעלעפונקען**", **למשל, איז אַנגאַזשירט 60 פּראָצ. היטלערישער קאַפּיטאַל, האָבען מיר תיכף אָפּגע־**שטעלט די אַנאָנסען פאַר דער דאָזיגער פירמע. די צוגעשיקטע אַנאָנסען פון „**בייערס" אַספּירין האָבען מיר בכלל נישט אָנגעהויבען צו דרוקען** און אין מאָ־מענט ווען די רעוועלאַציעס פון „טידזשען" וועלען זיך בעשטעטיגען, וועלען מיר פערשטעהט זיך אָנ־נעהמען אַנ׳ענטשפּרעכענדע שטעלונג.

דערווייל בעפעסטיגט אפילו נישט דער „טיד־זשען ראָבאָטניקאַ" מיט קיין שום דאָקומענט אָדער זאַכליכען בעווייז זיינע השערות, פּערקעהרט — אין דערזעלבער נאָטיץ רעדט זיך וועגען דעם, אַז דער וואָס האָט רעמאָנטירט דאָס קינאָ איז אַ יודישער אינזשיניער, דאָס אינסטאַלאַציע־ביוראָ, וועלכעס האָט געמאַכט די אינסטאַלאַציע איז אַ יודישע, די רעפּרעזענטען זענען יודישע א. אַ. וו.

די דאָזיגע נאָטיץ האָט אָבער אַ פּיגעשמאַק, ווי מיר וויסען שטאַמט זי פון אַ „זשידעקל" אַ קריכער, אַ „געשעפטסמאַכער", וועלכער שטופּט זיך שטענ־דיג דאָרט, וואו מען דאַרף נישט און דערפאַר האָט מען איהם שוין נישט פון איין אָרט אַרויסגעוואָרפען. מישענדיג דעם „נייעם פאָלקסבלאַט" און דעם גאַנצען עסק, איז דער דאָזיגער פערשווינ־דעל אויך עפּעס אויסען געווען אַזעלכעס, וואָס האָט נישט קיין שעהנעם נאָמען.

ס׳איז נאָר אַ וואונדער, וואָס דער „טידזשען ראָ־באָטניקאַ" לאָזט זיך אַריין מיט אַזעלכע פערשווינד־לער.

געהיימנישפול פערשוואונדען געוואָרן אַ 15־יעהריג מיידעל

(א) לעצטענס זענען פערנאָטירט געוואָרען איי־ניגע פאַלען, ווען מיידלעך ווערען נעלם.

איצט איז ווידער אָנגעמאָלדען געוואָרען אַ פאַל פון אַ פערשוואונדענער 15־יאָהריגער מיידעל.

א געוויסער ה׳ בינדער פון פּשענדזאַלניאַנאַ 95 האָט נעמליך געמאָלדען אין דער פּאָליציי, אַז זיין טאָכטער יאַנינאַ, אַ שילערין פון אַ פאָלקס־שול, איז נאָך דעם 12. ד. ח. אַרויס פון שטוב, און זי איז נעלם געוואָרען.

אַזוי ווי די אַרומזוכענישען פון דער משפחה האָבען צו גאָרנישט געבראַכט, האָט מען דעם ענין איבערגעגעבען אין דער פּאָליציי, וועלכע האָט פעראָרדענט אַנ׳ענערגישע אויספאָרשונג.

אַ באַנדיטען־פּראָצעס

(א) דעם 29. ד. ח. וועט אין לאָדזער קרייז־גע־ריכט פאָרקומען דער פּראָצעס פון יאַן דוואַזשאַנסקי און זיינע מיטהעלפער, וועלכע האָבען אויף דער 6־שיערפּיען־גאַס 102 בעפאַלען די אינקאַסענטקע פון דער פירמע „רייכמאַן", האַלפּערן און קאָמפּ.", רחל שיין, און צוגערויבט ביי איהר אַ טעקע מיט 2,500 זלאָטעס.

אַ רויב־אָנפאַל

(א) נעכטען ביינאַכט זענען אומבעקאַנטע פּער־שוינען, אויף דער פּשיראַדניטשאַ גאַס, לעם נומער 22 בעפאַלען די אַהיימגעהענדע יוזעפאַ מאַרטשעוו־סקאַ, זי אַנידערגעוואָרפען און צוגערויבט אַ האַנד־בייטעל מיט עטליכע צעהנדליג גילדען.

די באַנדיטען זענען גלייך דערנאָך פערשוואונ־דען געוואָרען.

פאָליציי זוכט זיי.

קאָנטראָלע פון קינאָ׳ס

(א) נעכטען האָט אַ ספּעציעלע קאָמיסיע אין בעשטאַנד פון וועלכער עס זענען אַריין פאָר־שטעהער פון דער סטאַראָסטווע, בוי־אינספּעקציע, זיכערהייטס־אָפּטיילונג, סאַניטאַרער און פייערלע־שער־מאַכט אָנגעהויבען צו לוסטרירען די לאָדזער קינאָס.

לוין־סכסוך איז אַ מעכאַנישער וועבעריי

(א) אין דער וועבעריי פון פּ. זיידע אויף אַל. קאָשטשושקי 92 איז, מחמת נישט האַלטען זיך ביי דעם לוין־טאַריף און אַנדערע איבערשריי־טונגען אויסגעבראָכען אַ סכסוך, און די 150 אַר־בייטער האָבען אָפּגעשטעלט די אַרבייט.

דערווייל אינטערוועניערט וועגען דעם ענין די ז.ז.ז. און אויב עס זאָל נישט קומען צו קיין אויסגלייך, וועט דער ענין געווענדעט ווערען צום אַרבייטס־אינספּעקטאָראַט.

Casino

לעצטע 3 טעג!
אָנהויב 4, 6, 8 און 10 אָוונט

די גענויאַלע
ELŻBIETA
BERGNER
אין פילם א. נ.
געה נישט
אוועק פון מיר

שבת און זונטאָג פריהמאָרגען־סעאַנסען
פּרייזען פון די פּלעצער פון 80 גר.

R. Zalcwasser

כירורג
צעגעלניאַנאַ 19, טעל. 17-125
נעמט אָן פון 1—2 און פון 4—6.30.

דאָס לאַנג־ערוואַרטעטע גיגאַנטישע מייסטערווערק פון דער סאָוועטישער פּראָדוקציע
דער גאָלדענער טייך

רעזשיסער: **W. Sznajderow**
מוזיק: **Prof. S.N. Wasilenko**

הײַנט שוין מאָרגען אין קינאָ
„EUROPA"

פּרייזען פון די פּלעצער אויף די פריהמאָרגען־פאָרשטעלונגען — פון **80 גר.**

אפיציעלער קאמוניקאט

וועגן האטעלן, פענסיאָנאַטען און פריזיער-אַנשטאַלטען

דער שטאָט-סטאַראָסטע איז מודיע, אַז אויפ'ן יסוד פון דער פעראָרדענונג פון מיניסטעריום פאַר געזעלשאַפטליכער אויפזיכט וועגן האָטעלן, פענסיאָנאַטן און מעבלירטע צימערן, און אויפ'ן יסוד פון מיניסטעריום פאַר געזעלשאַפטליכער אויפזיכט וועגן פריזיער-אַנשטאַלטן — מעג מען דאָרט נאָר בעשעפטיגן פערזאָנען, וועלכע וועלן צושטעלן אַ דאָקומענט פון אַן אַמטליכן דאָקטאָר וועגן געזונד-צושטאַנד. וועגן אַזעלכע דאָקומענטן דאַרף מען זיך ווענדן צום פּאָוויאַטאָווע דאָקטאָר ד"ר יוזעף ווייִלאַנד.

היינטיגע פארלעזונג

פון דר. חיים קנאפינג איבער שפינאזא אין זש. ט. ה.

טעזען: פאָראיבערגעהענדע און בלייבענדע ושעניע, שפינאזאס איינפלוס אויפ'ן מאָדערנעם קולטור געדאנקען, סיבות פון איינפלוס: כאראקטער פון זיין פערזאָן, און פון זיין סיסטעם, כאראקטער פון זיין פערזאָן: בעפרייאונג פון ליידענשאַפטן, שפינאזאס פעהלער, כאראַקטער פון סיסטעם. קאמף מיטין מיטעלאַלטער, בעגרינדונג פונ'ם דעמאָקראטישען געדאַנק, גאָט און מענש, רושם אין דער ייִדישער וועלט פון שפינאזאס תורה; פריינד און געגנער, שפינאזאס-ערציהונג, די טראגעדיע פון די מאראנען, האָט דער אַמסטערדאַמער ראַבינאַט ריכטיג געהאנדעלט געגען שפינאזא? שפינאזא אַלס ברילען שלייפער, שפינאזאס פאָרשטעלן זיך די וועלט, תכלית פון מענשליכען גליק, שפינאזא אַלס סימבאל פונ'ם יודישען גייסט.

פרייטאג, שבת און זונטאג ווערט דעמאנסטרירט

צום לעצטן מאל אין קינא „ריאַלטאָ“. „אַ חלום פון אַ זומער-נאַכט“

ריינהאַרדט'ס אומשטערבליך ווערק „אַ חלום פון אַ זומער-נאַכט“, וואָס ווערט שוין 2 וואָכען דעמאָנסטרירט מיט שטורמישען ערפאָלג אין קינאָ „ריאַלטאָ“ וועט נאָך דעמאָנסטרירט ווערען 3 טעג, ד. ה. היינט פרייטאָג, שבת און זונטאָג. כדי צו געבען די ברייטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג די מעגליכקייט צו בעזוכען דעם שענסטען פילם פון דער היינטיגער צייט, האָט די דירעקציע בעשלאָסען צו פערקלענערן דעם ביי לעטען-פרייז. אַזוי אַרום קען יעדער יוד אָנקוקען דאָס שענסטע פילם-ווערק, וואָס עס האָט געשאַפען דער יוד מאַקס ריינהאַרדט. אויך די שול-דירעקציעס דאַרפען אויסנוצען די געלעגענהייט און אין משך פון די לעצטע 3 טעג איינאָרדענען פרימאָרגען-אויספלוגען מיט די שול-קינדער אין קינאָ „ריאַלטאָ“ וואו די יוגענד וועט האָבען די מעגליכקייט זיך צו בעקענען מיט'ן שעהנעם שעקספיר'שען ווערק, „אַ חלום פון אַ זומער-נאַכט“ פערמאָגט אין זיך אַזויפיל שיינקייט, ערהאַבענקייט און וואונדערבאַרע אויסשטאַטונג, אַז דער צושויער געהט אַרויס בעגייסטערט פון דער שעהנער סימפאָניע פון שפיל- און פילם-קונסט.

עס איז מעהר ווי זיכער, אַז יעדער יוד וועט אויסנוצען די געלעגענהייט און אין משך פון די לעצטע 3 טעג בעזוכען דאָס קינאָ „ריאַלטאָ“ (פשעיאַזד 1), וואו ס'ווערט דעמאָנסטרירט שעקספיר'ס „אַ חלום פון אַ זומער-נאַכט“ אין דער מוסטערהאַפטער רעזשי פון דעם גרעסטען יודישען טעאַטער-קענער — מאַקס ריינהאַרדט.

פון „תרבות“

שבת, דעם 23 נאָוועמבער 8 אין אָוונט קומט פאָר אין „תרבות“, פיעטריקאָווער 18, אַ פאָרלעזונג פון פראָפ. ה. עזריאל בונין א.ד.ט. „דער מזרח-יוד און דער מערב-יוד“ — אַ היסטאָרישער איבערבליק איבער דעם מזרח- און מערב-אייראָפּעאישען יודענטום אין אייראָפּאַ.

פראָפ. ע. בונין האָט אַ גאַר נייעם צוגאַנג צו דער אויפפאַסונג פון יודען אין אייראָפּע.

KINO THATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16
היינט און פאלגענדע טעג!
דאָס בעריהמטע ווערק פון
דער וועלט-פראָדוקציע א. ג.
סינג-סינג
אין די הויפט-ראָלען:
SPENCER TRACY,
BETTE DAVIS
אויסער'ן פראָגראַם: קלאנג-צונאבע
Paramount און P.A.T.
אנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייט.

דער ריכטיגער שותף...

ער ערליידיגט עניני' מיט'ן רעוואלווער

(א) ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען, איז אין רודע-פאַביאַניצקאַ מיט א קויל אין קאָפ דערמאָרדעט געוואָרען דער 32-יעהריגער געריכטס-אַפּליקאַנט ראָבערט באוער.

ווי ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען, איז די סיבה פונ'ם מאָרד געווען פאָלגענדע:

דער דאָזיגער באוער האָט מיט א צייט צוריק געקויפט פון א ליציטאציע, בשותפות מיט איינעם יוזעף יעזשאַק אַ גיסעריי. לעצטענס האָבען זיך די ביידע שותפים אָפט אַרומגעקריגט, און יעזשאַק האָט זיך געהאַלטען פאַר אַ שטארק בע'עוולטען.

דער סכסוך צווישען זיי איז דערגאנגען אַזוי ווייט, אַז יעזשאַק האָט אָבגעהיט באוער'ן, ווען ער איז געגאנגען אַליין אַהיים, און איהם פון הינטען אַריינגעשאָסען א קויל אין קאָפּ.

נישט פון די צוויי פאר א דרייער

ער האָט צושטאָכן מיט א מעסער אַ פּאָליציאַנט

(א) דעם 24. אויגוסט ה. י. האָט דער פּאָליציאַנט גאַרגאָן אויף דער דאָמבראָווסקי-פּלאַץ, לעם קרייז-געריכט, בעמערקט, אַז איינער א שיכור טשעפּעט זיך צו דורכגייער, און מאַכט זיי ווּיסטע סקאַנדאַלען. איז ער צוגעגאַנגען צו איהם, און אַרעסטירט, בעת'ן פיהרען איהם אין קאָמיסאַריאַט, האָט דער שיכור אַרויסגעכאַפּט א מעסער, דעם פּאָליציאַנט שטאַרק צושטאָכען, און געפּרובט ענטלויפען.

אַן'אָנגעקומענער פּאָליציי-פּאַטרול האָט איהם אָבער געכאַפּט, און נעכטען איז ער געשטעלט געוואָרען פאַר'ן געריכט.

דער דאָזיגער תנא-באַרטעק, וואָס זיין נאָמען איז סטעפאַן קוביש (34 יאָהר אַלט) איז פערמשפט געוואָרען אויף אַ יאָהר טורמע.

אייער באגאזש ווערט אפגענומען פון דערהיים און צוגעשטעלט קיין ארץ-ישראל
דורך PRZEDBORSKI, KOLNER i S-ka, Łódź, Sienkiewicza 6
ביליג און שנעל. קלינגט טעל. נומערן 129-25 און 247-75

ביי מענשען, וואס ליידן אויפ'ן מאגען, קישקעס און שלעכטע שטאָף-וועקסלונג
דערווירקט דאָס נאַטירליכע ביטערוואַסער FRANCISZKA JÓZEFA אַ ריכטיגע פונקציאָנירונג פון בלוט, פערשטאַרקט די פעהיגקייט פון טראַכטען און לוסט צו דער אַרבייט. פרעגט דאָקטוירים. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטעטשנעס.

רעוויזיע אין לויז-וועבער-מייסטער-פעראיין

נעכטען 9 אָוונט איז דורך 3 בעאַמטע פון דער פינאַנץ-קאַמער אַדורכגעפיהרט געוואָרען אַ רעוויזיע אין לויז-וועבער מייסטער פעראיין, פּושעוזשיגער 7. די בעאַמטע האָבען מיט זיך מיטגענומען איניגע פעראיינס-ביכער.

די סיבה פון דער רעוויזיע איז נישט בעוואוסט.

טיילווייז פערענדיגט דער דרוקער-שטרייק אין לאדז

נעכטען איז פאָרגעקומען אַ געמיינזאַמע קאָנפערענץ צווישען די דרוקעריי-בעזיצער און די אַרבייטער אין רעזולטאַט פון דער קאָנפערענץ איז טיילווייז פערענדיגט געוואָרען דער שטרייק אויף פאָלגענדע בעדינגונגען:

די אַרבייטער, וואָס פערדינען ביז 10 זל. א וואָך בעקומען 60 פּראָצענט הוספה, די וואָס פערדינען פון 11 ביז 15 זל. א וואָך 35 פּראָצ. פון 16 ביז 25 זל. — 25 פּראָצ., פון 26 ביז 40 זל. — 15 פון 41 ביז 50 זל. — 10 פּראָצענט און פון 50 אָן און ווייטער 5 פּראָצענט.

די טעג זאָל דער שטרייק ענדגילטיג ליקווידירט ווערען.

הטפה אין וואהלינער שוהל

מאָרגען שבת-מבורכין פ' חיה-שרה וועט רעדען אין דער וואָהלינער שוהל פאַר קריאת-התורה, דער בעוואוסטער רעדנער דיר. פון „תחכמוני“ ה' דוב מאַרעק א. ד. ט. „די אויפגאַבען פון רעליגיעזען יודענטום אינם איצטיגען מאָמענט“.

צום יובל פון „משמורת החולים“

א דעלעגאַציע פון יובילעאום - קאָמיטעט פון „משמורת החולים“ מיט'ן פרעזעס פ. רובינשטיין בראש, האָט אין אויפטראַג פון דער פערזאַמלונג בעזוכט דעם הרב ישראל פרידעל, וועלכער איז אויך געווען פון די ערשטע גרינדער פון דער אינסטיטוציע, בכדי איהם איבערצוגעבען דעם איינשטימיגען בעשלוס פון דער פערזאַמלונג, דאָס בראש פון יובילעאום-קאָמיטעט זאָל זיך שטעלען דער זעהר בעקאַנטער און געאַכטעטער רב אין באַלוט הרב פרידעל.

די דעלעגאַציע איז זעהר פריינדליך אויפגענומען געוואָרען דורכ'ן חשוב'ן רב, און ביי דער געלעגענהייט זיך געטיילט מיט די זכרונות פון דעם אָנהויב פון דער טעטיגקייט פון „משמרת-החולים. הרב ישראל פרידעל האָט זיך זעהר פעראינטערעסירט מיט'ן גאַנג פון דער אַרבייט פון דעם פעראיין און האָט אויך געגעבען זיין הסכם אָנטיילצונעמען לויט זיין יכולת אין דער אַרבייט.

אויך הרב סילמאַן פון ראַדאָגאָשטש האָט צוגעזאָגט צו שטיצען דעם פעראיין צום יובל.

אבערקאנטאר משה קוסעוויצק
דאַוונט אין פילהאַרמאָניע פרייטאג דעם 6 און שבת, דעם 7 דעצעמבער

אַן'אַנגענעהמע איבעראַשונג אויף וואַרט די לאָדזער מתפללים.

ווי מיר דערוויסען זיך, וועט דער בעריהמטער אויבערקאַנטאָר פון דער וואַרשעווער סינאַגאָגע משה קוסעוויצקי דאַוונען פרייטאָג צו נאַכטס דעם 6-טען און שבת דעם 7-טען דעצעמבער ה. י. אין פילהאַרמאָניע.

עס האָט בעוויליגט אנטיילצונעמען דער בעוואוסטער דיריגענט און קאָמפּאָזיטאָר פּראָפ. י. זאַקס

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאָג, ד. 22-טען נאָוועמבער

6.34 גימנאַסטיק. 6.50 פּליטען. 7.20 מאָרגען-ידיעות 7.55 אינפאָרמאַציעס. 8 אוידיציע פאַר שולען. 11.57 צייט-סיגנאַל. 12.03 ידיעות. 12.15 אוידיציע פאַר עלטערע שול-קינדער. 12.40 קאָנצערט. 1.25 וועגען הויז-ווירטשאַפט. 3.12 לאָדזער בערזע. 3.15 עקספּאָרט. 3.30 וואַרשאָווער בערזע. 4 שמועסען פאַר קראַנקע. 4.15 קאָנצערט. 4.45 שמועס. 5 רעפעראַט. 5.15 אַ מינוט פּאָעזיע. 5.20 וויאָלענטשעל - קאָנצערט. 5.50 ראַטגעבער פאַר ספּאָרטלער. 6 געזאַנג. 6.30 „כ'זוך אין לאָדז אַ וואוינונג“ — אַקטועלער שמועס. 6.45 פּליטען. 7.20 רעקלאַמע-קאָנצערט. 7.35 ספּאָרט. 8 קאָנצערט. 8.45 אָוונט-ידיעות. 9 באַלעט אין ראַדיאָ. 10 פידעל-קוואַרטעט. 10.30 טאַנץ-מוזיק. 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען.

שבת, ד. 23-טען נאָוועמבער

6.34 גימנאַסטיק. 6.50 פּליטען. 7.55 אינפאָרמאַציעס. 8 אוידיציע פאַר שולען. 11.57 צייט-סיגנאַל. 12.03 ידיעות. 12.15 קאָנצערט. 1 קאָנצערט. 1.25 וועגען הויז-ווירטשאַפט. 1.30 אַ שעה וואַלצען (פּליטען). 2.25 לאָדזער בערזע. 2.30 פּליטען. 3.15 „אונזער ים-האַנדעל“ 3.20 וואַרשאָווער בערזע. 3.30 קאָנצערט. 4 לעקציע פראַנצויזיש. 4.45 „גאַנץ פּוילען זינגט“. 5 רעפּאָרטאַזש פון מזרח-פּרייסען. 5.15 נייע פּליטען. 5.50 „אונזערע שטעט און שטעטלעך“. 6 הערשפּיל. 6.30 „לאָדז אין אַפּריקע“ — רעפעראַט. 6.45 פּליטען. 7.20 רעקלאַמע-קאָנצערט. 7.35 ספּאָרט. 7.50 אַקטועלער שמועס. 8 קאָנצערט. 8.45 אָוונט-ידיעות. 9 אוידיציע פאַר פּאָליאַקען אין אויסלאַנד. 9.30 הומאָר. 10 קאָנצערט. 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען, 11.05 „אַ שפּאַציר איבער אייראָפּע“ — טראַנסמיסיעס פון די אייראָפּעאישע ראַדיאָ-סטאַציעס.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	—	—	—	95.50
3 פּראָצענטיגע	בוּדאָווּלאַנע		—	40.00
4	דאָלאַרובקאַ		—	52.50
7	סטאַבּיליזאַציע	(אמ.)		62.25
5	וואַרשאָווער	פּ.-ב.	1934	50.25
5	לאָדזער			45.75
ענגלישער פונט	—	—	—	26.18
דאָלאַר אַמיצ.	531,75 —	נישט-אַפיציעל	—	5.30
גאָלד-דאָלאַר	—	—	—	9.00
גאָלד-רובל	—	—	—	4.75
דייטשער מאַרק	—	—	—	1.53

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15 טעל. 149-07
ספּעציאַליסט פאַר מענער-שוואַכע-בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאַג.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie
WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

טעאטער, מוזיק און פערוויילונג

(קאמוניקאטען)

היינט פרעמיערע „אָפענע אויגען“ מיט דינה האַלפערן אין „ראַזמאַיטאָשטשי“

אין „ראַזמאַיטאָשטשי“ טעאַטער קומט היינט פאַר די פרעמיערע „מיט אָפענע אויגען“ פון ז. פּילד, בעאַרבייט פון בעוואוסטען שרייבער ל. מלאך, מיט דער בעליבטער קינסטלערין דינה האַלפערן אין דער הויפּט-ראָלע „די אָפענע אויגען“ ווערט געשפּילט מיט גרויס ערפאָלג אין וואַרשאָווער „סקאַלאַ“ טעאַטער, צו דער היינטיגער פּרעמיערע איז ספּעציעל איינגעלאַדען געוואָרען פון וואַרשע דער בעקאַנטער אַרטיסט חיים סאַנדלער, וועלכער האָט די פּיעסע אין וואַרשאָווער „סקאַלאַ“ טעאַטער רעזשיסירט. דער מאַלער ב. קודעוויטש האָט געמאָלען ספּעציעלע דעקאָראַציעס. די פּיעסע „מיט אָפענע אויגען“ פערמאָגט שפּאַנונג, מוזיק, געזאַנג, הומאָר, און דער פּיעסע „מיט אָפענע אויגען“ נעמען אָנטייל דער פּאַרטנער פון דינה האַלפערן סעם בראָנעצקי, ווי אויך די גוט בעקאַנטע אַרטיסטען: באַשע ליבגאָלד, כינאַ סיבירצעוואַ, מ. טאַק סימאָוו, דוד האַרט, ליב פרידמאַן, העלע לוקסענבערג, ש. אָרליוק א. אַ.

שבת 4.15 בייטאָג ווערט געשפּילט „די אָפענע אויגען“ צו ביליגע פרייזען.

לעצטע גאַסט - אויפטריטען פון דזשעק רעכטצייט אין פילהאַרמאָניע

דער דירעקציע פון פילהאַרמאָניע איז געלונגען צו פערהאַלטען דעם בעריהמטען אַמעריקאַנער סטאַר דזשעק רעכטצייט אויף עטליכע געצעהלטע גאַסטשפּילען. דזשעק רעכטצייט איז אין לאָדז גוט בעקאַנט דאָס פּובליקום פון לאָדז, ביי וועמען ער האָט זיך בעליבט געמאַכט בעת זיינע גאַסטשפּילען מיט עטליכע יאָהר צוריק, וועלען נישט אַדורכלאָזען די געלעגענהייט צו זעהן דעם בעריהמטען דזשעקלע אין זיינע שלאַגער-פּיעסען, אין וועלכע ער בעשאַפט געשטאַלטען און קרעאירט אַזוי זיינע ראָלען, אַז זיי קריצען זיך איין אויף לאַנג אין זכרון. היינט און מאָרגען אין דער נישט געשפּילטער נאָך אין לאָדז פּיעסע „דער גאַליציאַנער חתן“, וועט זיך דער קינסטלער רעכטצייט בעווייזען אין אַ גאַר נייער ראָל צוזאַמען מיט'ן גאַנצען גלענצענדען אַנסאַמבל פון וואַרשאַ. שבת 4 נאָכמיטאָג אַ פּאָפּולערע פאָרשטעלונג.

פון פּוילישען טעאַטער

אין שטאָטישען פּוילישען ווערט היינט 8.30 געשפּילט „קזשיק“. שבת 4 בייטאָג — „קאָזשדי מש לאָוויעק“ און אין אָוונט — „קזשיק“.

מעלדונגען

לערנט אַ פאַך!

אין די פּראָפעסיאָנעלע לערן-וואַרשטאַטען פון דער געזעלשאַפט „אָרט“ קען מען זיך איינשרייבען אויף פאָלגענדע פאַכען:

1) מעכאַנישע רונדטריקאָטאַזש-אַרבייט, 2) מעכאַנישע רונד-זאָקען - אַרבייט; 3) מעכאַנישע הילפס-אַרבייט פון דער ווירקער-בראַנזשע: שפּולען קעטלען; 4) סוועטער-שטריקעריי; 5) אויסאַרבייטונג פון הענדשקעס; 6) מעכאַנישע וועבעריי; 7) פריזען, שניידעריי מיט צושניידען; 8) וועש-נייהעריי מיט צושניידען; גאַרסעטען-אַרבייט מיט צושניידען; 10) אָנדולאַציע און האָר-פאַרבען; 11) מאַניקור; 12) הוט-פּוצעריי; 13) האַנד-שטיקעריי און מאַשין-האַפט.

זש. ט. ס. (וואָלטשאַנסקאַ 35 טעל. 121-53)

די נאָהענטסטע אויספלוגען

שבת דעם 23 ה. ח. קומט פאַר אַן'אויספלוג אין דער גלאַז-הוטע „ג. ה“. זאַמעלפּונקט 11 פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט.

זונטאָג ד. 24 ה. ח. קומט פאַר אַן'אויספלוג אין מושב-זקנים-הויז. זאַמעלפּונקט 10.30 פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט. דעם זעלבען טאָג קומט פאַר אַן'אויספלוג פון דער סקי-סעקציע (טרוקענע פאָרבערייטונג) זאַמעלפּונקט 9 אַ זייגער פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט.

אימפּרעזעס

פרייטאָג ד. 22 ה. ח. פּונקט 9 אָוונט קומט פאַר אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט אַ פאָרלעזונג פון ד"ר קנאַפּינג א. ד. ט. „שפּינאָזאַ, זיין לעבען און שאַפונג“

זונטאָג ד. 24 ד. ח. 5 אַ זייגער פאָרנאַכט קומט פאַר אין אייגענעם לאָקאַל אַ חברישער טיי-אָוונט. איינגאַנג פאַר מיטגלידער און געסט.

שפּראַך-קורסען

די עקזיסטירענדע זייט 4 וואָכען ביי דער געזעלשאַפט שפּראַך-קורסען האָבען אַרויסגערופען אַ גרויסע פעראינטערעסירונג הן צוליב זייער גוטער אָרגאַניזאַציע, הן אַ דאַנק די פאַכמענישע פּעדאַגאָגישע קרעפטען, וויל ענדיג געבען די מעגליכקייט דער גרויסער צאָהל רעפלעקטאַנטען אָנטייל צו נעמען אין די דאָזיגע קורסען, ווערען אָרגאַניזירט נייע קאָמפּלעטען פון דער ענגלישער שפּראַך (פאַר אָנפענגער און אַוואַנסירטע), פראַנצויזיש, יודיש (שפּראַך און ליטעראַטור) העבּרעאיש און עספּעראַנטאָ.

סקי - סעקציע

ביי דער געזעלשאַפט האָט זיך אָרגאַניזירט אַ סקי-סעקציע, וועלכע האָט דעם ציל צו פלעגען דעם דערמאָנטען ספּאָרט צווישען דער ברייטסטער מיטגלידערשאַפט דורך איינאָרדנען קורסען, אויספלוגען אין משך פון קומענדיגען ווינטער. איינשרייבונגען אין דער סעקציע נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט. דער ערשטער אויספלוג קיין לאַגעוויניק צו בעקענען דאָס געביט און טרוקענע פאָרבערייטונג קומט פאַר דעם נאָהענטסטען זונטאָג.

שווים-לעקציעס

די סעקציע פאַר טוריסטישע ספּאָרטען אָרגאַניזירט גרופּען לעקציעס פון שווימען. די לעקציעס קומען פאַר יעדען מיטוואָך אין זגערזשער באַסיין און ווערען אָנגעפיהרט דורך אַ ספּעציעלען אינסטרוקטאָר. איינשרייבונגען נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט יעדען טאָג פון 10 ביז 2 און פון 18 ביז 22 אָוונד.

תודעות הסניף „תרבות“ בלודז

רח' פיוטרקובסקה 18 קומה שניה בשער השני

1) במוצאי שבת 23-11 ש. ז. ב8.15 תתקיים הרצאת ה. עזריאל בונין על הנושא: „היהודי המערבי היהודי המזרחי“. כל העברים מוזמנים.

2) באלה הימים תפתחנה כתות חדשות למתחילים ולמתקדמים בשעורי הערב שע"י „תרבות. התשלם 3 זה' לחודש. לחברי הסתדריות הנוער — הנחה.

3) מתקבלות הרשמות לסטודיה העברית שע"י הסניף

4) באלה הימים תתקיים האספה הראשונה של חברי החוג לבלשנות עברית בהנהלת הד"ר א. ש. קמינצקי, מתקבלות עוד הרשמות.

5) נגמרות ההכנות לפתיחת הסמינר העברי, פרטים והרשמות במזכירות מסניף בכל ערב (מלבד יום שישי) מ8—10 בערב.

6) המקראה ע"ש הד"ר י. נ. שמחוני, פתוחה בכל ערב (מלבד יום השישי) ובה כל העתונות העבריות. הכניסה חנם.

NA RATY FOTO-KODAK GRAMOFONY Gloriaphone 10 ZŁ. miesięcz. GRIMM i KAMIEŃSKI Łódź, PIOTRKOWSKA 64. Tel. 206-26. BEZ ZALICZKI

ערשטקלאסיגער קירזשנער-אטעליער פון I. BOMBEL זאוואדזקא 6, טעל. 118-62

וויט די נייעסטע מאדעלען. פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג. פידהרט אויס אלערליי פעלץ-בעשטעלונגען און רעפעראטורען. ערמעסיגטע פרייזען.

RAKIETA
סענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
אנהויב אין געוו. טעג 4 א זייגער נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

היינט און פאלג. טעג! גרויסער ווינער ליבעס-פילם. גערעדט און געזונגען אויף דייטש
„אוואלס פאר דיר"
(Ein Walzer für Dich)
אין די הויפט-ראלן: CAMILLA HORN און דער וועלט-בערימטער טענאר LOUIS GRAVEURE

פלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)

הייצט אויף טאלגענדע טעג

היינט און פאלג. טעג! דער באליבטסטער שטערן פון די עקראנען, די בעריהמטע פון די פילמען „Csibi" i „Piotruś" FRANCISZKA GAAL אין פילם א. נאמען:
„דאס קליינע מאמעלע"
דער פילם ווערט גערעדט און געזונגען אויף דייטש.
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ., שבת און זונטאג – 12 בייטאג. זונטאג און יום-טוב זענען די הנחה-קופאנען אונגילטיג.

קויפט פון דער ערשטער קוועלע!
קינדער-וועגעלעך מעטאל-בעטען
אין פאבריק
„DOBROPOL"
Piotrkowska 73 אין הויף

רעפארמאצקיע-פילען
מיט דער מארקע גייסטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעומאטיזם, לעבער-ליידען, נעגען דיספעפסיע, אטרעטיזם דאס קומען בלוט אין קאפ, שטילען די יסורים פון העמאראידען, רייניגען דאס בלוט און ביי נמנגנגען צו אבסטרוקציע—גינסטיגען דורכרייניגונגס-מיטעל.
צו געברויכען 1 אדער 2 פילען א נאכט. פרייז פון א שאכטעל 1.35.
צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן גייסטליכען (Zakonnik)

ווירקליך פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערען פאר איבערגעמאכט די עלטעסטע
היטע?
אויף גאנץ ניי ווי אויך נייע היטען צו
3.50
Modystka „TOLA"
23 Zawadzka 23

Odlewnia żelaza
„FERRUM"
Łódź, Kilińskiego 121, tel. 218-20.
זעמטליכע אבגוסען פון גרויען אייזען, מעכאנישער ווערקשטעל. די פרייזען זענען בעדייטענד פערקלענערט.

לעטשניצע
פאר ווענערישע קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אוונט. ווענעריש-קראנקע, מענערשוואכע און הויט-קראנקהייטען. אנאליזען פון בלוט און אורין די פערהיטונגס-סטאציע אין טעטיג א גאנצען מעת לעת פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

„PRACA"
פרויען-פאך-קורסען ביי דער געז. צו פערשפרייטען פאך-קענטנישען צווישען יידישע פרויען.
וואלטשאנסקא 21, טעל. 167-15
נעהמט אן אנשרייבונגען:
1) קונסט-שטיקעריי,
2) דאמען-שניידעריי-צושניידען,
3) גארסעטען-פאך-צושניידען,
4) הוטען-פוצעריי,
5) וועש-נייהען-צושניידען,
6) אנדולאציע,
7) מאניקור.
דער סעקרעטאריאט איז טעטיג פון 9—13 און פון 15—19.

Lecznica dla zwierząt
Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel 172-07
אפטיילונגען: אינערליכע און כירורגישע פאקען-שטעלען פון היגר געגען משוגעת שפרען הינד און פערד. בעדער פון הונגר קאווען פערד, ניטעהען קאפיטעס.
עמפפאנגס-שטה'ן איז דער לעטשניצע פון 9—1 און 3—6 נ"מ שבת פון 9—1 און 3—4½.

PRZETARG.
Zarząd Miejski m. Łodzi ogłasza publiczny przetarg na wykonanie urządzeń kanalizacyjnych na posesji miejskiej przy ul. Gdańskiej Nr. 83 wraz z przyłączeniem do miejskie sieci kanalizacyjnej. Oferty pisemne, odpowiadające treści kosztorysu ślepego należy składać w Gminie Miejskiej, Pl. Wolności 14, III p. w pokoju Nr. 44, dn. 30 listopada 1935 r. do g. 11 rano, w kopertach należycie zamkniętych i zalakowanych, z napisem: „Oferta na wykonanie urządzeń kanalizacyjnych na posesji przy ul. Gdańskiej Nr. 83."
Szczegółowe informacje oraz ślepy kosztorys z warunkami przetargu otrzymać można w Wydziale Budownictwa, Pl. Wolności 14, II piętro w pokoju Nr. 25. Otwarcie ofert nastąpi w tym samym dniu o godz. 12 w południe w gabinecie Naczelnika Wydziału Budownictwa.
Łódź, dnia 21./XI. 1935 r.
ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

לעטשניצע
פאר וועבעריש-קראנקע מענער-שוואכע און הויט-קראנקהייטען
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אוונד. פרויען און קינדער נעמט אן א פרוי דאקטאר פון 11-1 און פון 5-7 אוונד.
א בעראטונג 3 זל.

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
11 בזשעזשינער 11
טעל. 137-63
עס נעהמען אן פאלגענדע דאקטוירים: ד"ר קויפמאן, ד"ר דינענזאן, ד"ר רויטער, ד"ר שפירא, ד"ר שמערלאוווסקי, ד"ר י. איציקזאן, ד"ר סטופאי, ד"ר שמירנעלד, נערווען-קראנקה. און דענטיסטין סטאראפאלסקא
וויזיטען אין שטאט.
אלע ארט מעדיצינישע הילף.
קאבינעט פאר פיזיקאלישער טעראפיע,
א וויזיט 3 זל.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלער ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
ווישימאטשסעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען אמבילליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקערער.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
Telefon 12-333
Legjonów 6 (Zielona)
czynne bez przerwy przez całą dobę.
Szybka pomoc lekarska we wszystkich specjalnościach.

Laboratorjum analiz lekarskich
„SANITAS"
Wólczańska 41, tel. 232-94
פיהרט אויס אלע ארט אנאליזען פון בלוט, אורין, פלעגמע א. א.
אויף'ן טעלעפאנישען פערלאנג שיקען מיר נאך מאטעריאל און שיקען אפ די אנאליזען שהיה

קונסט-שטאפעריי פון בעשעדיגטע אנציגער און דיוואנעם
M. KLEBER
געפינט זיך איצט פיעטריקאווער 18 לינקע אפיצינע, 2. שטאק.

PRYWATNE
Kursy Kroju, Szycia i Robót Ręcznych
Tow. Utrzymyw. i Popier. Szkół Rzemieśln. dla Dziewcząt Wyzn. Mojzesz.
Łódź, R. Mielczarskiego 24.
Kancelarja przyjmyje zapisy od 9-ej do 13-ej i od 15-ej do 19-ej na wydziały:
1. Gorseciarstwo-krój
2. Bieliźniarstwo-krój
3. Haftarstwo i Roboty Ręczne (wszelkie roboty na drutach)
4. Krawiectwo-krój

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט זונטאג פון 10—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעטמיט עלטע — לעטשניצע-פרייז

Dr. med.
G. Wegmajstrowa
18 Śródmiejska 18
tel. 246-58
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
נעמט אן טעגליך פון 5—7 נאכמיטאג.

Dr. W. Łagunowski
spec. chorób wenerycznych seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
Piotrkowsk 70, tel. 181-83.
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz. w niedzielę i święta od 10—1.

DR. MED.
H. KRAUSKOPF
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
נערושער 15, טעל. 118-47
נעמט אן פון 8.30 ביז 10 אינדערפריה און פון 4 ביז 8 אין אוונד.

Dr. H. SZUMACHER
Choroby skórne i weneryczne
przyjmuje od 9—1 i od 5—9-ej
ul. Piotrkowska 56
tel. 148-62.

Dr. med. H. Wajs
כירורג
וואוינט יעצט
פיעטריקאווער 17
טעל. 148-01

Dr. J. Kerszfinkiel
ספעצ. פאר קינדער-קראנקהייטען
נעהמט אן ביי זיך זשעלאנא 8a
טעל. 111-87
ווי אויך אין לעטשניצע „פאמאץ" אלעקסאנדראווסקא 1.

Dr. Justman
וואוינט יעצט
8 NAWROT 8
telef. 138-99

Dr. med. M. Wejs
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
לאגעווניצקא 25 טעל. 215-18
ביים קאבינעט: בעלויכטונג מיט קווארץ-לאמפען און עלעקטריזאציעס.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפיליס און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1-טער שטאק.
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוונט זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארטאג. בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. H. HAMMER
ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואוינט יעצט
11 listopada 32 (róg Gdańskiej)
Telef. 128-39 טעלעפ.
נעמט אן פון 3 ביז 7 אוונט.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
בעוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
(ספעצ. פאר פרויען-קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—6 נאכמ.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175-10
נעמט אן פון 11—2 און פון 5 ביז 8.30

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנק׳
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95,
נעמט אן פון 9—11 און פון 6—8 אוונט

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערושער 11, טעל. 246-09
נעמט אן פון 4—8 אוונד.

PHILIPS-RADJO

NA RATY

poleca **GRIMM i KAMIEŃSKI, Łódź, Piotrkowska 64, tel. 206-26.**

KINO TEATR **METRO** PRZEJAZD 2

צום ערשטען מאל אין לאדז!

די וואונדערבארע מוזיקאלישע קאמעדיע אין דער נייעסטער אייראפעאישער פראדוקציע א. נ.

„דער געענדיגטער קריזיס"

אין דער הויפטראלע: ALBERT PREJEAN

— אויסערן פראגראם — וואכען-זשורנאל פון P. A. T.

KINO TEATR **ADRIA** GŁÓWNA 1

הײנט פרעמיערע!

ערשטע פוילישע ים-עפאפיי א. נ.

„ראפסאדיע פון באלטיק"

Marja Bogda, Baśka Orwid, Miecz. Cybulski, Jerzy Marr, Stan. Sielański — רעזשיסעור: ... אנסאמבל

מאנעווערעס פון קרינס-פלאט. אנהויב 4 נאכמיטאג. פעספארטוס און הנחה-בילעטען אונגילטיג.

פאר די מיטגלידער פון דער ים און קאלאניאל-ליגע געגען פארצייגען די לעגיטימאציעס בעדייטענדע הנחות.

PALACE

גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם!

I. — גרויסער פילם פון א גרויסען רעזשיסער Fryderyk Lang

„דער מענש איז זינדיג"

געשיכטע פון א שטורמיש לעבען און אומגעוועהנליכען טויט פון א פאריזער אפאש.

אין הויפט-ראלע: Charles Boyer, די פרויען ראלען: Florelle i Madeleine Czerny

II. — פרעכטיגע אפערעטע רעאליזירט פון Jerzy Wajt

„סקאנדאל"

אונגעוועהנליכער אינהאלט! 20 שלאגער-לידלעך! 500 ארטיסטן!

אין הויפט-ראלן: Rudy Valec, Alice Faye — אנהויב 4 נמ.

CZARY

לאדזער-קינא-טעאטער **CORSO** לעניאנוב 2/4

הײנט און פאלגענדע טעג! גרויסער דאפעלטער קאנקורענצלאזער פראגראם! הײנט און פאלגענדע טעג!

דער מענש. וועלכער האט פערקויפט זיין קאפ

אין די הויפטראלען: CLAUDE RAINS i JEAN BENNETT

דאסנאכט-לעבן פון די געטער

אין די הויפטראלע: Alan Morobray, Fegga Schannon

אונגעוועהנליכער אינהאלט! עמאציע! הומאר!

אנהויב אין נעוו. טעג 4 נאכם., שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג

קלאנג-קינא **CAPITOL** זאוואדזקא 16

הײנט פרעמיערע! א פילם, וועלכער איבערראשט און פאראינטערעסירט! עקזאטישע דראמע. וואס בעריהרט די פראגע וועגען אייביגען ראסען-קאמף

„שאנכאי"

א. נ. אין די הויפט-ראלען: LORETTA JOUNG, CHARLES BOYER, WARNER OLAND.

אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבע און „פאט"-אקטואליטעטען. —::— אנהויב טעגליך 4.30 א זייגער נאכמ., שבת און זונטאג 12.30 בייטאג.

דאס בילינגסטע טעאטער אין לאדז קינא-רעווי **AMOR** פאמארסקא 89, טעל. 250-48

דאנערשטאג, דעם 21, פרייטאג, דעם 22, שבת, דעם 23 און זונטאג, דעם 24 נאוועמבער ד. י. איינשליסליך: פערבאנד פון די ארטיסטען פון די פוילישע ביהנעס אונטער דער קינסטל. לייטונג פון J. Szyndler פרעזענטירט די פרעכטיגע רעוויע א. נ.

1000 שעהנע פיסלעך

עס נעהמען אנטייל: S. Grochowska, H. Gruszczyńska, L. Carnero, J. Szyndler, Winecki, Smigelski און דאס ניי-אנגאזשירטע פאר Panetti & Miss Fanni —::— אויפ'ן עקראן: דער גרויסער פילם וואס אילוסטרירט דאס לעבען פון די גענגסטערס אין טשיקאגא א. נ. „די טענצערקע פון טשיקאגא" א פילם פאר אלע — פאר די ליבהאבער פון ספארט, געזאנג, טאנץ, פיקאנטעריע און סענסאציע, אין די הויפט-ראלען: Dorotha Sebastjan i Gilbert Roland

אנהויב 6 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 2 א זייגער בייטאג.

פרייז פון אנ'אנאנאס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

„קליינע אנאנסען"

פרייז פון אנ'אנאנאס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

Poszukiwani młodzi zdrowi ludzie płci obojga jako dawcy krwi do transfuzji. Zgłoszenia Prywatne Pogotowie Lekarskie, Legionów 6.

לעהרערין! גוטעפעדאגאגין, ערטיילט אונטערריכט פאר ערוואקסענע אין פויליש, יודיש און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען, לאסטאן, בזשעזשינער 15.

Polskiego, korespondencji, arytmetyki handlowej, buchalterji wyucza dyplomowany nauczyciel. Ceny b. przystępne. Pomorska 22, m. 25. 2559

קאקס

צום אויסטרוקענען וויילגאטנע דירות בעקומט מען זאכאדניא 32, אין קויהקעו-סקלאד, ווינ-א-ווי דעם לאמבארד

Języka polskiego, arytmetyki handlowej korespondencje szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowska 37, m. 11, front, III piętro, godz. 6—9 wiecz.

פארשריפטליכע פייערלעש-אפאראטען (Gaśnice נייע און גענוצטע, ווי אויך פילונגען (Ładunki pianowe) צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיגע פרייזען. מ. באטשאן, פאמארסקא 25, רעכטע אפ. 1, איינגאנג, 1. שטאק, וו. 28. איך קויף גענוצטע פייערלעש-אפאראטען. טעל. 166-27.

כ'וויל איבערנעמען א רעזורע אויף דזשערזשאווע. צו ערפאהרען פאנסקא 11 ירמיהו גאטליב, פראנט.

פערשידענעס

אכטונג 1 זל.! א רוטינירטע לעהרערין ערטיילט לעקציעס פויליש דערוואקסענע מיט א ספעציעלער קורצער מעטאדע. גראמאטיק, שרייבען און קאנווערזאציע, לעקציעס גרופענווייז און איינצעלווייז. פארטשריט געזיכערט. פעטריקאווער 17, לינקע אפיצינע 1-טער איינגאנג 2-טער שטאק וו. 17.

א שטריק-מאשין 8-ער 60 צענטימעטער ביליג צו פערקויפען וואולטשאנסקא 78 וו. 3.

א קראפט-שפול-מאשין אין גוטען צושטאנד מיט א מאטאר צו פערקויפען, דרעוונאווסקא 34 קאגאן.

א שליטען-מאשין מיט א טיש 8-ער, 70 פאר 175 זל. צו פערקויפען, בזשעזשינער 17 פראנט 2-טער שטאק.

געגען טראמוואי-קאסטען מעלד איך איין און אויס א דינסט, וועכטער, אנגעשטעלטען, בעאמטען א. אז. וו. אין דער אובעזפיעטשאלניע טעלעפאן 166-78 פאמארסקא 6 וו. 21.

זעהר וויכטיג! בוכהאלטעריע, פיהרען האנדעלס-ביכער לערנט אויס פראקטיש און גרינדליך פאר א קליינעם אפצאהל, מאשין - שרייבען קורס 10 זל. — בוכהאלטער - בילאנסיסט פיהרט האנדעלס-ביכער שטונדענווייזע אין פערשידענע בראנזשעס, אינפארמאציעס צעגלניאנא 25 וו. 35.

וויכטיג פאר בעל־שמחות! ביליג געפעס אויף אפנוץ, אלערליי געפעסער אויף חתונות און אויף בעלער זגערזשער 17 לינקע אפיצינע 1-טער שטאק.

פאר 8 זל. א חודש לערנען מיר אויס גרינדליך בוכהאלטעריע, סטענאגראפיע, האנדעלס־קארעספאנדענץ, מאשין-שרייבען (מיט דער קאנסטרוקציע, ארדנען איין אויך בילאנסען און פיהרען איין ביכער צו ביליגע פרייזען. קילינסקיעגא 50, קווער-אפיצינע 1-טערשטאק.

א בעקוועם ארט צום שלאפען עווענטועל א בעזונדער צימער, ביי א אנשטענדיג פאר פאלק, קענען בעקומען איין אדער צוויי בעסערע יונגעלייט. גדאנסקא 76 וו. 34.

זאפארט צו פערמיטען אנ'איינצעל זוניג צימער מיט א ספעציעלען איינגאנג אויף א פראצאווניע אדער לאזשי פאר א פאר-פאלק ביי א. לאכמאן נאוואמיעסקא 28 פראנט 3-טער שטאק.

צו פערדינגען א שטוב און א קארידאר פאר א געשעפטס-יונגערמאן עווענטועל פאר א פאר-פאלק ביי א אנשטענדיגער רעליגיעזער פאמיליע. צו ערפאהרען פעטריקאווער 24 וו. 18.

צו פערמיטען 2 פאבריקס-לאקאלען מיט זעמטליכע איינריכטונגען אויף א פאבריק פאמארסקא 43. צו ערפאהרען ביים ווירט פון 1—3 בייטאג.

א קאלאניאל־געוועלב, שטוב און קוך אין צענטער, ליטאנאווסקיעגא צוליב קראנקהייט איבערצוגעבען. צו ערפאהרען אין דער אדמיניסטראציע פון נ. פ.

א בעזונדער שעהן צימער ביי אנ'אנשטענדיגער פאמיליע פאר 1 אדער 2 יונגעלייט צו שלאפען. צו ערפאהרען פעטריקאווער 34 וו. 25.

א לאנגיעהריגע צוקערניע איז אוועקצוגעבען אויך מיט אנ'איינגעפיהרטע קליענטעלע מיט זעמטליכע איינריכטונגען. צו ערפאהרען אין עלעקטרישען געוועלב 6 שערפיען 32.

אנ'ארט צו שלאפען מיט אלע בעקוועמליכקייטען פאר 2 יונגעלייט אפצוגעבען, זאוואדזקא 7 וו. 6.

צוליב אפרייזע קיין פאלעסטינא איז אפצוגעבען א בודקע פון פאפיראסען. צו ערפאהרען ביי דער בודקע פעטריקאווער 107.

א מעבלירטע צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג פון זאפארט אפצוגעבען זשעראמסקיעגא 4 וו. 2 פראנט פאר-טער.

איבערצוגעבען אנ'איינגעפיהרטע קאלאניאל - געוועלב אנהויב בזשעזשינער גאס. צו ערפאהרען ווינטער, נאוואמיעסקא 6.

פרייע פאסטענס

א מאלאנטירטער יונגע (א אומן-יד) קאן זיך מעלדען ביים מצבה-קריצער ב. ה. סאט, בזשעזשינער 10.

א רעפרעזירקע קוואליפיצירטע ביי העמדשקעס ווערט געזוכט ביי שטערן פאמארסקא 6.

ס'ווערט געזוכט א קראפט-רענדער - ארבייטער פון זאפארט ווי אויך צו פערקויפען 2 פוס-מאשינען אמעריקאנער. צו ערפאהרען פאדזשעטשנא 20 וו. 20.

איך זוך א מיידעל אין א מלעטשארניע, וואס זאל קענען קאכען, פאלודניאווא 1 ביי וואלף.

ס'ווערט געזוכט א שניידער־געזעלען צו מענער-בעשטעלט. צו ערפאהרען פעפער-גאס 8 ביי לעווי.

עס איז נויטיג א קירזשנער - געזעלען זאל זיין ספעציאליזירט אין מענער-פעלצען. שרודמיעסקא 14 לעסקי.

א יונגער, ענערגישער און עהרליכער יונגערמאן זוכט וועלכען ס'איז פאסטען געגען מינימאלסטען לוין אפערטען אונטער „עהרליך".

ראקאלען

2 שטובען און קוך מיט בעקוועמליכקייטען איז איבערצוגעבען. גלובנא 67. צו פרעגען ביים וועכטער.

עס ווערט געזוכט אנ'ארט צו שלאפען און בעקעסטיגונג ביי אנ'ארענטליכער פאמיליע פאר א יונגע פון 15 יאהר. אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער „ק".

צו פערמיטען זאפארט אויף פראנציסקאנער גאס אנ'איינגעפיהרט געוועלב, א יאטקע, וואס האט עקזיסטירט 12 יאהר. עס קען זיין אויף אנדערע זאכען אויך. צו ערפאהרען אויף פאמארסקא גאס 35 ביי א. צוקערמאן.

Za wydawnictwo „Nejer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Nejer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

„טרויעריג, קינדער...”

צו דער צווייטער אויפלאגע פון אליעזר שטיינבארגס „מעשאלים”

די ערשטע אויפלאגע פון אליעזר שטיינבארגס בוך „מעשאלים” איז געווען נישט צוגענגליך פארן ברייטען לעזער־עולם: עס האט געקאסט צו טייער — צוועלף דאלאר א בוך.

דאס מאטעריאל צום ערשטען בוך האט שטיינבארג אליין צונעגרייט; דער שטיינבארג־קאמיטעט, וועלכער האט זיך געגרינדעט נאך ביי זיין לעבען, כדי איהם ארויסצוהעלפען דאס בוך ארויסצוגעבען, האט זיך נישט פארגעשטעלט, אז עס וועט אויסקומען דאס בוך ארויסצוגעבען שוין אהן דעם ליבען גוטען שעפער זיינעם. די ערשטע אויפלאגע פונם בוך איז געווען א פראכט־אויסגאבע לויטן בפירוש'ן פארלאנג פונם מחבר.

איך דערמאהן זיך אין מיינעם א געשפרעך מיט איהם וועגען דעם ענין.

איך בין געווען אין טשערנאוויץ, פונקט אין דער צייט, ווען עס האט געקאכט מיטן ארויסגעבען די ראזיגע שטיינבארג — „מעשאלים”. פאפיר, האב איך געהערט, האט מען אויסגעשריבען פון לייפציג. עס איז געווען נאך פאר די היטלער־צייטען), און שריפט האט מען אויסגעשריבען פון אנ'אנדערען אויסלאנד.

— „פאר וועמען גרייט איהר דאס בוך” — האב איך געהאט טענות צו אליעזר שטיינבארג, — ווער וועט זיך דאס קאנען פערגינען צו קויפען אזא בוך? צי אט־אט־די וועגען וועלכע איהר שרייבט:

„פאר די אויגען מיר אט שטייט ער,
ווי א זומפ זיין היטל־בעטעל,
א באליבאס א יוסטער, ברייטער,
ער שפאצירט זיך אין מיין שטעטל....

— איהם אין דעם שענקעל אריין ווילט איהר ארייגשטעלען אייער בוך, ווייל לייענען עס וועט ער דאך נישט.... ער וועט בעצאהלען און דערמיט וועט ער העלפען אפשר דעם קאמיטעט.... א. ד. גל.

הארפע ווערטער האב איך זיך דערלויבט צו מאכען און געפרובט איהם אויפווייזען, אז ער, דער פאלקסטימליכסטער שרייבער אין דער יודישער מאדערנער ליטעראטור, טוט נישט דאס, וואס ער דארף און איז מחויב צו טון, אום־כדי ער זאל פאפולער ווערען, ווי עס קומט איהם, צווישען ברייטען יודישען לעזער־עולם.

דערויף האט שטיינבארג מיר געזאגט, אט דאס אלגעמיינע, וואס כ'האב דעמאלט פערשריבען:

— „איך קאן נישט נעהמען אין דער האנד אריין מיין בוך, וואס ווערט איצט ארויסגעגעבען אין די ביליגע אויסגאבען. די איצטיגע ביליגע אויסגאבעס האבען אפגע'הרג'עט ביי די יודען דעם פיעטעט, דעם יראת־הכבוד פאר דאס געדרוקטע ווארט, די בעציהונג ווי צו הייליגע שמות. אין שמות — האט ער געזאגט — וועט מען נישט איינוויקלען קיין הערינג.... דאגעגען א היינט־געדרוקט ביכעל בענוצט מען צו עפעס נאך ערגערעס.... איך וויל דאס געפיהל פון גרינגשעצונג צום געדרוקטען ווארט מיט מיין בוך נישט פערטיפען”.

אזא געגנוי איז געווען זיין דערקלערונג, און זיין ערשטע אויפלאגע פונם בוך „מעשאלים” איז לויט זיין ווילען, אבער שוין נישט ביי זיין לעבען, ארויס אין א פראכט־אויסגאבע, פאר יחידים.

דער שטיינבארג־קאמיטעט און שטיינבארג'ס אלמנה האבען אבער נעפילט, אז אליעזר שטיינבארגס ווארט מוז אריינדרינגען אין די ברייטסטע מאסען פון יודישען לעזער. דער בלי שום ספק גרעסטער יודישער פאבעל־שרייבער, דער פאלקסטימליכסטער מאדערניסט” מוז דערגרייכען אין די ווייטסטע און פערווארפענסטע ווינקעלעך פון כל תפוצות ישראל, און טאקע קודם כל צו די, וואס קאנען קיין דאלארען פאר ביכער נישט צאהלען.... און עס איז ארויסגעגעבען געווארען די צווייטע ביליגערע אויפלאגע, וואס זאל זיין צוגענגליך, נישט נאר פאר די אויבען־ציטירטע „באלאבעסלעך”.

מען האט אבער אויך דאסמאל געדענקט, אין אליעזר שטיינבארג'ס ווילען נישט צו פערטיפערן די גרינגשעצונג פון יודישען לעזער צום יודישען געדרוקטען ווארט, און אויך דאס מאל, כאטש נישט אויף „לייפציגער” פאפיר, איז די צווייטע אויפלאגע דערשינען א זארגפעלטיגע, א ריינע אנ'עסטעטישע.

עס איז כדאי צו בעמערקען, אז דאס בוך איז היינט !?.. מען קאן שרייבען וועגען אלעם, וואס איז ארום דעם מענשען און דאס וועט דאך זיין אזוי מענשליך!

ארויס לויט דער נייעסטער ארטאגראפיע, מיטן יודישען אויסלייג פון די העבראאישע ווערטער. די „מעשאלים” האבען דערפון, דאכט זיך, נאך מעהר געוואונען אין זייער היימישקייט און ווארימער פאלקסטימליכקייט.

* * *

די „מעשאלים” הויבען זיך אן מיט דעם משל:

דער פויסט

קלאפט דער האמער, שלאגט,
און דאס אייזען שרייט געוואלד, סע קלאגט:
— גאט מיט דיר! פארוואס? פאר וועןן? איך
בין דיר
דאך א ברודער!ביידע מיר, גאטס קינדער!
אייזען איך ווי דו — דאס זעהט אפילו דאך
א בלינדער!
— סארא ברודער! (לאכט דער האמער) סארא
קינדער גאטס?
איך בין פויסט און דו ליגסט אויפן קלאץ.

* * *

צו וואס שרייבען וועגען מענשען? מענשען אין דער וועלט זענען דאך נאר א קליינע, קליינע מינדער־

שרייבט אליעזר שטיינבארג וועגען א שטרייט צווישען א זעג מיט א חלף און פיהרט אויס:

נאך עד היום איז א זעג, א בעל־מלאכה,
גאר אפלטע אין דער משפחה,
און א שארפער חלף האט הצלחה —
אי ער קוילעט, אי מ'מאכט אויף איהם א ברכה...
ווי אלמענשליך, און גלייכצייטיג, ווי יודיש און
דער סעמאטיק און קאלאריט...

* * *

דאס זעלבע אין זיין „שנאת־חנם”, זאגט די קוה, ווען מען פיהרט זי אויף דער עלטער צום קצב:

— דו, הונט, אויכעט? מילא,
אז רב יונה און זיין ביילע
גיבען איבער מיך צום קצב, דעם רוצח,
וויל איך זאג איך, דאס איז פאר מיין מילעך
אלע יאהרען מיך געמאלקען, איצטער פיהרט
ער צו דער שחיטה,
אבער דו, א פרעמדער כלב אויך צו מיר א שליטה
מיט מיין מילעך נישט גענעהרט,
נישט געווען קיין פריינד איהם, נישט איך בין
איהם
און א שנאה? גאט בעהיט פון שנאת חינם!

* * *

און הויבען הויבט זיך אן דאס בוך מיט די ווערטער:

— טרויעריג, קינדער אויף דער וועלט, דער ברייטער, גרעמער,
ביטער! מיט א משל כאטש זיך קוויקען לאמיר.
— טרויעריג, קינדער, אויף דער ברייטער וועלט דער גראמער —

און דאס קוויקען זיך מיט אליעזר שטיינבערגס „מעשאלים” האט דעם זעלבען טעם און זין, וואס דאס געלעכטער איבער א הומאריסטישער ערצעהלונג ווען דער מחבר וויל זאגען:

— דו לאכסט, אז אך־און־וויי איז צו דיין געלעכטער!.... —

* * *

און —

— טרויעריג, קינדער, אויף דער וועלט דער ברייטער, גראמער,
ביטער! מיט א משל, כאטש זיך קוויקען לאמיר.
— אט די דאזיגע ווערטער זענען אויסגעקריצט אויף אליעזר שטיינבארג'ס מצבה אויפ'ן טשערנאווי־צער בית־עולם.

טאטיאנא פוקס

די אריינגעשמוגעלטע פעסלער געוועהר און די העצע פון די אראבער

(בריף פון ארץ־ישראל)

פון י. שפיגעלמאן

וואס האט פאסירט?

מען האט געכאפט א טראנספארט געוועהר, וואס איז אריינגעשמוגעלט געווארען אין לאנד אריין, און דער טראנספארט איז געגאנגען אויף א נאמען פון א יודישע נגענט.

דער פאקט אז מען שמוגעלט כסדר אהער אריין געוועהר, איז קיין נייעס נישט, ווייל וואלט מען נישט אריינגעבראכט אויף א געהיימען וועג געוועהר, טא פון וואנען נעהמט זיך דאס אזוי פיל געוועהר אין יעדען אראבישען דארף?

פערשטעהט זיך, אז דאס פאלט נישט פון הימעל אראפ. עס געהט אן א געהיימער האנדעל מיט געוועהר אהן אויפהער. שטעהט דאך דער עבר־הירדן פריי פאר געוועהר־האנדעל, דארט טראגט מען דאך פריי געוועהר; איז דען אזוי שווער אריינצוברענגען דורך דער מזרח־גרעניץ געווער אין לאנד אריין?

דער פאקט אליין, אז מען שמוגעלט אהער אריין געוועהר און אז דער האנדעל געהט אן, איז גאנץ בעוואוסט, די רעגירונג בעקעמפט דאס אויף וויפיל זי קען; אבער נישט אלעם קען זי, ווי יעדע רעגירונג, אויך די מעגליכקייטען פון א רעגירונג זענען בעגרע ניצט.

אבער נישט געקוקט אויף דעם אלעם, האבען זיך די אראבישע פאליטיקער שטארק אנגעכאפט אן דעם ענטדעקטען טראנספארט געוועהר, וואס איז געגאנגען אויף א יודישען נאמען, און האבען גע־מאכט דערפון א גרויסען טאראראם.

און די מעשה דערפון איז אזוי געווען:

דעם 14טען אקטאבער האט די בעלגישע טראנספארט־שיף „לעאפאלד דער צווייטער” אויסגעלאדען אין יפו'ער האפען פערשידענע סחורות, צווישען די אנדערע סחורות וואס די שיף האט אריינגע־בראכט, האט זי אויך אראפגעווארפען 97 טאן צע־מענט אין 537 פעסלעך. די צעמענט־פאבריק „נשר” נעבען חיפה קען נישט ארויסגעבען אזויפיל צע־מענט וויפיל עס פאדערט זיך אין לאנד. שוין אפילו נאכדעם ווי זי האט דאס לעצטע יאהר פערדאפעלט איהר פראדוקציע, עס איז א געוועהנליכע זאך, אז מען ברענגט אין לאנד אריין מיט יעדער שיף, צווי־שען אנדערע סחורות, אויך צעמענט.

עס זענען שוין געווען ארויסגענומען פון יפוער האפען 464 פעסלעך און עס זענען געבליבען נאך 70, דער לעצטער טראנספארט. די ארבייט איז אנגע גאנגען אהן יעדער שטערונג. מיט אמאל האט זיך איין פעסעל צעמענט א ביסעל צובראכען. דער ארא־בישער ארבייטער איבראהים חוסין אלדוי האט בע־מערקט אז פון דעם צובראכענעם פעסעל צעמענט שטעקט ארויס א גלאנציגע זאך, א פערגאלדעטע פלעך. ער האט באלד צוויסען געגעבען דעם פארט וועכטער, א פאליציאנט. און דער פאליציאנט האט געהייסען אראפנעהמען דאס פעסעל צעמענט אן א זייט און געעפענט עס און געפונען אז אין א פער־מאכטען פלעך איז געווען א מאוזער ביקס מיט הונ־דערטער קוילען. באלד האט מען פערהאלטען די איבעריגע 69 פעסלעך צעמענט, מען האט זיי בע־וואכט און די פאליציי האט זיך געלאזט זיכען די אי־בעריגע פעסלעך צעמענט. וואס זענען אריבערגע־פיהרט געווארען אין תל אביב, און מען האט זיי גלייך געפונען. זיי זענען געשטאנען אין אנ'אפענעם פלאץ אויף א הויף אונבעריהרט. דער פלאץ איז באלד איבערוואכט געווארען מיט פאליציי און די שאפערם זענען ארעסטירט געווארען. מען האט אנגעהויבען ע־פענען די פעסלעך צעמענט און כמעט אין יעדען פעסעל צעמענט איז געווען א געוועהר מיט קוילען.

דער גאנצער עקספארט צעמענט איז געגאנגען אויף דעם נאמען פון סעם קאמאן, ווען מען האט אנ געהויבען זוכען דעם דאזיגען מענשען, האט זיך אר רויסגעוויזען אז אזא איינער איז נאר נישטא. עס איז אויך נישט מעגליך געווען צו ענטדעקען ווער עס איז דער איינענטימער פון דעם פלאץ, וואו דער צע־מענט איז אפגעלעגט געווארען אין תל אביב; עס איז עפעס א הפקר־פלאץ, וואס האט נישט קיין בעלי בתים, דאס הייסט, מען ווייסט וועמען דער פלאץ גע הערט, אבער מען קען נישט פערבינדען דעם אייגענ־טימער פון דעם פלאץ מיט דעם צעמענט, ווייל דאס האט מען אפנים צופעליג אפגעלעגט אהער דעם צע־מענט און ער ווייסט נישט פון וואס צו זאגען.

די פאליציי האט מאביליזירט איהרע בעסטע קרעפ טען אפצוזוכען דעם שולדיגען קאמאן און דערווייל האט זי איהם נישט געכאפט, ווער ער איז און וואס ער איז, אט דער קאמיסיאנער, איז פארלויפיג אומ־בעקאנט.

מען האט געפונען א 400 שטיק געוועהר און עטליכע הונדערט טויזענט קוילען.

ווי געזאגט, האט די אראבישע פרעסע שטארק אויפגעכאפט דעם ענין און צולעגט אויף טעלערלעך, די אריענטאלישע פאנטאזיע האט זיך שטארק צע־שפילט און עס האבען אנגעהויבען געהן גוזמאות און איבערטרייבונגען אהן א גרעניץ. דער פאקט האט זיי געגעבען שטאף צו זאגען, אז יודען פיהרען אריין אהן אויפהער געוועהר; אז אלע צעמענט־פעסלעך, וואס זענען ווען עס איז אריינגעקומען אין לאנד, זע־נען אנגעפיקעוועט מיט ביקסען און הארמאטען און באמבעס, און בעזונדערס איז ביי זיי פערדעכטיג אט די שיף „לעאפאלד דער צווייטער”, וועלכע האט מיט צוויי דריי וואכען צוריק געבראכט 1.600 פעס־לעך צעמענט. דארט איז דאך געווים געווען בלויז געוועהר, אלזא, די געפאהר איז גרויס.

די שיף „לעאפאלד דער צווייטער” איז אונטער־זוכט געווארען אין חיפה און מען האט אין איהר נישט געפונען קיין שום פערדעכטיגע זאך.

אבער ערשט איצט האט זיך אנגעהויבען די קאנ־קורענץ צווישען די אראבישע פארטיי־פיהרער, ווער וועט מאכען א גרעסערען טומעל פון אט דער געשיכ טע און בעווייזען זיין טעטיגקייט צו ראטעווען דאס פאטערלאנד פון דער יודישער בעוואפענונג.

דריי פארטייען קאנקורירען צווישען זיך. דער מופטי מיט זיין פארטיי. דער געוועזענער מעיאר פון ירושלים, ראגיב נאשישיבי און דער צענטער פון אר ראבישע ריוגענר.

דער מופטי מיט זיין פארטיי איז גרויס ביי זיך און ער וויל נישט פערהאנדלען מיט די אנדערע פאר טייען, ער וויל בכלל נישט צולאזען קיין אנדערע פארטיי, ער האט אפגעשאפט דעם אראבישען קא־מיטעט, ער האט אפגעווארפען דעם פארשלאג צו בעטייליגען זיך אין א הויכען קאמיטעט פון אלע פארטייען.

אבער אויך זיינע נעגנער לאזען זיך נישט אפרוי מען פון וועג, און זיי קעמפען פאר זייערע פאזיציעס מיט אלע מיטלען. מען רייסט זיך שטארק צווישען זיך אויך אין דעם פאל האט דער מופטי געפרובט האנד־לען זעלבסשטענדיג. אז אנדערע פארטייען זאלען זיך נישט בעטייליגען אין זיין אקציע; אבער דאס איז איהם נישט געלונגען.

די קלענערע פארטייען האבען געפאדערט אז דאס גאנצע אראבישע פאלק זאל אויסדריקען זיין פראטעסט געגען דער יודישער געפאהר, איז אבער שווער געווען צוזאמענצוברענגען אלע פארטייען צו איין טיש, דערווייל האט יעדע פארטיי בעזונדער אנגעהויבען שרייבען א „מעמאראנדום”. — און אזוי ווי די שרייבען נאך זייער מעמאראנדום, האט דעם מופטים פארטיי פראקלאמירט אנ'אלגעמיינעם פראטעסט שטרייק אויף מאנטאג, דעם 21טען אקי־טאבער. האבען דאס דערהערט די פארטיי־קאנקורענ טען האבען זיי געלאזט וויסען, אז זיי ווילען פרע־בען דעם שטרייק. מאנטאג איז א טאג וואס די באנ קען מאכען זייערע אויסצאהלונגען און עס וועט זיין שווער פאר די סוחרים צו האלטען דעם שטרייק.

דער מופטי האט איינגעזעהען, אז ער שטעהט שמאל און ער האט איינגעשטימט צו געהן צוזאמען מיט אלע אנדערע פארטייען, דער שטרייק, וואס איז גע ווען בעשטימט אויף מאנטאג, און דערנאך אויף דינסטאג, איז אפגעלעגט געווארען אויף שבת, דעם 26טען אקטאבער.

ווייזט זיך ארויס אז די שטרייק־רופער האבען זיך אביסעל דערשראקען פאר זייער אייגענעם רוף און האבען מורא געקראגען אז דער ברייטער אראבישער עולם וועט נישט פאלגען און די שיף־ארבייטער וועלען נישט ווועלען שטרייקען, האבען זיי דער־ריבער אפגעלעגט דעם שטרייק אויף שבת, וואס דער גרעסטער טייל פון דער ארבייט איז בכלל אפגע־שטעלט, ווייל יודען ארבייטען נישט אום שבת, און די הויפט־ארבייט אין האפען שטעהט, די באנקען זענען געשלאסען און די געשעפטען אויך.

דאך האבען געפאסט די רעזאלוציע וועגען דר־פען א שטרייק אלע פארטייען צוזאמען, ביי אט דער געלעגענהייט האבען די נעגען־פארטייען פון מופטי געפאדערט אז עס זאל געשאפען ווערען אנ'איינהייט ליכער פראנט, וואס זאל רעדען אין נאמען פון אלע פארטייען, דאס מיינט, ארויסנעהמען די מאכט פון מופטים האנט.

אלענפאלס האבען די פאליטיקער געהאט א גע לעגענהייט צו באמבארדירען די גאס, דעם המון מיט א נייער סענסאציע און אויפוועקען די פאטריאטישע געפיהלען און שנאה צו יודען, זיי האבען דאס אויס גענוצט מיט גרויס אימפעט.

יודישע מוזיק

היסטארישער איבערבליק

פון ד"ר חיים קנאפינג

— 1. —

אלגעמיינע מוזיק

עס איז שוין אפט בעמערקט געווארען, אז די מוזיק איז נישט נאר איינע פון די גרויסע שעהנע קונסטען, נאר אויך א וועלט־אנשויאונג, ד. ה. אין דער מוזיק שפיגעלט זיך אפ דאס לעבען, דאס האנד־לען, די געפיהלען און האפענונגען פונם בעטרעפענ־דען פאלק. דער מוזיק־קענער, הערענדיג א מוזיקא־לישע ווערק קען זיך גלייך מאכען א פארשטעלונג פון כאראקטער און דער וועלט־אנשויאונג פון דעם שע־פער פונם ווערק. אמת איז, אז אין קיין קונסט גיסט זיך נישט אויס אזוי בולט דאס גאנצע וועזען, די נשמה, אדער ווי דער רוימער זאגט, דער האביטוס (וועזען) פונם פאלק, ווי אין דער מוזיק.

בעת אנדערע געביטען פון דער קונסט הויבען זיך אן מיט דער ענטשטעהונג פון דער קולטור איז מוזיק די איינציגע קונסט, וועלכע הויבט זיך אן מיטן פרימיטיווסטען מצב פון דער מענשהייט, דאס איז די אזוי־גערופענע פרימיטיווע מוזיק, וועלכע איז נישט מעהר ווי אנ'אויסגוס פון די געפיהלען פון דער נשמה. אזעלכע געפיהלען זענען געווען ביי די פרי־מיטיווסטע מענשען אין שטורמערישערער אויסדרו־קען ווי ביי די קולטור־מענשען, דעריבער איז אויך די פרימיטיווע מוזיק נאר א רוישענדע.

די פרימיטיווע מוזיק איז נישט מעהר ווי א נאכאהמונג פון דער נאטור. דער פרימיטיווער מענש הערענדיג דעם טאנץ פון די פרעש, צוהערענדיג זיך צום נעזאנג פון די פייגעל, צו די סודות פון דער איהם נישט־פערשטענדליכער נאטור — און דאס אלץ האט ביי איהם ארויסגערופען א דראנג זיין געפיהל צום אויסדרוק צו ברענגען, און דער פרימי־טיווער מענש האט אין די מיסטעריען פון דער נא־טור געזוכט אנ'ערקלערונג, געוויסע טענער, געוויסע מעלאדיען. דער גרעסטער דענקער פונם אלטערטום אריסטאטעלעס האט אין דער נאטור געזוכט א היי־ליגע מוזיק. דא האט ער געהערט וועגען די פלא־נעטען, דא האט ער געזוכט צו ערקלערען דעם ענט וויקלונגס — פראצעס פונם וואקסען און פון אלע אנדערע געהיימנישפולע כוחות אין דער נאטור, אלס א הערליכען געזאנג א הימן פון דעם שאפענדען גייסט פון דער נאטור.

עס איז נאטירליך, אז דער פרימיטיווער מענש, ווערענדיג געטריבען פון עלעמענטארע שטורמישע געפיהלען און הערענדיג די מעלאדיען פון די שאפענדע כוחות פון דער נאטור, אבער זייענדיג ווייט פון קולטור, פון ריטם האט געשאפען א נאכאהמונג פון דער נאטור.

דאס איז די ערשטע שטופע פון מוזיק, די נאטור־מוזיק.

מיט דער ענטוויקלונג פון דער קולטור האבען זיך אויך געבילדעט און ענטוויקעלט געוויסע נע־זעצען און רעגלען, וועלכע האבען ריטמיש אפגע־שפיגעלט די נשמה פארשטעלונגען, זיינע שאפענס־פעהיגקייט זיין גייסט.

דאס איז געווען דער ערשטער פסיכאלאגישער שריט פון דער מוזיק. די מוזיק איז אלזא ארויס פון די ענגע ראמען פון דער קונסט, פון די גרעניצען פון דער אדער יענער נאציע, זי איז געווארען די שפראך פון דער וועלט, דער נשמה־שפיגעל און די נשמה־שפראך פון דער גאנצער מענשהייט. עס איז דעריבער בעגרייפליך, אז די גרעסטע דענקער אהן פאעטען האבען זיך בעגייסטערט פון אט דער ראזי־גער קראפט אין מענשען און האבען די מוזיק הע־כער געשטעלט פון אלע אנדערע קונסט־געביטען.

אויך גרינדער פון רעליגיעס האבען די מוזיק בע נוצט אלס מיטעל צו עראבערן די נשמה פונם מענ־שען. קאנפוציוס איז געוועזען דער ערשטער רעליגיע־גרינדער, וואס האט די מוזיק געמאכט פאר א דיר־נערין פון דער רעליגיע און אפשר גאר פאר אנ־אייגענטליכע רעליגיע אליין. שעקספיר האט פשוט געהאלטען דעם נישט מוזיקאלישען מענשען פאר א אונמענש. ער זאגט:

the man that has no music in himself
is not fit for reason

(דער מענש, וואס האט נישט קיין מוזיק אין זיך, איז נישט פערשטענדיג). שעקספיר, איינע פון די גרעסטע דראמאטורגען אין דער וועלט האט גע־פיהלט, אז דאס גרויסע וועלט־דראמע, וועלכע מיר רופען אן נאטור, וועלטאל, קאסמאס, אוניווערסום, איז נישט אנדערעם ווי א הייליגער געזאנג, ווי א הערליכע מעלאדיע, ווי א בעצויבערנדער הימן.....

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג, 22 נאוועמבער
כ"ו מרחשון תרצו
זון-אויפגאנג 7.08
זון-אונטערגאנג 3.35
ליכט-צינדען: 3.26

וואס דאַרף מען וויסען וועגען דער עקזעקוציע-פּראָצעדור פון דער קאמונאלער מאכט?

פון אדוו. ע. שעסקין

די שטייער־אָפּשאַצונג איז פֿערענדיגט, די שטייערען זענען, מיט׳ן איבערשטענס הילף, שוין אויסגעמאָסטען — דער נאקאז צוגעשטעלט. איצט קומט דער לעצטער אקט, דער טראגישסטער און וועהטאגליכסטער און זיינע פֿאלגען — עס קומט די עקזעקוציע.

אויב די אויסמעסטונגס־אַקציע איז אויסגעפיהרט געוואָרען אין די ביוראָס פון די שטייער־אַמטען, ביי די שרייבטישען פון פֿערשידענע ,רעפֿערענטען און געהילפֿען — געהט די עקזעקוציע־אַקציע אַרויס אויסער די ראַהמען פון ,שטייער־אַמט, די אקציע נעהמט ארום די וואוינונג פון צאַהלער, זיין אונטערנעהמונג, אַלע ווינקעלעך פון זיין לעבען, וואו מ׳קען נאָר עפּעס געפֿינען, וועלכעס האָט א מאַטעריעלען ווערט. די עקזעקוציע־אַקציע קומט פֿאָר ביי־טאג, עווענטועל ביינאכט, דער אזוי־גערופֿענער שטייער־אינקאסענט (אַמאָל סעקוועסטראטאר) טרעט אַריין, ווי אַ הערשער, אין לעבען פון צאָהלער און לעגט אַרויף זיין האַנד דארט וואו ער וויל און קאָן... דעריבער דאַרף מען קודם כל וויסען וואָס פֿארא בערעכטיגונג די עקזעקוציע האָט, וואָס איהר איז ערלויבט און וואָס נישט. און ווי אַזוי זיך צו פֿערטיידיגען ווען דער „אָנגריף״ פון דער דאָזיגער עקזעקוציע־אַקציע איז נישט ריכטיג און איז אויסגעמאָסטען נישט געהעריג. דער גרויער צאָהלער האָט מורא פֿאר דעם סעקוועסטראטאר האָט מורא פֿאר דער „עגלה״, אָבער ער ווייסט נישט ווי אַזוי צו פֿערטיידיגען זיינע רעכט, ווי אַזוי צו שטעלען זיין „וועטא״, זיין „איך ערלויב נישט״, אַז דאָס זאָל זיין אין הסכם מיט׳ן געזעץ און מיט דער פּראקטיק פון דער שטייער־מאכט.

וועגען דעם האָב איך געוואלט א שמועס טון מיט די לעזער, דאָס איז א זעהר וויכטיגער און ברענענדער ענין. וועגען דעם איבערצייגט מיך די פּראַקטיק פון וואַנען עס קומען טאָג־טעגליך שטימען פון פֿערצווייפֿלונג אויף דער שטייער־שרויף, אויף ריקזיכטלאָזע ליציטאציעס און וואו דער צאָהלער ווייס נישט וואו און מיט וואָס זיך צו פֿערטיידיגען...

קודם כל דאַרף מען פֿעסטשטעלען, אַז אין דער עקזעקוציע־פּראצעדור פון דער שטייער־מאכט עקזיסטירט א גרונד־פּרינציפּ: „דער שטייער [illegible] אַנולירט ווערען אויב דאָס איינקאסירען איהם אויף א צוואַנגס־אופן וואָלט געקאָנט בעדראָהען די עקאָנאָמישע עקזיסטענץ פון צאָהלער״. דער דאָזיגער פּרינציפּ ווערט אין דער אָדער אַנדערער פֿאַרם זעהר אָפט איבערגעחזרט. וועגען דעם רעד״ן דער צירקולאַר פון דעם 23 מערץ 1933 L. D. 11560/1/3 ס׳איבערחזרן איהם אַנדערע צירקולאַרען און פֿאָרשריפֿטען, וועלכע איבערחזרן כסדר דעם בעגריף „ווירטשאַפֿטליכער רואין״. יעדענפֿאַלס בלייבט אָהן ספק, אַז די עקזעקוציע פּאָליטיק פון דער שטייער־מאכט שטרעבט נישט אין פּרינציפּ צו פֿערניכטען

דעם צאָהלער, אונטערצוגראָבען זיין עקזיסטענץ און אין איינעם פון די צירקולאַרען ווערט בפּירוש געזאָגט וועגען אָפּשטעלען די עקזעקוציע אויב די קאָסטען פון דער עקזעקוציע שטייגען אַריבער די סומע, וועלכע קען דערגרייכט ווערען דורך דער דאָזיגער עקזעקוציע, אַ גאַנצע רייה צירקולאַרען און פֿעראָרדנונגען, וועלכע זענען לעצטענס אַרויסגעגעבען געוואָרען שטרעבען צו ענטלאַסטען דעם אַזוי גערופֿענעם נישט אויסצאָהלבאַרען צאָהלער פון זיינע שטייער־חובות, זעהר בולט ווערט למשל וועגען דעם דער צירקולאַר פון 7. סעפּטעמבער ה. י. L. D. 30/500/35 מיט איין וואָרט די עקזעקוציע־אַקציע וויל נישט דערהרגענען די היהנער, וועלכע לעגען גאָלדענע אייער, זי וויל נאָר בעקומען דעם דאָזיגען פּראָדוקט.

דאָס איז דער פּרינציפּ, ליידער ווערט אין דער עקזעקוציע־פּראַקטיק פון דער שטייער־מאכט זעהר אָפּט אַנדערש געהאַנדעלט און דאָס נישט נאָר צוליב דער שולד פון די שטייער־אַמטען נאָר אויך צוליב דער שולד פון די צאָהלער, וועלכער קען זיך נישט ענטשפּרעכענד פֿערטיידיגען און ווייס נישט ווי צו ראַטעווען זיך און זיינע לעצטע גראָשעס. דער צאָהלער פֿאַלט זעהר אָפּט אַריין אין א היסטערישער שטימונג, וויינט, שרייט, בעט, אַנשטאט דעם וואָס זאָל פֿאָדערען דאָרט, וואו ער האָט דערצו רעכט און רעזיגנירען דאָרט, וואו ער האָט נישט דאָס רעכט און וואו זיין היסטערישע רעאַקציע פֿיהרט איהם נאָר אין א גאַנצע רייה פֿאַלען אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק.

איך האָב פֿאַר זיך אַ קליענט פון דער פּראָווינץ, וועלכע האָט זעקס שטראָף־פּראָצעסען פֿאַר בעליידיגען סעקוועסטראטאָרען און פֿאַר אַקטיווען ווידערשטאַנד. כ׳האָב אַן אַנדער קליענט, וועלכער פֿערמאַכט די טיר פון דער וואוינונג פֿאַר׳ן קומען פון סעקוועסטראטאר, לאָזט אַרויס אַ הונד אויפ׳ן הויף און אַליין געהט ער אוועק שפּאַצירען (דאָס קומט אויך פֿאָר אויף דער פּראָווינץ), דאָס אַלץ זענען נישט קיין מיטלען, אַזוי ווי ס׳איז נישט קיין מיטעל דאָס וואָס עס טוט סיסטעמאַטיש א דריטער קליענט — ער פֿערקויפֿט די אָפּגעשריבענע זאַכען און איז גליקליך וואָס איהם האָט זיך איינגעגעבען צו „נאַבּיערען״ דעם שטייער־אַמט, פֿערגעסענדיג וויפֿיל ער וועט דאַרפֿען אָפּזיצען פֿאַר די דאָזיגע חכמות... מ׳דאַרף זיך אין דער ערשטער רייה קלאָר מאַכען, אַז ערפֿאָלגרייך קען זיין נאָר א קאַמף נישט אויף פֿויסטען און נישט דורך א שלעסעל אויף דער טיר, נאָר מיט דער הילף פון געזעץ און צירקולאַרען...

דאָס פֿינאַנץ־מיניסטעריום אַליין פֿערלאַנגט נאָר ס׳זאָלען אַנגעווענדעט ווערען די נאָרמען, וועלכע זענען פֿאָראויסגעזעהען אין דער פֿעראָרדנונג פון מיניסטאָרען־ראַט פון 25. יוני 1933 וועגען דער עקזעקוציע־פּראצעדור פון דער ,שטייער־מאכט, דער שטייער־צאָהלער דאַרף דערצו בייהילפֿיג זיין.

ווי אַזוי דאָס פֿינאַנץ־מיניסטעריום רעאגירט אויף דער אויפֿפֿיהרונג בעת דער עקזעקוציע זאָגט עדות דער צירקולאַר פון דערמאָהנטען מיניסטעריום פון 22 פעבר. 1935 L.D. 724/1/35 אין צירקולאַר ווערט געזאָגט: „צום פֿינאַנץ־מיניסטעריום זענען דערגאַנגען ידיעות, אַז די עקזעקוציע־אָרגאַנען נעהמען עקזעקוציע קאָסטען וועלכע זענען נישט אין הסכם מיט די פֿאָרשריפֿטען, אויב ס׳וועלען ענטדעקט ווערען די דאָזיגע איבערשרייטונגען, דאַרף מען די שולדיגטע בעאַמטע צוציהען צו דינסט־פֿעראַנטוואָרטליכקייט״.

דאָ ווערט אויך פֿעסטגעשטעלט דיסציפּלין־פֿעראַנטוואָרטליכקייט פון בעאַמטע פֿאַר איבערשרייטען די עקזעקוציע־פֿאָרשריפֿטען און איך מוז פֿעסטשטעלען, אַז די שטייער־בעאַמטע בעהאַנדלען זעהר פֿאָרזיכטיג יעדען פֿאָרוואורף פון צאָהלער אין דער עקזעקוציע־פּראצעדור, פֿאָרשען די דאָזיגע פֿאָרוואורפֿען און טרעטען זעהר אָפּט אָפּ פון זייערע ערשטע בעשטימונגען.

דער ערשטער עקזעקוציע־טעטיגקייט איז א שריפֿטליכע „אופּאָמניעניע״ מיט דער בעדראָהונג אַנצוהויבען וויטערדיגע שריט נאָכדעם ווי נאָך 9 טעג נאָכ׳ן צושטעלען די „אופּאָמניעניע״ וויל דער פּעטענט נישט בעצאָהלען.

פֿאַר׳ן צוטרעטען צום אויספֿיהרען די עקזעקוציע־טעטיגקייט דאַרף דער עקזעקוציע־אָרגאַן ווייזען דעם צאָהלער א שריפֿטליכען אויפֿטראַג פון שטייער־אַמט אַדורכצופֿיהרען די עקזעקוציע.

אין זונטאג־טעג, ווי אויך ביינאכט קען מען אַדורכפֿיהרען די עקזעקוציע נאָר אויפ׳ן יסוד פון א ספּעציעלער שריפֿטליכער אָפּמאַך.

אַ זעהר וויכטיגע פֿאָרשריפֿט איז, אַז אויב דער צאָהלער איז נישט אַנוועזענד, מוז דער עקזעקוציע־אָרגאַן רופֿען איינעם אָדער צוויי עדות צו אַסיסטירען ביי זיין טעטיגקייט.

דער עקזעקוציע־אָרגאַן האָט רעכט צו עפֿענען די טיר, פֿערשידענע בעהעלטנישען און אַדורכצוזוכען די וואוינונג און אַפֿילו די מלבושים, וועלכע דער צאָהלער טראָגט אויף זיך.

אויב ס׳האַנדעלט זיך וועגען א פּערזענליכער רעוויזיע אויף דער גאַס, מוז וועגען דעם דער עקזעקוציע־אָרגאַן האָבען א ספּעציעלע שריפֿטליכע בעפֿולמעכטיגונג פון שטייער־אַמט, וועלכע מ׳דאַרף אַרויסגעבען — ווי ס׳זאָגט דער אַרט. 23 פּ. 2 — אין פֿאַלען ווען ס׳איז פֿערהאַן די בעגרינדעטע השערה, אַז די זאַכען וועלכע דער צאָהלער האָט ביי זיך וויל ער בעהאַלטען פון דער עקזעקוציע.

איך מוז פֿעסטשטעלען, אַז אין אַלגעמיין פֿאָדערען די צאָהלער זעהר זעלטען א בעפֿולמעכטיגונג פון די עקזעקוציע־אָרגאַנען. דער גרויער צאָהלער האָט מורא דערמיט צו „בעליידיגען״ דעם שטייער־אינקאַסענט, דאָס איז אַן אַבּסאָלוט פֿאַלשער שטאַנדפּונקט, אין דער פּראַקטיק האָט די פֿאָדערונג פון א בעפֿולמעכטיגונג אויף אַדורכצופֿיהרען די עקזעקוציע זעהר אָפּט א גרויסע בעדייטונג און מ׳דאַרף נישט איבּער דעם אריבערגעהען צו דער טאָג־אָרדנונג

דאָס איבריגע — אין א ווייטערדיגען אַרטיקעל.

זופּענווירפֿעל
„גראף״
בעסטע קוואַליטעט
„GRAF״
Buljon w kostkach
כשר
בהכשר הרב ר׳ ישעי׳ פירסט שליט״א, רב „עדת ישראל״. וויען.

1915 פאבאר פון יאהרגאנג

(א) ביז׳ן 30. ד. ח. דאַרפֿען זיך שטעלען אין מיליטערישען ביוראָ פון דער פֿערוואַלטונג פון שטאט לאָדז פּיעטריקאווער 165, מענער וואָס זענען געבוירען אין 1915 און וואוינען אין לאָדז, וועלכע האָבען זיך צוליב וואָסערע עס איז סיבות נישט געשטעלט צום פאבאר.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

(א) דעם 28. ד. ח. פון 8 אינדערפֿריה דאַרפֿען זיך שטעלען אין לאקאל פּיעטר. 165 די מיליטער־פֿערפֿליכטעטע פון 1914 און עלטערע, וועלכע האָבען זיך ביז איצט נישט געשטעלט און וואוינען אויפ׳ן שטח פון דעם 1. 4. 6. 7. 10. 12. 13. און 14. פּאָליציי־קאָמיסאַריאַטען, וועלכע האָבען בעקומען נאָמענטליכע מעלדונגען פון דער לאָדזער שטאטישער סטאַראָסטווע.

אפטייקען.

היינטיגע נאַכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען פֿאָלגענדע אַפּטייקען: דאַנצער, זגערזשער 57; גראַשקאָווסקי, 11 ליסטאָפּאַד 15; גאַרפּיין, פּילסודסקיעגאָ 54; כאַנדזינסקי, פּעטריקאָווער 165; רעמבעלינסקי, אַנדזשעיאַ 28; שימאַנסקי, פּזשעגרזעלניאַנאַ 75.

פאר׳ן ארבייטען אום-זונטאג אוז איבערשעה׳ן

(א) דער שטראָף־רעפֿעראַט ביים אַרבּייטס־אינספּעקטאַריאַט האָט נעכטען בעשטראָפֿט דעם בעקער־מייסטער בנימין שקלאַוש (וואָלבאָרסקא 22 פֿאַר׳ן בעשעפֿטיגען געזעלען אום זונטאג — צו בעצאָהלען 300 זל. שטראָף, און פֿאַר׳ן צווינגען זיי צו אַרבּייטען איבערשעה׳ן — אויף 500 זל. שטראָף.

שרפות

(א) אין דער מעכאַנישער וועבעריי פון נעלסאָנען (סענאַטאָרסקא 26) האָט זיך נעכטען אינדערפֿריה, מחמת נישט פֿערזיכערטע דראָטען, אַנגעצונדען דער עלעקטרישער מאָטאָר. דאָס פֿייער האָט זיך שנעל פֿערשפּרייט און בעדראָהט די גאַנצע פֿאַבּריק. אַרויסגערופֿענע 2 אָפּטיילונגען פֿייער־לעשער האָבען די שרפה שנעל איינגעלאָשען.

* * *

(א) די פֿייערלעשער האָבען אויך איינגעלאָשען די שרפה אויף מיעלטשאַרסקיעגאַ 7, וואו עס האָט זיך, מחמת אַ דעפֿעקט אין קוימען אַנגעצונדען דער באַלקען אין דער וואוינונג פון א געוויסען סאַמועל סאַמאַו.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאר טריפּער, סיפיליס און הויט-קראַנקה.
בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
נעמט אָן פון 8—11 בייטאָג און פון 4—9 אָוונט.

ענדערונג אין ארגאניזאציע פון פערקויף פון רויהען באַנוועל

די קליינע הענדלער דראָהט א שאַרפע קאָנקורענץ מצד די גרויסע אגענטורען

(ג) אין דער פֿערגאַנגענער וואָך איז אויפ׳ן לאָדזער מאַרק פון רויהען באַנוועל נאָטירט געוואָרען אַ ענדערונג אין דער אָרגאַניזאַציע פון פֿערקויף פון רויהען באַנוועל וואָס קען האָבען וויכטיגע קאָנסעקווענצען אין דער צוקונפֿט. עס האַנדעלט זיך אין דעם וואָס איינע פון די בעדייטענסטע באַנוועל אַגענטען אין לאָדז, האָט אָרגאַניזירט ביי זיך דעם פֿערקויף פון רויהען באַנוועל אין קליינע סכומים, אַזוי־גערופֿענעם „דעטייל פֿערקויף״. דאָס איז א שרוב צו עלימינירען פון אימפּאָרט און האַנדעל מיט באַנוועל די פֿערמיטלער און דאָס וועט זיך קודם כל אָפּרופֿען אויף די קלענערע באַנוועל הענדלער.

ביז מיט א צייט צוריק האָבען אין האַנדעל מיט רויהען באַנוועל דאָמינירט צוויי גרופּען, פון איין זייט די גרויסע באַנוועל אַגענטורען, וואָס רעפּרעזענטירען די אויסלענדישע ביינוועל הייזער. זיי האָבען אימפּאָרטירט אין גרעסערע סכומים און וואַגאָנענווייז פֿערקויפֿט אין די גרויסע פֿאַבּריקען. די קליינע און צום טייל אויך מיטעלע אינדוסטריע האָבען נישט געקענט בעדינט ווערען דורך די אַגענטורען און זיי האָבען געקויפֿט ביי די קלענערע באַנוועל הענדלער וואָס האָבען געשלאָסען קלענערע טראַנזאַקציעס און פֿערקויפֿט רויהען באַוועל אין איינצעלנע באַלען. פֿאַר דער מיטעלער און קליינער אינדוסטריע איז געווען זעהר בעקוועם דער דעטייל האַנדעל פון רויהען באַנוועל. און דער דאָזיגער סטיל אינדוסטריע למשל, די וואַטע פֿאַבּריקאַנטען האַנדעל האָט זיך גאַנץ גוט ענטוויקעלט. עס דאַרף בעמערקט ווערען, אַז אַ סך צווייגען פון דער טעקסטיל האָבען זייערע איינקויפֿען געמאַכט אויסשליסליך דורך דער קליינער באַנוועל האַנדעל.

איצט האָבען די אַגענטורען, זעהענדיג, די גינסטיגע ענטוויקלונג פון „דעטייל״ האַנדעל פון רויהען באַנוועל בעשלאָסען צו עלימינירען פון דעם געביט די קלענערע הענדלער און האָבען אָנגעהויבען צו פֿערקויפֿען אויף דעטייל.

זעלבסטפֿערשטענדליך, אַז אַזאַ האַנדלונג בעדראָהט און איז געגען די אינטערעסען פון די קלענערע הענדלער. אויב די אַנדערע אַגענטורען וועלען נאָכטון דער ערשטער דאָן וועלען די קליינע הענדלער פון רויהען באַנוועל האָבען אויסצושטעהן א שווערען קאָנקורענץ־קאַמף, הגם מען מוז מודה זיין, אַז בעסערע שאַנסען האָבען די קלענערע הענדלער צוליב דער ליבעראַלער קרעדיט טאַקטיק וואָס זיי ווענדען אָן, בעת די גרויסע אויסלענדישע באַנוועל הייזער זענען בעקאַנט פון זייערע שאַרפֿע קרעדיט און צאָהלונגס בעדינגונגען.

מ׳דאַרף נישט האָבען קיין פאנטאזיע

כדי זיך אפצומשל׳ען ס׳ארא נאבעלע לייט דאס זענען און ס׳ארא פרצופים זיי האבען

(א) לויט׳ן אויפֿטראַג פון דער אַדמיניסטראַטיווער מאַכט איז געשלאָסען געוואָרען דער לאָקאַל פון די „ענדעקעס״ אויף סלאָוואַנסקא 15.

דער דאָזיגער לאָקאַל איז, לויט׳ן אויפֿטראַג פון דער מאכט פֿערזיגעלט געוואָרען, און ביי איהם איז אוועקגעשטעלט געוואָרען א פּאָליציי־וואַך, וואס היט דעם צוטריט צום לאָקאַל.

גלייכצייטיג דערוויסען מיר זיך, אַז עס זענען פֿערהאַלטען געוואָרען די מיטגלידער פון דעם ענדעקישען קרייז לאָדז־דרום, ווי דהיינו: מיכאַל טיידורא, עוגעניוש יאַרוגאַ, זיגמונט לאַווניטשאַק. טאַדעאוש טשערניק, יוזעף גרושקא, רישאַרד יאַנאָווסקי, פֿעליקס גאַבערסקי, קאַזשימיעזש פּאַטאַרא און יוזעף קאַשיאַרא.

די דאָזיגע לייט האָבען געהערט צו דער פֿערוואַלטונג פון קרייז און צו דער פֿערוואַלטונג פון דער יוגענד־סעקציע.

Dr
B. Robinzon
אינערליכע קראַנקהייטען
האָט זיך איבערגעצויגען
אויף 10 פּאָמאָרסקאַ 10
פּראַנס !! שטאָק, טעל. 131-86
נעמט אָן פון 6 ביז 8 אָוונט.

קלאָנו-קינאָ-טעאַטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26.
היינט און פאלג. טעג!
גרויסער דאָפּעלטער שלאַגער-פּראָגראַם:
— I —
„שפּיל פון לײדענשאַפֿטן״
מיט דעם פילם-קינסטלער
HARRY BAUR
וועלכער שאַפֿט אַ פּרעכטיגע קרעאַציע.
— II —
„די קונסט פון לעבען״
אין די הויפּט-ראָלען:
F. March, Garry Cooper
און M. Hopkins
אָנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 פריה.

אין שוץ פון מוטער און קינד

מעדיצינישע ארטיקלען צוגעשיקט פון לאדזער „טאז"

די צווייטע בעראטונגס-שטעל פון „טאז"

פון ד"ר צ. פינקלער

די צווייטע בעראטונגס-שטעל פון „טאז" איז געגרינדעט געווארען מיט 9 יאהר צוריק אין דעם צענטראל-טייל פון דער שטאט אין א זעהר בעקוועמען פונקט צו קאנצענטרירען די איינוואוינער פון באלוט. איהר ענטשטעהונג איז געווען א נויטווענדיגקייט, ווייל די ערשטע בעראטונגס-שטעל איז געווען איבערלאסטעט מיט ארבייט און האט נישט געהאט קיין מעגליכקייט אנצונעהמען אלע מוטערס, וועלכע האבען זיך געמאלדען פון פערשידענע שטאט-טיילען, די אויפגאבע פון דער בעראטונגס-שטעל איז צו קירעווען מיט דעם לעבען פונם קינד אויף דעם אופן, אז מ'זאל עס ווי ווייט מעגליך אפהיטען פון פערשלעפטע קראנקהייטען (פערקרימונג פון רוקען-ביין) און פערשידענע אינפעקציעס (קאקלוש, שארלעך), דורך ראציאנעלער ערנעהרונג, פלעגונג און היגיענע — מיט איין ווארט, דער ציל פון דער בעראטונגס-שטעל איז די פראפילאקטיק. דער מוטער ווערט אויפגעקלערט, אז איינשרייבענדיג דאס קינד אין דער בעראטונגס-שטעל, נעהמט זי אויף זיך די פליכט צו קומען מיטן קינד אין די בעשטימטע טערמינען יעדע וואך, אדער יעדע 2 וואכען ביז דאס קינד ווערט אלט 2 יאהר. זי טאר נישט קומען מיט'ן קינד ווען ס'האט היץ, ווען עס הוסט, ווען עס האט וויסיפקע.

די באלוטער מוטער, וועלכע איז אדורכגעזאפט מיט פאראורטיילען און וועלכע גלויבט אין אלע זאבאבאנעס, איז נישט געווען צוגעגרייט צו פראפילאקטיק, וועלכע ס'פיהרט די בעראטונגס-שטעל. קודם כל האט מען געדארפט דערציהען די מוטער, אז זי זאל פערשטעהן די אידעע פון קומען צום דאקטאר מיט א געזונד קינד. און דאס איז געווען א שווערע אויפגאבע. זייענדיג איבערצייגט, אז זי אליין קען ערציהען א קינד פונקט אזוי ווי איהר מוטער האט געקענט ערציהען איהרע קינדער, האט זי נישט געקענט פערשטעהן די צילען פון דער בעראטונגס-שטעל.

מ'קומט דא אהער נאר צוליב דעם, אז מ'זאל בעקומען עפעס קאנקרעטעס, אזעלכעס, וואס הייסט מילך, אדער אנ'אנדער מישונג, זי האט געברענגט מיט זיך א טאפ, אז מ'זאל איהם אנפילען, מ'האט געדארפט איבערצייגען, אז די בעראטונגס-שטעל וויל געבען דער מוטער עפעס פון א גרעסערען ווערט ווי מילך: זי וויל די מוטער אויסלערנען ערציהען א געזונד קינד.

וויפיל פאראורטייל האט מען דא געדארפט בעקעמפען? די מוטערס האבען זיך געוועהרט און געוויינט ביים אפשניידען די קאלטונעס, האבען זיך אויפגערעגט ווען מען האט זיי נישט ערלויבט, נישט קוקענדיג אויף זייער געוויין, אנצוזייגען דאס קינד א חוץ אין די בעשטימטע שעה'ן. און וויפיל קאמף איז געווען מיט דעם אויסוואשען דאס מויל מיט אורין, טינט און אין בעסטען פאל מיט שמוציג וואסער פון דער באד. פיל איז אויף דעם געביט אויפגעטון געווארען, ס'איז אבער נאך דא פיל ארבייט. די טעטיגקייט פון דער בעראטונגס-שטעל נעהמט ארום אלץ ברייטערע קרייזען, א בעווייז אין דער פאקט, אז מיר האבען א קאנטאקט נישט נאר מיט דער מוטער, וועלכע וואוינט אין באלוט. ס'קומען צו אונז מוטערס, וועלכע וואוינען אין נייעם ראיאן, פון די „זופו"-הייזער, פון אנדערע אפגעלעגענע שטאטווינקלען און ארטשאפטען, וועלכע ליגען הארט ביי לאדז ווי העלענובעק, קאלי, גראביעניץ, אלעקסאנדער, וועגען דער פאפולאריטעט פון „טאז" קען דינען דער פאל, אז אין א געוויסען טאג האט זיך געמאלדען א ציגיינערין מיט א קינד.

אין פערלויף פון יאהר געפינען זיך אונטער דער אויפזיכט פון „טאז" 500 קינדער. מיר מאכען נישט קיין נאציאנאליטעטען - אונטערשיד. דעריבער האבען מיר אויך צווישען אונזערע קינדער נישט קיין יודען. אויב ס'האנדעלט זיך וועגען פאכען זענען זיי זעהר פערשידענארטיג: דער גרעסטער טייל זענען ארבייטער, דאן האנדווערקער, קליינהענדלער, סוחרים (א קליינער פראצענט). גייסטיגע אנגעשטעלטע ווי לעהרער און מענשען אהנע פאכען („לופטמענשען").

מיר האבען א גאנצע סקאלע פון אפצאהלען פאר דאקטוירים - בעראטונגען, מילך, מישונגען און בעלויכטונג מיט קווארץ-לאמפען. 32 פראצענט פון די מוטערס געניסען פון די בחנמ'דיגע דאקטוירים - הילף, ווי אויך פון די מילך-מישונגען און בעלויכטונגען. די פעראינטערעסירונג פאר דער אידעע צו קומען מיט א געזונד קינד צום דאקטאר איז געווארען אין באלוט זעהר פאפולער. די מוטער ברענגט א 10-טאגעדיג קינד דירעקט פון דעם קליניק, כדי עס צו אונטערזוכען און זיך פערזיכערען, אז זי האט א געזונד קינד, אז מ'זאל זי לערנען, וויאזוי צו זויגען, ווי צו באדען, ווי אזוי אנצוטון אזא מענשעלע, און אלגעמיין מעלדען זיך די מוטערס מיט זעהר יונגע קינדערלעך. די מוטער ווייס, ווייל זי האט געהערט, אז קינדער איבער 4 חדשים ווערען אין דער בעראטונגס-שטעל אנגענומען זעהר נישט גערן און איבער 5 חדשים ווערען זיי בכלל נישט אנגענומען. מיר האבען אנגענומען די דאזיגע גרעניץ פון עלטער אויפן יסוד פון דער פראקטיק און ערפאהרונג. א מוטער, וועלכע מעלדעט זיך מיט אנ'עלטער קינד איז שווער צו לערנען: זי איז פאנאטיש, נישט אויפמערקזאם, לאזט זיך נישט איבערצייגען, גלויבענדיג מעהר אין איהר אייגענער ערפאהרונג. דער פרוב אנצונעהמען אזעלכע מוטערס האט געגעבען שלעכטע רעזולטאטען. זיי האבען זיך געמאלדען העכסטענס צוויי מאל און דערמיט האבען זיך געענדיגט זייערע וויסענשאפטען אויפן געביט פון ערציהונג. מיר האבען איצט מוטערס, וועלכע ברענגען שוין זייער פירטעס און פינפטעס קינד אין דער בעראטונגס-שטעל.

נישט איינמאל הערען מיר ווי א 3-יעהריג קינד וועלכעס איז ביי אונז ערצויגען געווארען און איז געקומען מיט זיין יונגערן ברודערל, לערנט א נייע מוטער, אז קיין קינד טאר מען נישט קושען, אז דעם „סמאטשעק" דארף מען ארויסווארפען א. אז. וו. דאס אונ'רחמנות'דיגע פערניכטען און פערברענען די „סמאטשקעס" אין די אויגען פון די מוטערס איז נישט אדורך אן עכא. א מוטער, וועלכע געהער צו דער בעראטונגס-שטעל ווייס איצט, אז זי מוז ארויסטראגען דאס קינד שפאצירען אזוי גוט זומער ווי ווינטער, אז זי מוז עס באדען אפילו דערמאלט, ווען דאס קינד סאפעט, אז זי מוז עפענען דאס פענסטער אפילו דעמאלט, ווען עס איז קאלט, אז זי מוז עס ערנעהרען רעגולער, אז מ'טאר עס נישט אנזויגען ביינאכט א. אז. וו. וועגען דעם אלעם ווערט געלערנט די מוטער, וועלכע קומט אין דער בעראטונגס-שטעל אויפן וועג פון בסדר'דיגען איבער'חזר'ן און פערטייטשען, וואס פארא וויכטיגע בעדייטונג עס האבען די דאזיגע ענינים פארן געזונד פונם קינד, וועגען דעם ווערט אויך געלערנט די מוטער אין איהר אייגענער וואוינונג, וואו די היגיעניסטקע, וועלכע קומט אין שטוב, עפענט דאס פענסטער, באדט אויס און טוט אן דאס קינד און לערנט ווי געהעריג צו דערנערען. **ווי לאנג איז דען** ווען מיר האבען געהערט, אז די קינדער ווערען קראנק צוליב דעם, וואס עס ווערען געעפענט די פענסטער; דורך די אפענע פענסטער האבען זיך ארייגבעקומען ווערימלעך אין די לונגען פון קינד און האבען ארויסגערופען א לונגען-ענטצינדונג, אדער, אז אנ'אפגעשניטענער קאלטון האט זיך געווארפען אויף די אויגען פון קינד און ער איז בלינד געווארען און נאך פיל, פיל אנדערע זאכען.

פערשטעהט זיך, אז וועגען די דאזיגע זאכען הערט מען איצט אויך, אבער ווען מיט עטליכע יאהר צוריק זענען זיי געווען א טעגליך ברויט, הערט מען איצט וועגן זיי אלץ זעלטענער און זעלטענער. די מוטער האט זיך זעהר פיל אויסגעלערנט, זי ווייס, אז זי מוז קומען מיט א געזונד קינד צום דאקטאר, כדי זיך צו לערנען ווי אזוי ראציאנעל צו ערנעהרען און ווי געהעריג צו ערציהען. זי זאגט, אז זי וויל אפהיטען איהר קינד פון א „קישקעס-קאטאר" און פון דער „ענגלישער קרענק". זי וויל, אז עס זאל האבען א שעהנעם געזיכט און זאל שעהן אויסזעהען. דעריבער ווען זי ארבייט די גאנצע וואך ביי פרעמדע דינסט-ארבייט אדער אין דער הויז-ווירטשאפט און קען זיך נישט ארויסרייסען מיטן קינד, קומט זי שבת. דער דאזיגער טאג גיט שטענדיג די גרעסטע פרעקווענץ. די עלטערען, וועלכע זענען אין דעם טאג פריי פון בעשעפטיגונג קומען מיט זייערע קליינע קינדער, כדי זיך איבערצוצייגען וועגען זייער געזונד. ווי אויפמערקזאם פערפאלגט די מוטער די בעוועגונגען פון דער היגיעניסטקע, וועלכע וועגט און מעסט דאס קינד.

וואס פארא פרייד שלאגט פון די מוטער-אויגען, ווען דאס קינד קומט געהעריג צו צו דער וואג, ווען דאס קינד וואקסט, און ווען זי הערט שפעטער פון דאקטאר, אז דער צושטאנד פון די קינדערלעך האט זיך פערבעסערט אונטער דער ווירקונג פון דער קווארץ-לאמפ — פרעהט זי זיך פאר דער גוטער בעלוינונג, וואס זי האט בעקומען פאר איהר שווערער ארבייט ביים קינד, אז זי האט אין איהר שרעקליכער, גרויען און שווערען טעגליכען לעבען א ליכטיגען שטראהל.

געבוירענע און דערווארבענע פעהלער

פון ד"ר י. האנדזעל

— 2. —

דער קרומער ריקען (דער הויקער)

די גע'ירשנ'טע אנלאגען און די שפעטערע בעאנשפרוכונג אין לעבען, לעגען דעם חותם אויף די געשטאלט פון די ביינער ביים מין און ביים יחיד. **אמבולטסטען אנערקענט מען עס ביים מענשען** וועלכע גרויסע פארמירונגס-קראפט עס בעזיצט דער יחוס צווישען דער בעאנשפרוכונג און דער פונקציע, וועלכע דער מענש מוז ערפילען. דער זעהר **קאמפליצירטער בוי פון מענשליכען חוט-השדרה** (רוקגראט), דער פערשידענער אופן פון ארבייט וועלכע דער מענש מוז ערפילען. די גאנץ ספעציעלע אויפגאבען, וועלכע לאסטען אויף איינציגע טיילען פון חוט-השדרה, ביי זיין כמעט גלייכען בוי, די פערשידענע גלייכגעוויכטס - פערהעלטנישען, האבען גורם געווען, אז אונזער ווירבעל-זיילע, אונזער חוט-השדרה, בעזיצט א גרויסע נאכגיביגקייט און עלאסטישקייט. צוליב געוויסע גלייכגעוויכטס-טעמים האט אונזער חוט השדרה שוין נארמאל פערקרימונגען, אבער אין אלגעמיינעם בלייבט ער גלייך, ווען די לאסט איז נישט גרעסער פון דער בעלאסטונגס-פעהיגקייט. איז אבער די לאסט גרעסער ווי דער חוט השדרה קען זי פערטראגען, אדער איז זיין טראגקראפט געמינערט דורך געוויסער שעדליכקייטען, קאן אויך ביי נארמאלער בעלאסטונג קומען צו א בעדייטענדער פערקרימונג.

אט די פערקרימונגען, זייער ענטשטעהען, זייער פערהיטען און היילען ווילען מיר ווידמען דעם היינטיגען ארטיקעל. דעם אויסערארדענטליך וויכטיגען ענין אין דער מעדיצין שענקט מען אין די פאך-קרייזען ספעציעלע אויפמערקזאמקייט, מען האט וועגען איהם פערשריבען א בארג מיט פאפיר, און ארומגערעדט איהם אויף הונדערטער קאנגרעסען — עס וועט דערפאר שווער זיין אין די ראהמען פון אנ'ארטיקעל צו בעהאנדלען אלע פרטים פון דעם ענין.

די פערקרימונגען ביי קליינע קינדער, וואס ענטשטעהען דורך די ענגלישע קראנקהייט ווילען מיר אין נעכסטען ארטיקעל ארומרעדען, היינט ווילען מיר בלויז שמועסען איבער די אזוי-גערופענע שול-פערקרימונגען.

1) דאס ענטשטעהען פון די פערקרימונגען.

אונזער חוט השדרה בעשטעהט פון איינצעלנע ריגנעלעך, וואס ליגען איינס אויף דעם אנדערען און בילדען אזוי ארום אנ'איינהייטליכען סלופ. אין דער מיט איז ער אויסגעהוילט, איבערלאזענדיג פלאץ פאר דעם רוקען-מארך. צווישען די ריגנעלעך און ארום זיי געהען שטארקע בענדער, וואס פערפעסטיגען די קאנסטרוקציע פון דעם סלופ, געבען איהם קראפט אויסצוהאלטען א ווידערשטאנד, געבען איהם עלאסטישקייט זיך צו בויגען אונטער זיין, אדער א פרעמדער לאסט און נישט צו צעברעכען. דער אויבערשטער טייל ווערט נאך פערפעסטיגט דורך די ריפען און דער אונטערשטער דורך דעם בעקען.

ווי אזוי־זשע קומט עס צו א פערקרימונג? אויב מיר ווילען א חוט-השדרה, וואס קאן טראגען למשל 50 קג., בעלאסטען מיט זעכציג קילא, מוז ער זיך נאכגעבען, זיך אויסבויגען. ווען דער דרוק וועט קורץ דויערן, וועט די ווירבעל-זיילע קומען צוריק צו איהר גלייכגעוויכט — וועט די איבערלאסטונג אבער זיין א לאנגדויערנדיגע, אדער א סטאבילע, וועט די פערקרימונג ווערען אלץ גרעסער און אלץ שטענדיגער. נאך א געוויסער צייט וועט די ווערבילזיילע שוין נישט מעהר צוריקקומען צו איהר אלטער, נארמאלער האלטונג. דאס זעהען מיר ביי טרעגערס, שווער - ארבייטענדיגע לאנד-ארבייטער, ביי מאשין-דרעהערס א. אז. וו. מיר קענען אבער אויך ביי דעמזעלבען אופן בעקומען א פערקרימונג, ווען די לאסט וועט בלייבען א נארמאלע, א נישט-פערגרעסערטע, ווען דער חוט-השדרה איז שוין פון געבורט, אדער דורך קראנקהייטען אפגעשוואכט און קען די לאסט נישט פערטראגען, עס וועט געשעהן אויך דעמאלט ווען אפילו א גאנץ קליינע לאסט וועט ווירקען דורך א לאנגער צייט. אט די לעצטע סיבה קען זיך אויסווירקען אויך ביי גאנץ געזונדטע קינדער. **אויב די מוטער וועט איהר ראכיטיש קינד** אפילו איהר גאנץ געזונד קינד, פיהרען ביי דער האנד, און דאס שטענדיג אויף איין זייט, מוז עס בעקומען א קרומען רוקען; ווען א מוטער טראגט איהר קינד אומגעלומפערט אויף די הענד, און אפט אויף איין און דערזעלבער האנד, וועט זי איהם זיכער מאכען א הויקער; ווען די מוטער שעפט נחת, אז איהר 8—10 חדשים'דיג באושעלע הויבט זיך שוין אן צו שטעלען, און שפעטער צו געהען, און מיט גדולה ווייזט זי עס די קרובים, וועט איהר שמחה בעשטימט פערשטערט ווערען, ווייל דאס קינד וועט האבען קרומע פיס, און א אויסגעקרומטען רוקען; ווען קינדער שוואכע, נישט דערנעהרטע, און אפילו געזונדטע, זיצען אין שולע און אין דערהיים אין שלעכטע בענק, ביי שלעכטע טישען, ביי נישט גענוגענדעס ליכט, **און דאס דויערט חדשים און יאהרען**, מוזען די קינדער ווערען קריפלען!

ביי יעדער פערקרימונג פון דעם חוט השדרה געהט אויך מיט דער גאנצער ריפען-טייל, די אינערליכע ארגאנען פערשיבען זיך, די לונג, דאס הארץ, די געדערים ווייכען פון זייער נארמאלען פלאץ: דער גאנצער לעבענס - פראצעס פון דעם בעטראפענעם ווערט געשטערט. עס הערט אויף צו זיין א האלטונגס פעהלער און ווערט א שווערע קראנקהייט. דאס מינערט די ארבייטס-קראפט, שוואכט אפ די לעבענס-פעהיגקייט און קירצט דעם לעבענס-דויער!

2) דערפאר, איהר עלטערען, פאסט אויף ווי אזוי אייערע קינדער האלטען זיך, פערהיט עס, אז אייערע קינדער זאלען נישט מיטנעמען א טרויעריגע ירושה אויף דעם לעבענס - שטח.

פערהיטען, אדער בעזייטיגען שווערע פעהלערן ביי יונגע קינדער הייסט געבען זיי א נארמאלע לעבענס-דויער, א פרייד צום לעבען, ארבייטס-קראפט, עס איז א ציל, וואס גערעכטפערטיגט גרויסע מיה און אפילו קרבנות. לוידער איז נאך פערהאן א געוויסער מהלך צווישען די מיטלען, וועלכע מיר האבען צום היילען די קראנקהייט און דעם ווידערשטאנד וועלכען זי שטעלט אלע אונזערע הייל-מיטלען א קעגען און דערפאר מוזען מיר פערווענדען אונזער גאנצע ענערגיע צום פערהיטען פון די אלע פערקרימונגען. אויב מיר ערקענען זיי זעהר פריה קענען מיר זיי איינהאלטען און אפילו נאך היילען, ביי שווערע פעהלערן זענען מיר כמעט ווי מאכטלאז, מען דארף דערפאר נישט בעטראכטען די בעגרינדעטע פערקרימונג פאר א שעהנהייטס - פעהלער און זי איבערגעבען — דעם שניידער צו פערדעקען פון דעם ערשטען סטאדיום ענטוויקעלט זיך דאס צווייטע וואו די ווירבעל ווערען פערשרומפט, פערבויגען, איינגעצויגען. דער ביז איצט עלאסטישער זייל ווערט הארט, די פערבויגונג ווערט א שטענדיגע זי געהט אין דעם אונהיילבארען דריטען גראד אריין.

עס איז נישט ריכטיג די מיינונג, אז אין די שולען ענטשטעהט דער רוב פון קרומרוקענס, אבער אין א געוויסען פראצענט איז עס דאך אמת. דערפאר איז די אינסטיטוציע פון שול - דאקטוירים זעהר א ריכטיגע: די דאקטוירים אונטערזוכען אפט די קינדער געפונען ארוים די פריהצייטיגע פעהלערן, שיקען זיי אין ענטשפרעכענדע בעהאנדלונג און פערשפארען די קינדער די שפעטערדיגע צרות.

שוין אין דעם, וואס מיר האבען געזאגט וועגען דער ענטשטעהונג פון דער קראנקהייטען ליגט א טייל פון דעם, וואס דארף וועגען פערהיטען געזאגט ווערען, אזוי ווי די שול-קינדער זיצען גאנצע שעה'ן מוזען זיי האבען גוטע בענק און טישען. דער פולט דארף זיין געניינט, געבויגען, דאס בענקעל אונטערגעשאבען אונטער דעם טיש, ביידע הענד אויף דעם טיש, די בעלייכטונג גוט און העל. נאך יעדער שעה ארבייט מוז דאס קינד אויסרוהען א 15 מינוט, ליגענדיג. א סך בעוועגונג און פרייעם. ספארט און גימנאסטיק וועלען דעם קינדערליכען גוף שטארקען און מאכען איהם ווידערשטאנדספעהיג, ווי אזוי קליינע ראכיטישע קינדער צו פערהיטען ווילען מיר אויספיהרליך אין נעכסטען ארטיקעל רעדען.

וועגען א בעראטונגס-שטעל פאר קינדערלאזע

(בריף אין רעדאקציע)

ה' רעדאקציע!

איך בעט צו געבען אנ'ארט אין אייער ה' „נייעם פאלקסבלאט" פאר פאלגענדען פארשלאג, פארוואס איך דאנק אייך פאראויס:

אלס לעזער פון אייער צייטונג בעט איך אייך מיר צו ערלויבען צו פערעפענטליכען עטליכע שורות וועלכע האבען א צוזאמענהאנג מיט דער אויסשטעלונג „שוץ איבערן קינד און יוגענדליכען" און די אפטיילונג פון „נייעם פאלקסבלאט" „שוץ איבער דער מוטער און קינד".

ס'האנדעלט זיך וועגן אט וואס: צי זאלט נישט געווען גלייך, אז „טאז", וועלכע האט אזוי פיל פערדינסטען, זאל אויך שאפען א בעראטונגס-שטעל פאר קינדערלאזע פאר-פעלקער פרויען און מענער, וועלכע זענען פשוט אומגליקליך אהנע קינדער. מ'קען זיך נישט פארשטעלען, וואס פאר א פאמיליען-טראגעדיעס עס קומען פאר אין די קינדערלאזע משפחות, א חוץ דעם איז עס דאך א חוב פון דער יודישער געזעלשאפט די קינדערלאזע צו מאכען פאר גליקליכע מוטערס און פאטערס אויס ריין געזעלשאפטליכע מאטיווען, ווייל ס'איז געווארען אזא מין מאדע פון 1 אדער צוויי קינדער סיסטעמען.

פארוואס זאלען עקזיסטירען בעראטונגס-שטעלען פון בעוואוסטזיניגער מוטערשאפט און נישט קיין בעראטונגס-שטעלען דווקא פאר די, וועלכע ווילען האבען קינדער און זיי ערציהען פאר ארענטליכע מענשען. דאס איז די אויפגאבע פון „טאז".

מיט אכטונג
אייער לעזער ג.

HALTRECHT
ספעצעל-ארצט פאר הויט,- געשלעכטס-קראנקהייטען און מענער-שוועכע
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעהמט אן פון 8 פריה ביז 2 מיטאג און פון 5 ביז 9 אוו.
זונטאג ... 10—1 ... אלע ארט אנאליזען
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן
א ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרוי

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פון ציהן און יאסלעס
Piotrkowska 164 tel. 114-20
צוריקגעקעהרט

ברוינע װי אויך שוואַרצע	31—35	צו 11.90 זל.
„	31—39	„ 13.90
„	מענער-שיך	„ 17.90

(גאַראַנטירט פאַר יעדן פּאָר)

ספּעציעלע ספּאָרט-שכאַ-פּעטען

פון ריינער װאָל און האַנט-אַרבייט 1.90, 2.20, 2.50

Be-Ka

ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 59

נייע דירעקציע פון ק. ק. א.

ערשטע זיצונג פון נייעם ראַט

נעכטען איז אין דער ק.ק.אַ. אונטער׳ן פאָרזיץ פון פּרעזידענט גלאַזעק פאָרגעקומען די ערשטע זיצונג פון ראַט פון דער דאָזיגער קאַסע, וועלכע איז געוועהלט געוואָרן דורך דעם שטאָטישען ביוראָט.

דער קאָמיסאַר פון דער ק.ק.אַ. כודזינסקי האָט אָפּגעגעבען א גרויסען בעריכט פון זיין 2 יאָהריגער טעטיגקייט. דער בעריכט איז גענומען געוואָרען צו קענטניש און אויסגעדריקט דעם קאָמיסאַר א דאַנק פאַר זיין אַרבייט.

ביי אַ געהיימער אָפּשטימונג איז אַלס דירעקטאָר פון ק.ק.אַ איינשטימיג אויסגעוועהלט געוואָרען דורכ׳ן ראַט דער קאָמיסאַר כודזינסקי, אַלס פאַרטרעטער דער ביז איצטיגער בוכהאַלטער פון דער קאַסע יאַניצקי, אַלס מיטגליד פון דער דירעקציע — דער לייטער פון דער דיסקאָנטאָ-אָפּטיילונג סאַפּיעווסקי.

דער דיסקאָנטאָ-קאָמיטעט איז דערוויל געבליבען דערזעלבער, צו איהם געהערען די ה״ה: וואַשקעוויטש, יענדזשיצקי און דעפּ. מינצבערג.

פליכט אנצומעלדען אנשטעקענדע קראַנקהייטען

לויט׳ן געזעץ וועגען פּערהיטען און בעקעמפען עפּידעמיעס

הייניגעס יאָהר איז אַרויסגעגעבען געוואָרען א נייער געזעץ וועגען פאַרהיטען און בעקעמפען עפּידעמישע קראַנקהייטען, דאָס געזעץ לעגט אַרויף די פליכט אָנצומעלדען אין דער געזונדהייטס-אָפּטיילונג יעדע ערקראַנקונג אָדער טויט-פאַל פון פאָלגענדע קראַנקהייטען: דזשומא, געלער פיבער, פּאָקען, אזיאַטישע כאָלערא, בויך-טיפוס, פלעק-טיפוס רעציד וו-טיפוס, דיזענטעריע, דיפטעריט, שקאַרלאַטין, מוח-ענטצינדונג, מאָזלען, שווינקעס, קאָקלוש, קימפּעט-פאַרגיפטיגונג, באַנד-קראַנקהייט, מצורעת, שווינדזוכט אין פאַלען ווען זיי זענען געפעהרליך פאַר דער אומגעגענד, רויז, טראַכאָמע, הינד-משוגעת און בייסונגען פון א ווילדען הונד פאַרסמוגגען דורך פלייש, פיש און שוואָמען און בייסונגען פון א שלאַנג.

די פליכט צו מעלדען האָט 1) דער דאָקטאָר, 2) דאָס שפּיטאָל, 3) פעלדשער, 4) דער ראש פון דער משפחה, 5) דער הויזווירט אָדער אַדמיניסטראַטאָר פון הויז א. אַז. וו. די וועלכע וועלען נישט אָפּהיטען די פאַראָרדנונג וועלען בעשטראָפט ווערען מיט 3 חדשים אַרעסט אָדער 300 זל. שטראָף.

טעאַטער

„פילהאַרמאָניע"

נאַרוטאָוויטשאַ 20, טעל. 213-84.

ענדליך!

די לאַנג-דערוואַרטעטע

!פּרעמיערע!

פון דעם בעריהמטען אַמעריקאַנער סטאַר דעם קוועקזילבערדיגען

דזשעק רעכטצייט

גאַנץ לאָדז וועט זיך פרייען! ● גאַנץ לאָדז וועט א הנאה האָבען!

דער גאַליציאַנער חתן

מוזיקאַלישע קאָמעדיע אין 2 אַקטען פון ש. טויבער,

מוזיק פון רעכטצייט.

פּרעכטיגע באַזאַנגען! / וואונדערבאַרע מוזיק! / יעדער וויץ א לאַך-באָמבע! / יעדעס לידעל א שלאַגער! / עכטער יודישער הומאָר! חסידישע ניגונים! / חסידישע מענץ.

עס נעמט אנטייל דער גאַנצער ערסטקלאַסיגער אַנסאַמבל לויט א.ב.

אייזענבערג, בעזמאַן, בליאַכער, נאַרליצקא הערשקאָוויטש, זשעניא און היימי לעווין, טופּמאַן, לאַטאָוויטש ניסענצווייג, פישער, פּאָזנאַנסקי, נייהויז, רייכענבערג, שערמאַן.

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער.

היינט פּרעמיערע און מאָרגען שבת 9 אָוונט

שבת נאָכמ. 4 א זייגער צו פּאָפּולערע פּרייזען.

לייב יפה רעדט מאָרגען אין פּוילישען ראַדיאָ

מאָרגען שבת 10 אָוועגד וועט דער הויפּט-דירעקטאָר פון קרן-היסוד אין ירושלים, דיכטער לייב יפה האַלטען א רעפעראַט פאַר׳ן מיקראָפאָן פון פּוילישען ראַדיאָ אין וואַרשע אויף ד. ט. „ווי אַ לאַנד ווערט געבויט און א פאָלק ווערט אויפגעריכט.

דער ראַבינאַט זוכט:

הירש בערנאַרד, שניידער, ג׳וו אוינט פילסודסק. 4 און דוד אביגדור קאָהן, וו ער ס׳ווייסט עפּעס וועגן זיי, ווערט געבעטען צו מעלדען צו הרב טרייסטמאַן.

פּערזענליכעס

דאָס אַפּעלאַציע-געריכט אין וואַרשאָ האָט בעשטימט דעם ה׳ איזידאָר מאַנטינבאַנד, דירעקטאָר פון די פּר ווּטע האַנדעלס-קורסען אין לאָדז אַלס געשוואוירענער אין בוכהאַלטעריע ביים קרייז-געריכט אין לאָדז.

Doktór

Z. Henrykowski

ספּעציאַל-אַרצט פאַר וועגערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע

טראַאוגוטאַ 9

טעל. 262-98

נעהמט אָן פון 8—11 און פון 6—9 אָוונט זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 ביטאָג.

פאַר פרויען א ספּעציעלער וואַרטע-זאַל. פאַר אונבעמיטעלטע רעדוצירטע פּרייזן!

העברעאישע קורסען ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע

די לימודים אין די פאַרשידענע גרופּען פאַר העברעאיש ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע קומען שוין פאָר נאָרמאַל און ס׳אָרגאַניזירען זיך ווייטער נייע גרופּען פאַר אָנפאַנגער און אוואַנסירטע. דער צופלוס פון פרישע צוהערער שטייגט כסדר בעז זונדערס צוליב דער פאַראָרדנונג פון דעם עליה-דעפּאַרטאַמענט ביי דער יודישער אַגענץ, אַז אַלע קאַנדידאַטען אויף עליה זאָלען עגזאַמינירט ווערען פון העברעאיש און אַז ביים בעשטעטיגען קאַנדידאַטען אויף סערטיפיקאַטען זאָל אונבעדינגט געפאָדערט ווערען קענטניש פון העברעאיש. דאָס ערלערנען פון העברעאיש איז דעריבער אונפאַרמיידליך פאַר יעדען וואָס טראַכט וועגען דער עליה קיין ארץ-ישראל.

גלייכצייטיג ווערט אין די נאָהענטסטע טעג געעפענט אַ קורס פאַר ענגליש, וועלכער ווערט אָרגאַניזירט אויפ׳ן וואונש פון די עולים-קרייזען, וועלכע מוזען צוליב זייערע בערופס-אינטערעסען אין ארץ-ישראל אויך בעזיצען די ענגלישע שפּראַך.

פון „מלבוש ערומים"

די געזעלשאַפט „מלבוש-ערומים" אין לאָדז, שענקעוויטשאַ 3-5 טיילט מיט, אַז אָנמעלדונגען אויף צו בעקומען מלבושים אויף ווינטער וועלען אָנגענומען ווערען דעם 24 נאָוועמבער ביז׳ן 1-טען דעצעמבער איינשליסליך יעדען טאָג פון 6 ביז 7 אָוונט. פאַרצוג האָבען שול-קינדער, איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען אין סעקרעטאַריאַט.

פון יודישען קאָמבאַטאַנטען-פאַראיין

שבת ד. 23 ד. ח. 7 אָוונד וועט וויצע-פּרעזעס אַדוואָקאַט ז. מענקעס אָפּגעבען א בעריכט פון צוזאַמענפאָהר פון פּרעזעסען אין קראָקאָ. דעם זעלבען אָוונד 7.45 וועט האַלטען א רעפעראַט אַדוואָקאַט לעאָן פוקס. אַריינגאַנג נאָר פאַר מיטגלידער.

? שטורמדיגע צייטען

34

ראָמאַן

אַרום איז געווען שטיל, סעלים-כאַן איז געריטען אויף זיין געטריי און פלינק פערדעל. ער איז געווען פאַרטיפט אין די געדאַנקען וועגען דעם קינד, וואָס זיין דזשעאידאַ האָט איהם געבוירען. פּלוצלונג האָט ער אויפגעציטערט און זיך איינגעהאָרכט. עס האָט זיך איהם געדוכט, אַז ער האָט געהערט אַ פאַרדעכטיגען שאָרך. אָבער איידער ער האָט נאָך בעוויזען א טראַכט צו טון וועגען דער אורזאַך פון דעם דאָזיגען שאָרך, האָט ער פון הינטער אַ גרויסען שטיין דערזעהן געוועגדעט צו זיך אַ צוויי צעהנדליג מיילער פון ביקסען, און באַלד האָט ער דערהערט אַ געשריי:

— שטעהן בלייבען, אַז נישט שיסען מיר!...

די לאַגע איז געווען כמעט אַ האָפנונגסלאָזע. סעלים-כאַן האָט-זיך געפינען אויף א שטרעקע פון פופציג טריט פון דעם אָרט, וואו עס זענען געלעגען בעהאַלטען די סאָלדאַטען אונטער׳ן שטיין.

וואָס טוט מען? ער איז איינער אַליין און דאָ זענען געוועגדעט צו איהם צוויי צעהנדליג „מיילער" פון ביקסען, וואָס קאָנען יעדע רגע געבען א שאָס.

אין זיין מח בליצט אויף אַ געדאַנק: צוריק! מיט א בליץ שנעלער בעוועגונג דרעהט ער אויס דאָס פערד און נעמט גאַלאָפּירען צוריק צום דאָרף.

עס דערהערט זיך אַ שאָס פון עטליכע ביקסען אַמאָל. דערנאָך אַ צווייטער. ער ציהט זיך אויס אויפ׳ן פערד אין דער גאַנצער לענג מיט׳ן פּנים אַראָפּ און גאַלאָפּירט מיט א שווינדלענדיגער שנעלקייט.

ער הערט דאָס שווערע, ריטמישע סאָפּען פון פערד; ער פיהלט ווי איבער זיין קאָפּ פליהען קויגלען. אָבער ער גאַלאָפּירט אַלץ ווייטער און ווייטער, נישט אומקוקענדיג זיך הינטער זיך.

אָט איז ער שוין נישט ווייט פון דעם דאָרף, ער רייט נישט אַריין אין דאָרף, ער פאַרקירעוועט זיך אין א צווייטען וועג, — א שמאָלער שטעגעל צווישען הויכע בערג-ווענט, — און ער גאַלאָפּירט ווייטער.

די סאָלדאַטען וואָס האָבען אויף איהם געשאָסען זענען שוין ווייט הינטער איהם. סעלים טראַכט, אַז זיי וועלען אוודאי מיינען, אַז ער איז צוריקגעריטען אין דאָרף אַריין און וועלען איהם דאָרטען זוכען. אַזויאַרום וועלען זיי פאַרלירן זיינע שפּורען.

ער אָטעמט דעריבער לייכט אָפּ און ער האַלט אָביסעל איין דעם גאַלאָפּ פון דעם פערד.

ס׳איז ווידער שטיל.

פּלוצלונג שניידט דורך די שטילקייט פון די בערג א דונערדיגער ביקסען-שאָס.

סעלים-כאַן לאָזט זיך ווידער פליהען מיט זיין פערדעל אין ווילדען גאַלאָפּ. ער קוקט זיך אום פאַרוואונדערט: פון וואַנען קומט דער שאָס? וואו שיסט מען שוין ווידער?

און אָט דערזעהט זיין שאַרף אויג, ווי אויף א שטרעקע פון אַ הונדערט און פופציג טריט פון איהם צווישען אָנגעוואָרפענע שטיינער, ליגען עטליכע צעהנדליג סאָלדאַטען מיט אָנגעצילטע ביקסען און שיסען גלייך צו איהם.

— אהא, כ׳בין אַרומגערינגעלט פון אלע זייטען! — טראַכט סעלים-כאַן, און בינדט אָב די ביקס, וואָס איז געווען צוגעבונדען צום פערד.

אָבער אין דעם מאָמענט דערהערט זיך ווידער אַ שאָס פון עטליכע ביקסען מיטאַמאָל. דאָס פערד גיט א פאַרצווייפעלטען שפּרונג און באַלד דערנאָך — אַ פאַל אַנידער טויט! דריי קוילען האָבען דורכגעלעכערט ביים פערד די ברוסט.

פלינק, ווי אַ קאַץ, בעוויזט נאָך סעלים-כאַן אַראָבצושפּרינגען פון פערד. דאָס ליגענדיגע פערד פאַרשטעלט איהם איצט פון די פליהענדיגע קוילען. ער לעגט זיך אַנידער אויף דער ערד נעבען דעם טויטען פערדעל און צילט מיט זיין ביקס גלייך צו די סאָלדאַטען.

ער שיסט עטליכע מאָל אויס און טרעפט כסדר אין ציל. עטליכע סאָלדאַטען פאַלען אַנידער שווער פאַרוואונדעטע.

אָבער עס האָט נישט קיין זין ווייטער צו שיסען ער איז אַליין און די סאָלדאַטען — עטליכע צעהנדליג. ער זעהט שוין קלאָר, אַז ער איז אַרומגערינגעלט, אַז אויף אַלע זייטען לויערען אויף איהם די „מיילער" פון ביקסען. ער פאַרשטעהט איצט, אַז מען האָט איהם אַרויסגעיאָרט פון דאָרף.

מען מוז זיך ראַטעווען, אָבער ווי אַזוי? דאָס פערד איז טויט, אליין איז ער, שטעלען ווייטער א ווידערשטאַנד האָט נישט קיין זין, וואָס-זשע טוט מען?

סעלים-כאַן גיט א וואָרף א בליק אויף דער גלאַטיגער הויכער וואַנד, וועט ער זיך קאָנען אויף איהר אַרויפדראַפּען? זי איז כמעט גלאַטיג, וואו-נישט-וואו האַלטען זיך אָן איהר שטיינער.

און נישט טראַכטענדיג לאַנג, שפּרינגט-צו סעלים-כאַן צו דער פעלזיגער וואַנד און נעהמט זיך שנעל, ווי א וויעוויאָרקע, אַרויפדראַפּען אויף דער כמעט גלייכער וואַנד.

די סאָלדאַטען גיבען ווידער א שאָס צו איהם, אָבער באַלד זעהען זיי שוין מעהר נישט סעלים-כאַנ׳ען. ווי ער וואָלט איינגעזונקען געוואָרען אין דער וואַנד...

די סאָלדאַטען און אָפיצירען שטוינען: ווי קאָן אַ מענש קריכען אויף אזא גלאַטיגער וואַנד? אָבער נאָך מעהר שטוינען זיי ווען סעלים-כאַן פאַרשווינדעט פון זייערע אויגען, אָט האָבען זיי נאָך געזעהען זיין פלינקע פיגור אויף דער וואַנד און איצט איז זי פאַרשוואונדען געוואָרען, ווי ער וואָלט געוואָרען איין שטיק מיט׳ן גראַניט-פעלז פון דער הויכער וואַנד.

— צום טייוועל, וואו האָט ער געקאָנט פאַרשוואונדען ווערען? — פרעגט איינער דעם אַנדערען די סאָלדאַטען.

און זיי הויבען שוין באַלד אָן צו גלויבען אין די פאַרשידענע לעגענדעס, וואָס ווערען פאַרשפּרייט וועגען סעלים כאַנ׳ען, אַז ער ווערט אָפטמאָל א „רואה ואינו נראה" (ער קען יענעם יא זעהען און יענער איהם נישט), אַז ער קאָן אַדורכגליטשען זיך דורך דער קלענסטער שפּאַלט, אַז קיין קוילען האָבען אויף איהם קיין שום שליטה נישט א. ד. גל.

די אָפיצירען לאַכען זיך אַפילו אויס, הערענדיג די דאָזיגע מעשיות, אָבער פונדעסטוועגען קאָנען זיי אויך נישט געבען קיין ענטפער, וואו סעלים-כאַן איז פאַרשוואונדען געוואָרען. איז ער טאַקע איינגעזונקען געוואָרען אין דער וואַנד.

פירשט קאַראַלאָוו, וואָס האָט אויסגעצייכנעט געקענט די געגענט אין די בערג, האָט ערקלערט, אַז סעלים-כאַן האָט זיך אוודאי פאַרשטעקט אין אַ קליינער הייל, וואָס פון אונטען איז זי שווער צו בעמערקען.

ווען ער זאָל אַפילו פון דאָרטען זיך צוריק אַרויסקריגען, — האָט קאַראַלאָוו צוגעגעבען, — וועט איהם אויך בשום אופן נישט געלינגען צו אַנטלויפען, ווייל ער וועט זיך אוממעטום אַנטרעפען אויף די פונאַנדערגעשטעלט מיליטער-אָפּטיילונגען.

פונדעסטוועגען האָט מען געדאַרפט זיין פאַרזיכטיג און כסדר אַכטונג געבען, אַז סעלים-כאַן זאָל זיך נישט דורכרייסען. קאַראַלאָוו האָט דעריבער אַרויסגעשיקט עטליכע קאָזאַקען אויפ׳ן גאַנצען „פראָנט", דאָס הייסט, אַלע פּאַטרולען וואָס האָבען זיך געפונען אויף דער שטרעקע פון די אַכציג וויאָרסט אַרום דאָרף באַאול און אָנגעזאָגט, אַז זיי זאָלען כסדר זיין אויף דער וואַך און אַכטונג געבען אויפ׳ן מינדסטען שאָרך.

ס׳זענען פאַרביי עטליכע שעה און סעלים-כאַן האָט זיך אין ערגעץ נישט בעוויזען. זאָל ער נאָך אַלץ זיין פאַרשטעקט אין דער וואַנד, וואו ער איז פאַרשוואונדען? ס׳איז שווער געווען דערויף צו געבען אַן ענטפער, ווייל קיין איינער פון די סאָלדאַטען וואָלט זיך נישט אונטערגענומען אַרויפצודראַפּען אויף דער דאָזיגער ריזיג-הויכער גלאַטיגער וואַנד. דאָס וואָלט געהייסען א זיכערען טויט.

קאַראַלאָוו האָט פאַרשטאַנען, אַז אויב סעלים-כאַן בעוויזט זיך נישט מעהר, איז א סימן, אַז ער וויל אונטערוואַרטען, ביז עס וועט ווערען נאַכט. דאַן וועט ער זיך לייכטער קאָנען אַרויסקריגען פון זיין בעהעלטעניש און אין דער פינסטערניש זיך דורכגליטשען די שמאָלע בערג-שטעגען.

(ווייטער קומט)

אויפן ארט פון ארלאזאראוו-מארד האט מען געפונען א דערמארדעטן אראבער

תל־אביב, 21 (יט"א טעלעגראפיש)
אויפ'ן זעלבען אָרט, וואו עס איז דעם 16 יוני 1932 ערמאָרדעט געוואָרען ד"ר ארלאזאראָוו, האָט מען היינט 8 אינדערפריה געפונען דעם טויטען קערפער פון א ערמאָרדעטען אראבער אבאמער אשישי, נעבען הרוג האָט מען בעמערקט פוסטריט פון 2 פרויען און 1 מאַן.
דער פוסטריט - אויסשפירער האָט מיט דער הילף פון א פאָליציי־הונט פעסטגעשטעלט, אז די שפורען פון די מערדער פיהרען צום אראבישען דאָרף סור־מעלילי.

* * *

ירושלים, 21 (יט"א טעלעגראפיש)
די פאָליציי פיהרט אנ'ענערגישע אויספאָרשונג וועגען דעם מאָרד פון אבמער אשישי.
ביז איצט זענען די מערדער נישט ענטדעקט גע־וואָרען.
ווי מען איז זיך משער איז דער מאָרד אויסגע־פיהרט געוואָרען אויפ'ן ראָמאנטישען באָדען.

הויך-קאָמיסאַר וואוקאָפ קראַנק

ירושלים, 21 (יט"א טעלעגראפיש)
דער הויך־קאָמיסאַר וואוקאָפ איז קראַנק געוואָ־רען, ווי דאָקטוירים ערקלערען וועט דער חולה בקרוב געזונד ווערען.

געהיימע אמוניציע-פאבריק אין חיפה

ירושלים, 21 (יט"א טעלעגראַפיש)
די פאָליציי איז געקומען אויף די שפורען פון א געהיימער אַמוניציע־פאַבריק אין חיפה.
ס'ווערט געפיהרט אַנ'ענערגישע אויספאָרשונג.

Dr. REICHER
פאלודביאַווא 28. טעל. 93-201
ספעציאליסט
פאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג
סעקסועלע בעראַטונגען פון פסיכאָ - אנאליזען
נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט.

5000 פערזאַז פערסמט מיט ברויט

מאַדריד, 21 (ספ. טעל.)
די צאָהל פערזאָן, וואָס זענען שווער פער־סמט געוואָרען מיט ברויט אין די קרייזען מור־טשיאַ אין קאַרטאַגענע וואַקסט פון טאָג צו טאָג. בעת מיט צוויי טעג צוריק האָט מען פעסטגע־שטעלט 400 פערגיפטעטע, איז נעכטען די צאָהל פערסמטע אין פערשידענע דערפער געשטיגען אויף 4000 פערזאָן און היינט אינדערפריה מעלדעט שוין דער אָפיציעלער קאָמוניקאַט, וועגען 5000 קראַנקע.
פון די קראַנקע זענען שוין געשטאָרבען צוויי ווייטערדיגע פערזאָן און איין אַרבייטער איז צו־ליב די שמערצען בעגאַנגען זעלבסטמאָרד.
די סיבה פון דער פערגיפטונג זאָל זיין, וואָס צום מעהל איז צוגעשיט געוואָרען בליי. אין מורטשיאַ זענען אַרעסטירט געוואָרען צוויי מילנער.

דייטשלאַנד צופרידען, וואָס די קאָנסטרוקציע פון ענגלישען קאַבינעט איז אָפגעלעגט געוואָרען

בערלין, 21 (ספ. טעל.)
דאָ האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע צופרי־דענהייט דער פאַקט, אַז די רעקאָנסטרוקציע פון ענגלישען קאַבינעט איז אָפגעלעגט געוואָרען ביז פריהלינג. דייטשלאַנד האָט מיט צופרידענהייט אָפ־געעטעמט, וואָס טשערטשיל וועט דערווייל נישט אַריין אין קאַבינעט. ווי בעוואוסט איז טשערטשיל שטאַרק פערהאַסט אין דייטשלאַנד, צוליב זיינע לעצ־טע אַנטי־דייטשע אַרויסטרעטונגען.

Togal
Przy bólach reumatycznych i artretycznych stosuje się tabletki Togal, przynoszące ulgę w tych cierpieniach. Przy grypie i przeziębieniu stosuje się również Togal. CENA ZŁ 1.50

ארמסבי גאר זאל ווערען קאלאניען מיניסטער

לאָנדאָן, 21 (יט"א טעלעגראַפיש)
„רייטער" טיילט מיט, אַז דער נאָכפאָלגער פון מאַלקאָלם מאַקדאָנאַלד אויף דעם אַמט פון קאָ־לאָניען־מיניסטער וועט זיין אַרמסביי גאָר, אַ קאָנ־סער וואַטיסט.

דאס לעבען אין ווארשא

(טעלעפאנישע ידיעות פון דער הויפט-שטאט)

מעמאַריאל פון פוילישען יודענטום צום פעלקער - בונד וועגען דער לאגע פון די יודישע פליטים פון דייטש-לאנד.

דער הויך קאָמיסאַריאט פאַר די ענינים פון די דייטשע פליטים ווערט, ווי בעקאַנט ליקווידירט און אויף זיין אָרט ווערט געשאַפען דורכן פעלקער־בונד א נייע אינסטאַנץ פאַר פליטים, וואָס ווערט פעראיי־ניגט מיט'ן אינטערנאַציאָנאַלען נאַנסען־אַמט. אין צו־זאַמענהאַנג מיט דער דאָזיגער רעאָרגאַניזאַציע פון דער אויפזיכט איבער די פליטים האָט זיך דער סעקרע־טאַריאַט פון פעלקער בונד אין זשענעווע געווענדעט צום וואַרשאָווער פעראייניגטען יודישען הילפס קאָ־מיטעט פאַר די פליטים פון דייטשלאַנד מיט דער פי־טע צוצושיקען א גענויע שילדערונג פון דער לאַגע פון די פליטים אין פוילען און אַנדערע מאַטעריאַלען וואָס זענען נוגע דער הילפס - טעטיגקייט לטובת ענטרונענע פון דייטשלאַנד. דער פעראייניגטער יו־דישער הילפס - קאָמיטעט פאַר די פליטים פון דייר־טשלאַנד האָט דעריבער די טעג איבערגעשיקט דעם פעלקער בונד אַנ'אויספיהרליכען מעמאָריאַל אין וועלכען עס ווערט געשילדערט די לאַגע פון די דייר־טשע פליטים, די ביז־איצט געלייסטעטע הילפס־אַר־בייט און עס ווערען אויך אַרויסגערוקט א רייהע פאַר־סטולאַטען, וואָס דאַרפען ערפילט ווערען, אויב מען וויל לעזען דאָס פליטים־פראָבלעם.
אין דערמאָנטען מעמאָריאַל ווערען געבראַכט גע־נויע ציפערען וועגען דער הילף, וואָס דאָס פוילישע יודענטום האָט געטראָגען די קרבנות פון ראַסען־האַס, א בעזונדער אָרט איז געווידמעט דער אויס־וואַנדערונג און איינאָרדנונג פון די דייטשע פליטים אין א"י. צום סוף פון מעמאָריאַל ווערט אויסגע־דריקט דער וואונש אז דער פעלקער־בונד וואָס האָט געשאַפען דעם ספעציעלען הויכען אמט פאַר פליטים ענינים, וועט אונטערנעהמען די נויטיגע שריט, כדי צו פערלייכטערען די יורידישע און מאַטעריעלע לאַ־גע פון די פליטים אין פערשידענע לענדער. (יט"א).

פויליש - ארץ־ישראלדיגע קאאפע־ראטיווע באנק.

א גרופע געזעלשאַפטליכע און ווירטשאַפטליכע טוער איז, ווי עס איז שוין מיטגעטיילט געוואָרען, אַרויסגעטרעטען לעצטענס מיט א איניציאַטיוו צו שאַפען א אינסטיטוציע וואָס זאָל רעגולירען און ער־לעדיגען פערשידענע פינאַנציעלע ענינים אין צוזאַ־מענהאַנג מיט דער עליה קיין א"י און די ווירט־שאַפטליכע בעציהונגען צווישען פוילען און א"י. די ניי־ענטשטאַנענע פינאַנץ־אינסטיטוציע איז שוין רע־גיסטרירט און לעגאַליזירט געוואָרען אונטערן נאָ־מען "פויליש־פאַלעסטינישע קאָאָפעראַטיווע באַנק" און הויבט אָן איהר טעטיגקייט אין יאַנואַר 1936 (אין לאָקאַל אויף פרעדרי 10).
די אָרגאַניזאַטאָרען האָבען אין דעם פאַל אַנגע־ווענדעט די פאָרם פון א קאָאָפעראַטיוו כדי ווי ווייט מעגליך צוטריטליך צו מאַכען די צוזאַמענאַרבייט פון ברייטע געזעלשאַפטליכע שיכטען ווי אויך כדי צו זיכערען דעם געזעלשאַפטליכען און איבערפאַר־טייאישען כאַראַקטער פון דער דאָזיגער אינסטיטו־ציע.
די פויליש - פאַלעסטינישע באַנק שטעלט זיך פאַר אַנ'אויפגאַבע:
1. פערלייכטערען און שטיצען די עמיגראַציע, בעזונדערס פון מיטעלשטאַנד־עלעמענטען — מיטע־לע און קליינע אינדוסטריעלער, אַנדווערקער, קליי־נהענדלער כאַלופניקעס, לאַנדווירטען און סאַדאָווני־קעס, דורך: א) ערטיילען ביליגע הלוואות די מיטגלי־דער פון קאָאָפעראַטיוו אויף צוועקען, וואָס זענען פערבונדען מיט דער עליה ביי געהעריגער פערזיכע־רונג אָדער גאַראַנטיעס פון פערזאָנען, וועלכע וואוי־נען אין א"י, ב) ערלעדיגען באַנק־אָפעראַציעס לויטן אויפטראַג פון די עולים, ג) ערטיילען הלוואות די יעניגע וועלכע ווילען עמיגרירען אונטערן משכון פון זייערע בעוועגליכע און אומבעוועגליכע גיטער (מאַשינען, וואַרשטאַטען א.ד.גל.)
2. שטיצען דעם עקספאָרט פון פוילען קיין א"י דורך ערטיילען קרעדיטען מיטעלע און קליינע אינ־דוסטריעלער, האַנדווערקער און כאַלופניקעס ווי אויך לאַנדווירטשאַפטליכע קאָאָפעראַטיוון אויף צוועקען, וואָס זענען פערבונדען מיט זייער פראָדוק־ציע און עקספאָרט קיין א"י.
די אַקציע פון די אָרגאַניזאַטאָרען ביי ווערבירען מיטגלידער פון דער באַנק האָט אַרויסגערופען א שאַרפען אָפקלאַנג און פיל פערשטענדניש אין די פעראיינטערעסירטע קרייזען. (יט"א).

פאליטישע נייעס.

דער אויסערן מיניסטער בעק האָט אויפגענומען דעם אַמבאַסאַדאָר פון ענגלאַנד סיר וויליעלם קע־נאַרד און דעם שאַרזש ד'אַפער פון טשעכאָסלאָוואַ־קיי, ה' סמוטני. שפעטער האָט דער אויסערן־מיניס־טער אויפגענומען דעם בעלגישען געזאַנדטען פירשט דעווינאַן.

* * *

צוליב די קלאַנגען אז דער געוו. מיניסטער פון האַנדעל און אינדוסטריע ה' הענריק פלאָריאַן־רייכ־מאַן נעהמט אָן אַנ'אַנדערען אַמט אין דעם ווירט־שאַפטליכען לעבען פון א רעגירונגס פּאָסטען, ווער־ערקלערט אז די דאָזיגע קלאַנגען האָבען נישט שום גרונד אונטער זיך.

Dr. med. H. LUBICZ
פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנק
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 32-
עמפפאַנגס-שעה'ן 8—10, 12—2 און 5—8 אָוו.
זונטאָג פון 9—11 בייטאָג און יום-טוב פון

„טשאס" וועגען די לעצטע געשעהענישען אין פוילען

אין נעכטיגען „טשאַס" פערעפענטליכט דער טריפטשטעלער קסאַוועדי פרושינסקי א אַרטיקעל וועגען די לעצטע אַנטי־יודישע געשעהענישען וואָס מיר גיבען דאָ איבער מיט געוויסע קירצונגען:
„שבת אָוונד האָבען אומבעקאַנטע אדורכגע־פיהרט אין סאָסנאָוויץ א באָמבען אטענטאַט אויף דער דאָרטיגער שוהל: די באָמבע וואָס איז אונטער־געלעגט געוואָרען אין פאָרהויז פון דער שוהל האָט אויפגעריסען פערוואונדעטיג שווער עטליכע יונג־לעך, וואָס האָבען זיך דאָרט געפונען. דער 12יעהרי־גער ראַזענבלום איז אין איניגע מינוט אַרום גע־שטאָרבען. דאָס איז געווען א יתום, וואָס האָט ערשט מיט א קורצער צייט צוריק פערלוירען זיין מוטער און ער איז יעדען טאָג געקומען אין דער שוהל אַריין בכדי צו בעטען פאַר איהר נשמה. די באָמבע האָט שטאַרק בעשעדיגט די איינריכטונג פון דער סי־נאַגאָגע. ווען זי וואָלט עקספלאָדירט פריהער וואָל־טען געווען צעהנדליגער קרבנות, די שולדיגע האָט מען נישט געכאַפט.
מיר וועלען נישט בעריהרען די מאָראַלישע אָפ־שאַצונג פון דאָזיגען טאַט. די אָפשאַצונג איז פאַר איניטע קלאָר, פאַר אנדערע, אויב עס האַנדעלט זיך וועגען יודען איז אינטאַנצען נישט פאַראַן, מיר ווע־לען אָפשאַצען די דאָזיגע טאַט, פונקט אזוי ווי א רייהע אנדערע אויסשליסליך פון דער פערספעקטיוו פון דעם, וואָס זייערע אויטאָרען ערוואַרטען פון די און אויך פון דעם, וואָס ווען דורך דעם דער־גרייכען. אין דער לעצטער צייט געהען נישט אראָפ פון די צייטונגס שפאַלטען די אַנטי־יודישע געשעהע־נישען. פריהער איז עס געווען גראָדנאָ, און סובאַלק, א רעגולערער, נאָרמאַלער פאָגראָם, נעכטען האָבען מיר געהאַט פּאָוואָנזעק, מיט א טויטליכען קרבן, היינט האָבען מיר אקאַדעמישע אומרוהען און אַנ'־אַטענטאַט — דער ערשטער אפשר — אויף א יו־דישע שוהל. מיר ווייסען וואָס מען וויל דערמיט דערגרייכען, און אלע ווייסען עס, די ברייטע כוואַליע פון אַנטיסעמיטיזם, וואָס גיסט זיך איבערן לאַנד מאַכט אויף איהר אויבערפלאַך געוויסע מענשען, א געוויסע בעוועגונג. די אַנטיסעמיטישע אומרוהען קריסטאַליזירען אין די מאַסען דעם נאַציאָנאַליזם, זיי פעראייניגען דעם גאַסען המון מיט דער אַנטיסע־מיטישער אינטעליגענץ. זיי פעראייניגען צווישען זיך מענשען, וואָס זענען געטיילט דורך קלאַסען אינטע־רעסען, מען קען נישט נעהמען אין אַכט דעם מאָראַ־לישען ווערט, פון דער דאָזיגער פערבינדונג, מען וועט אונז אפשר ענטפערען אז דאָס איז אין־איצטיגען מאָ־מענט אפשר די שטאַרקסטע פערבינדונג. אז די מאַ־סען וואָס ווערען דורך איהם צעמענטירט וועלען אפ־שר מאָרגען אַרויסטראָגען זייערע פיהרער צו דער מאַכט. אז דאָס זענען איינענע מענשען — דאָס וועט זיין א נאַציאָנאַלער רעזשים, טראַדיציאָנאַליסטי־שער, קאַטוילישער, פוילישער רעזשים. צו דעם אָן־... אידעאַל — וועט מען אונז זאָגען — מוז ... צום בערויערען געהן דורך אונאַנגענעהמע און
טרויעריגע אָבער נויטוועגדיגע געשעהענישען, זי מוז מקריב זיין עטליכע, עטליכע צעהנדליג און אפשר עטליכע הונדערט יודישע קרבנות, בכדי דאָס צו דערגרייכען, וואָס בעדייטען אָבער די קרבנות, לגבי דער גרויסקייט און וויכטיגקייט פון די פּלענער, וואָס ווערט דורך זיי דערגרייכט?
אלזאָ די דאָזיגע פּלענער וועט מען דורך דעם נישט דערגרייכען. מען האָט געדאַרפט צומאָרגענס אינדערפריה זיין אין איינעם פון די זאַגלעמביער שטעטלעך, ווען עס איז אָנגעקומען די ידיעה פון סאָסנאָוויץ. קיין טשענסטאָכאָוו איז זי אָנגעקומען שטאַרק איבערטריבען, זי איז אָנגעקומען אלס א אויפרייס פון דער שוהל. צי דאַרף מען זיך וואונ־דערען אז אַזעלכע איבערטריבענע ידיעות ענט־שטעהען? און אַלזאָ, אלע צונגען, וואָס זענען נעגאַנ־גען קיין סאָסנאָוויץ זענען געווען איבערפולט מיט יודען, מענשען זענען געפאָהרען בלינדערהייט אָהן ציל, זיי זענען געפאָהרען מאַסענווייז, דער המון איז געשטאַנען פאַר דער בעשעדיגטער שול שווייגענדיג. געשטירצט, פינסטער, דאָס איז לייכט צו פערשטעהן, די יודישע רעליגיע האָט געשפּילט און שפּילט אין דער יודישער פסיכיק אַזאַ גרויסע בעדייטונג, ווי כמעט אין ערגיץ נישט.
עס איז זיך איבערגענם געווען פאַרצושטעלען וואָס פאַר א איינדרוק עס וואָלט אויף אונז געמאַכט א אַטענטאַט אויף א קאַטוילישע קירכע. דער טויט פון א קינד, וואָס איז געגאַנגען בעטען פאַר דער פער־שטאָרבענער מוטער, די פסיכישע לאַסט פון די דאָ־זיגע זאַכען דאַרפען פערשטעהן קודם כל די, וואָס עהרען דעם טראַגישען אַנדענק פון סטודענט וואַצ־לאַווסקי, זיי דאַרפען פערשטעהען וואָס עס קומט פאַר אין דער פסיכיק פון דריי מיליאָן מענשען אין פוילען אויף די טאָג־טעגליכע געשטיינערטע ידיעות: גראָד־נאָ, פּאָוואָנזקי, סובאַלקי, זיי דאַרפען פערשטעהען, אז דאָס איז נישט נאָר אויף דער פוילישער זייט, ... דער זייט פון אונזערע מאַסען ווערען אויפגע־וועקט די אַנטיסעמיטישע נאַציאָנאַליסטישע געפיה־לען, זיי דאַרפען פערשטעהען, אז הונדערט מאָל שטאַרקער איז דאָס, וואָס עס מוז פאָרקומען אין דער פסיכיק פון די יודישע מאַסען, אז דאָס איז נישט קיין שרעק, אז דאָס איז שוין נישט קיין אויפרעג־גונג, אז דאָס איז פּשוט א האָפנונגסלאָזע ווילדע פערצווייפלונג. אז מענשען וואָס ווערען דערפירט צו פערצווייפלונג מוזען שטרעבען צו אלעם, אפילו צו דעם וואָס האָט נאָך נעכטען אויסגעזעהען אלס שלעכטס, נאָר עס זאָל זיי „ראַטעווען" פאַר דעם ערגסטען, זיי מוזען זעהען א גואל אין יעדען וואָס איז נאָר א שונא פון אלע היטלערס, פון אלע אַנטי־סעמיטען, אַלזאָ, דאָס וואָס עס קומט פאַר וועט אי־בערוואַרפען קודם כל די דריי מיליאָניגע יודישע מאַ־סע אין די אָרעמס פון קאָמוניזם.
מען וועט מיר ענטפערען, אז די יודישע מאַסע איז סירוויי־סיי קאָמוניסטיש. אָבער דאָס שטימט נישט מיטן אמת. די יודישע מאַסע איז היינט נישט די זעלבע פון די ערשטע נאָך־מלחמה־יאָהרען, ווען דער אַנטיסעמיטיזם האָט געשטאַרקט דעם קאָמוניזם ביי די יודישע מאַסען, היינט איז א ריזיגע מעהר־הייט פון די יודישע מאַסען פיינדליך געשטימט צום קאָמוניזם. דאָס זענען אָרטאָדאָקסען וועלכע מען שליסט אין רוסלאַנד די שולען, דאָס זענען נאַציאָ־נאַליסטען־ציוניסטען. אָבער אויך היינט קען מען דאָס יודענטום אלס גאַנצעס איבערוואַרפען צום קאָ־מוניזם, דערויף איז נישט פאַראַן קיין בעסערע עצה ווי דאָס געשעהענס, אז עס זאָל קומען צו דער מאַכט די בעוועגונג, וואָס געהט איבער פּאָגראָמען און אַטענ־טאַטען. דער באָלשעוויזם איז געגען שוהלען, אָבער יעדע פערשוועכטע דורך אַנטיסעמיטען יודישע היי־ליגקייט, דינט דעם קאָמוניזם".
מאַכענדיג אַזוי אַרום דעם ריין „סוחרישען" חשבון איבער די אַנטי־יודישע געשעהענישען אין פוילען ווידמעט אויך פרושינסקי א פּאָר ווערטער דער מאָראַלישער זייט פון ענין און פערענטיגט:
„דאָס ערנסטע איז אפשר דווקא דאָס וואָס קיין איינער פון די בלוטיגע אויסברוכען, אפילו א אַטענ־טאַט אויף א רעליגיעזער היים טרעפט נישט אָן מצד די נאַראָדאָווע, טראַדיציאָנאַליסטישע, קאַטוילישע פאַקטאָרען אויף קיין שום וואָרט פון פערורטיילונג, וואָס עס איז נישט פאַראַן אין פוילען קיין פּאָול־האַבערס".

„RIALTO"
די לעצטע 3 טעג!
„א חלום פון א זומער=נאכט"
פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער פון 85 גר.
שבת און זונטאָג ספּעציעלע
—— פריהמאָרגען=סעאַנסען ——
12 א זייגער און 2.30 בייטאָג פאַר דער שול-יוגענד. איינגאַנג געגען פאָרצייגען די שול-לעגי־טימאַציעס פון 54 גר.
אָנהויב פון די סעאַנסען 5, 7.30 און 10 אָוונט. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג.

טאלסטאי און די יודען?

צום 25־טען יאהרצייט נאכ'ן גרויסען רוסישען דיכטער

פון ישעיה אוגער

דער 25־טער יאהרצייט נאכן גרויסען רוסישען דיכטער און עטיקער לעוו טאלסטאי, דעם גרעסטען, בעריהמטסטען און איינפלוסרייכסטען דיכטער־פילאזאף פון דער נייער צייט, גיט דער ציוויליזירטער, דורך קריג און קריזיס רואינירטער און דעמאראליזירטער וועלט די געלעגענהייט צו פייערן דעם אנדענק פון דעם „לעצטען נביא פון דער מענשהייט", וועלכער האט נאך מיט צעהנדליגער יאהרען צוריק פאראויסגעזעהען און פאראויסגעזאגט אט די גייסטיגע ירידה, דעם מאראלישען צוזאמענברוך און מאטעריעלען חורבן, צו וועלכע די הערשענדע בעציהונגען צווישען די פעלקער און זייערע „אידעאלען" און אנשויאונגען איבער מענשליכקייט, פרייהייט און גערעכטיגקייט האבען געמוזט דערפיהרען מיט מאטעמאטישער גענויאיגקייט.

די וועלט פייערט טאלסטאי דעם דיכטער און מאראליסט. א וועלט, וואס נויטיגט זיך נישט אין שיינקייט און זוכט נישט קיין זעלישע עמאציעס אין ליטעראטור און קונסט; א וועלט, וואו מאראל און מענשליכקייט זענען אפגעריבענע מטבעות, אלטע פערשימעלטע בעגריפען, פון וועלכע מ'ווייסט שוין היינט נישט, צו וואס מ'האט זיי געדארפט און ווען זיי האבען נוצען געבראכט; א וועלט, וואו אומענשליכקייט און אומרעכט, דאס שרייענדיגסטע אומרעכט, זענען דערהויבען געווארען צום פרינציפ, צום געזעץ, זענען געווארען דער אידעאל און יסוד פון געזעלשאפטליכען און מלוכהשען לעבען, — אט די וועלט, על כל פנים א גרויסער טייל פון איהר, פיהלט היינט דאס בעדערפעניש זיך צו פערנייגען, אנצובויגען דעם קאפ פארן אנדענק פון גרויסען רוסישען דיכטער־פילאזאף, וועלכער האט געפאדערט נישט מעהר ווי מענשליכע מענשליכקייט אין די מענשליכע בעציהונגען. משמעות, אפילו אין אונזער צייט פון טיפסטער ירידה און דעקאדענץ, פון זיטליכער געפאלענקייט און פערווילדערונג זענען נאך פאראן מענשען, וועלכע גארען נאך א שטראף־ווארט פון א מוכיח, וואס זאל זיי צוריק געבען דעם גלויבען, אז מיר געהען נאך נישט אונטער, אז עס וועט אויך קומען א סוף צוך דער פינסטערניש, אז די בייזע כוחות פון גיהנום וועלען אייביג נישט געוועלטיגען און, אז די וועלט וועט זיך סוף כל סוף אומקעהרען צוריק צו די אידעאלען, וועלכע האבען אזוי לאנג געלויכטען דער מענשהייט אויפן וועג צום גייסטיגען און מאראלישען פראגרעס. דעם דאזיגען גלויבען זעהען זיי פערקערפערט אין דער איבערמענשליכער געשטאלט פון לעוו טאלסטאי, און אט דערפאר אפשר פיהלען זיי איצט דאס בעדערפעניש זיך צו פערנייגען פאר איהם.

מיר יודען האבען קיינמאל נישט פערלוירען דעם דאזיגען גלויבען אין דער בעסערער נאטור פון מענשען, אין א ליכטיגערער צוקונפט פון דער מענשהייט, אין ענדגילטיגען נצחון פון גוטען איבער דעם בייזען, מיר האבען איהם נישט פערלוירען, ווייל מיר האבען איהם געבראכט אויף דער וועלט. דאס איז דער גלויבען פון אונזערע נביאים, און טאלסטאים לעהרע באזירט דאך הויפזעכליך אויפן יודענטום, איז טיף פערווארצעלט אין דער יודישער עטיק, אין אונזער תורה און תלמוד.

מיר האבען דעריבער בעסער ווי אנדערע פערשטאנען טאלסטאיען. יודען זענען אלעמאל געווען די גרעסטע פערעהרער זיינע און יודען האבען אויך געהערט צו די בעסטע אינטערפרעטאטארס פון זיין לעהרע און זיין קינסטלערישען שאפען. דער בעוואוסטער יודיש־רוסישער שריפטשטעלער און קריטיקער, דער דאסטאיעווסקי־פארשער אקים פלעקסער־וואלינסקי — דערויף האבען שוין אנגעוויזען פראמינענטע רוסישע ליטעראטור־היסטאריקער — האט פערשטאנען דעם דיכטער, דעם רוס און קריסט טאלסטאי אזוי טיף און גרינדליך, ווי נאר זעהר וועניג ארישרוסישע קריטיקער האבען עס געקאנט זאגען וועגען זיך. אנ'אנדער פראמינענטער יוד, דער בעקאנטער מאלער לעוו פאסטערנאק, האט געמאלט איינס פון די בעסטע בילדער טאלסטאיס. און דער בעוואוסטער סקולפטאר אראנסאן האט געשאפען דעם בעסטען טאלסטאי־ביוסט. זיי האבען געגעבען דאס בעסטע, ווייל זיי האבען אמבעסטען פערשטאנען טאלסטאיען און זענען טיף אריינגעדרונגען אין דעם גייסטיגען און מאראלישען מהות פון גרויסען דיכטער און דענקער.

מיר יודען פערעהרען טאלסטאיען נישט בלויז דערפאר, ווייל ער, דער וועלט־בעריהמטער דיכטער און עטיקער, איז געווען אנ'אויפריכטיגער און הארציגער יודען־פריינד, נאר קודם כל, ווייל ער איז געווען א גרויסער קינסטלער א הומאניסט און ווייל אלס איינער פון די פראמינענטסטע פון אונזער צייט, יא, פון אלע צייטען, אלס גלויביגער קריסט (נישט אין קירכליכען זין, פערשטעהט זיך), אדורכגעדרונגען פון א טיפע רעליגיעזען געפיהל, וואס דער מאהנט אן די אידעאלסטע געשטאלטען פון די אורצייטען, האט ער ווידער אמאל ענטפלעקט און צוגענגליך געמאכט דער מאדערנער וועלט די גרויסע אייביגע אמת'ן פון אונזערע נביאים, גייסטיגע פיהרער, לעהרער און חכמים און זי גערופען, די וועלט, איינצוארדענען דאס לעבען אין גייסט און לויט די פאדערונגען פון די דאזיגע יודישע לעהרער פון דער מענשהייט, טאלסטאיס לעהרע, ווי אור־קריסט[illegible] זי זאל נישט אויסזעהען, איז אין תוך יודיש, [illegible] אין פראגען פון זיטליכקייט און סאציא[illegible] גערעכטיגקייט.

ביי טאלסטאיען איז די רעליגיע געשטאנען אויפן [illegible]רשטען פלאן. זוכענדיג די קוועלען פון קריסטענ[illegible]ום, איז ער נאטירליך קודם כל צוגעקומען צום ערש[illegible]ען און וויכטיגסטען מקור — צו דער יודישער [illegible]עהרע, וועלכע ער האט גענומען ערנסט שטודירען. [illegible] דעם צוועק האט ער ביים מאסקווער ראבינער מי[illegible] זיך געלערנט העברעאיש, תנ"ך און אפילו [illegible]מעאיש, בכדי צו קענען לייענען די אגדות פון תלמוד אין אריגינאל און זיי ריכטיג פערשטעהען. אויף דער ביבעל און תלמוד האט ער דאן אויפגעבויט זיין ניי עוואנגעליום. וואס בעשטעהט פון די בעריהמטע 5 פונקטען: דו זאלסט נישט האבען קיין כעס אויף דיין ברודער; דו זאלסט זיך נישט צושיידען מיט דיין פרוי; דו זאלסט קיין שבועה נישט געבען; דו זאלסט זיך נישט אקעגענשטעלען דעם בייזען; דו זאלסט אלע מענשען ליב האבען ווי ברידער, אהן אנ'אונטערשייד צי זיי שטאמען פון איין פאלק מיט דיר אדער נישט.

טאלסטאי האט נישט מסכים געווען מיט א סך זאכען, וועלכע ער האט געפונען אין דער ביבעל און אין תלמוד; מאנכע עטישע פרינציפען האט ער געהאלטען פאר נישט גענוג אידעאל, אין געגענזאץ צו דער קריסטליכער עטיק. שפעטער אבער האט ער זיך איבערצייגט, אז „דאס אידעאלע" האט אפטמאל קיין שום יסוד נישט אין לעבען און אז די יודישע לעהרע האט בעסער פערשטאנען דעם מענשענס נאטור און פסיכאלאגיע. ער דערצעהלט צ.ב. אין „מיין גלויבען", אז ער האט אמאל צוזאמען מיט א רב געלייענט דאס עוואנגעליום מתתיהו. אויף שריט און טריט, זאגט טאלסטאי, האט ער מיר אויפמערקזאם געמאכט: אט דאס שטעהט אין דער תורה און אט דאס אין תלמוד, און האט מיר אויך בעוויזען, אז דאס איז אזוי. נאר אז מיר זענען צוגעקומען צו דער שטעלע וועגען „אונטערשטעלען די צווייטע באק, ווען מען גיט דיר א פאטש אויף איינער", האט דער רב איראניש א פרעג געטון: האלטען די קריסטען פון דעם דאזיגען געבאט? — שטעלען זיי אונטער די צווייטע באק? — איך האב איהם דערויף נישט געענטפערט. עס איז מיר אבער אינטערעסאנט געווען צו וויסען, צי עס געפינט זיך עפעס עהנליכעס ערגעץ אין תלמוד, ניין, האט דער רב געענטפערט, ביי אונז איז עס נישטא אין ערגעץ. און דאן האט ער צוגעגעבען: אזוי ווי קריסטען אליין אנערקענען, אז דאס דאזיגע געזעץ לאזט זיך נישט אויספיהרען, איז עס געגען דער מענשליכער נאטור און ברענגט קיין נוצען נישט. איך האב דערויף נישט געהאט וואס צו ענטפערען, בעמערקט טאלסטאי צום סוף.

אויף אנ'אנדער ארט אין „מיין לעבען" ווייזט אן טאלסטאי, אז די יודען אונטערווארפען זיך נאר אזא געבאט, וואס זיי האבען טיף אין זייער נשמה אנערקענט פארן אמת, פון גאט אליין געגעבענעם געזעץ, ד. ה. די יודען טהוען קיין זאך נישט, וואס איז געגען זייער געוויסען און איבערצייגונג.

וועגען יודען און דער יודישער עטיק און רעליגיע רעדט טאלסטאי זעהר אפט אין זיינע סאציאל־עטישע שריפטען, דאגעגען אין זיינע קינסטלערישע שאפונגען בעריהרט ער נאר פערבייגעהענדיג די יודען און יודען פראגע, אין זיין בעריהמטען ראמאן, „וואסקרעסעניע" (תחית המתים) פיהרט ער ארויס א וואונדערבארען טיפ — דעם יוד סימאנסאן, איינע פון די שענסטע געשטאלטען, וואס זיין דיכטער־זשעני האט געשאפען.

טאלסטאיס מיינונגען וועגען יודען, אנטיסעמיטיזם און אנדערע דערמיט פערבונדענע פראגען זענען פערעפענטליכט געווארען אין איניגע ווערק פון פערשידענע אויטארען, וועלכע האבען געהאט מיטן דיכטער־פילאזאף פון יאסנאיא פאליאנא ספעציעלע געשפרעכען אויף דער טעמע „יודען", בעקאנט איז דאס בוך פון טענעראמא: „טאלסטאי וועגען די יודען".

* * *

טאלסטאי האט נאטירליך — ווי האט עס אנדערש געקענט זיין ? — פערארטיילט דעם אנטיסעמיטיזם, די פערפאלגונגען און רעפרעסיעס געגען יודען האט ער פערדאמט, דאס רוסישע פאלק האט ער געהאלטען פאר גוטמוטיג, ליבהארציג, פרידליך און נאאיוו.

דאס רוסישע פאלק ווייסט נישט פון קיין ראסען־האס, און רעליגיעזער שנאה. טאלסטאי איז געווען איבערצייגט אז דאס רוסישע פאלק וואלט זעהר גוט בעהאנדעלט די יודען, ווען נישט די אנטיסעמיטישע פאליטיק פון די מאסגעבענדע ספערען, אין די בעשולדיגונגען געגען יודען האט ער נאטירליך נישט געגלויבט, נאר האט ער געזאגט אמאל, ווען אפילו די בעשולדיגונגען זאלען זיין ריכטיג, טאר מען נישט אנווענדען דערפאר קיין רדיפות און בעגרענצונגען געגען יודען.

אין יאהר 1903 איז טאלסטאי שווער קראנק געווען, און די דאזיגע „געלעגענהייט" האט ער אויסגענוצט אויף צו שטודירען די אגדות פון תלמוד, פון יענער צייט שטאמט די זאמלונג פון די שענסטע פערעל פון תלמוד, פון „יענע מאמרי חז"ל, וועלכע ער האט נאכדעם אריינגענומען אין זיין בעוואוסטען ווערק „געדאנקען פון חכמי העולם".

נאר אויב טאלסטאי האט אין אלגעמיין זיך בעצויגען פאזיטיוו צו אלץ, וואס האט געהאט א שייכות צו יודען, איז זיין בעציהונג צו די יודיש - נאציאנאלע שטרעבונגען און במילא אויך צום ציוניזם געווען א נעגאטיווע.

און דאס נעהמט זיך דערפון וואס טאלסטאי האט אין תוך גענומען נישט געקענט דאס יודישע לעבען, האט קיין אהנונג נישט געהאט וועגען דער אמתער נויט און די לײדען פון יודישען פאלק. און א חוץ דעם האבען זיינע יודישע אינפארמאטארען, וואס האבען איהם בעקענט מעהר אדער ווייניגער מיט די שטרעבונגען פון נאציאנאלען יודענטום, געהערט דאס רוב צו א לאגער, וואס איז געווען פעראינטערעסירט פארצושטעלען אין אנ'אנדער ליכט די יודיש־נאציאנאלע בעוועגונג.

און אט א דאנק דעם האבען זיך ביי טאלסטאיען אויסגעבילדעט מערקווירדיגע און זעהר נאאיווע אנשויאונגען וועגען ציוניזם און די יודיש־נאציאנאלע אספיראציעס, אויב די יודען, זאגט ער איינמאל, וואלט באמת געווען אזוי טייער א"י און זיי וואלטען מיטן גאנצען הארצען זיך געוואלט אומקעהרען אהין און זיך בעזעצען דארט, האבען זיי שוין אין משך פון זייער 18־הונדערט יעהריגען גלות נישט איין מאל געהאט גינסטיגע געלעגענהייטען דערצו.

דאס רוחניות פון יודען שטעלט טאלסטאי העכער פון די שטרעבונגען צו פערוואנדלען די יודען אין א פאלק פון פויערים, וואס זאל פיהרען א געזונט און פריי לעבען אויף דער אייגענער ערד, נישט די ערד, זאגט ער ביי אנ'אנדער געלעגענהייט, נאר דער ספר, דאס בוך, איז געווארען דאס פאטערלאנד פון יודען — און דאס איז איינע פון די ערהאבענסטע ערשיינונגען אין דער געשיכטע. און ווייטער: די גאנצע וועלט דארף ווערען איין איינציגע אלמענשליכע מלוכה און אלע מענשען דארפען זעהען אין דער געגענזייטיגער ליבע דעם ציל פון זייער לעבען און זייער פליכט אקעגען גאט. מעהר, אלזא, דארף קיינער נישט, אויך די יודען נישט.

און ער רופט דאן די יודען אז זיי זאלען ווייטערבלייבען אין די לענדער, וואו זיי לעבען, און בעסער זיך בעזעצען אויף דער רוסישער ערד, אין רוסישען דארף, זאלען די יודען, זאגט ער, דאס פאלק, וואס איז אזוי מיד פון די טויזענדיעהריגע רדיפות, קומען אהער אין רוסישען דארף, דא וועלען זיי געפונען גענוג פלאץ און ליבע (!) צווישען די פרידליכע און גוטע רוסישע פויערים.

טאלסטאי, דער אידעאישער אנארכיסט און אוניווערסאליסט, וועלכער האט בעקעמפט יעדע ארט פון נאציאנאליזם און די מלוכה אלס אזעלכע, האט זיך גאר נישט געקענט פארשטעלען אפילו, אז די יודען האבען נויטיג, ווי יעדעס לעבעדיגע פאלק, א פעסטען רעאלען באדען אונטער די פיס, בכדי צו קענען פערנעהמען זיך מיט דער רוחניות, וועגען וועלכער ער רעדט, און צו שאפען גייסטיגע ווערטען, וואס ער בעטראכט פאר די העכסטע אויפגאבע פון יודישען פאלק!

דער פאלקס־ווילען אין איירופא

פון אדוו. ז. שטרויך

שוין לאנג האט מען אין איירופא נישט אזוי פערהייליגט דעם „ווילען פון פאלק" ווי גראד די לעצטע צייט. אלץ פאסירט, א פנים א דאנק „דעם פאלקס־ווילען", אלץ ווערט געטון אין זיין נאמען. נישט קיין וואונדער דעריבער וואס א מלך קומט אן צו א פאלקס־פלעביסציט, און בעקומט פון די „ברייטע פאלקס־מאסען"... די קרוין. נישט קיין **וואונדער, אז אין די גרויסשטעט אין איירופא קומען** פאר שטענדיגע פאלקס־דעמאנסטראציעס...

אז מ'שמועסט — א נייע צויבער ווארט: „דער פאלקס - ווילען".

און געה זיי א חכם, און פערשטעה אין וואס בעשטעהט דער דאזיגער אלט־נייער מאדישער בעגריף. אט צום ביישפיל אין רומעניען האט דעם פערגאנגענעם שבת געזאלט פארקומען נישט נאר א פאלקס דעמאנסטראציע, נאר אפילו אזוי צו זאגען א גאנצע פאלקס־רעוואלוציע. ממש אנ'איבערקעהרעניש: א גרויסער פאליטישער לאגער — די נאציאנאל צאראניסטען — וואס זענען שוין זייט צוויי יאהר אין דער אפאזיציע, האבען זיך פערנומען צו פערכאפען די מאכט. ווי אזוי טוט מען עס ?

זעלבסטפערשטענדליך מיטן ווילען פון פאלק. אנדערש קאן עס דאך נישט געמאכט זיין, דאס פאלק וועט דעמאנסטרירען זיין מעכטיגען ווילען איבערצוגעבען די מאכט דער אפאזיציע. הלמאי דער רומענישער פויער איז א רוהיגער בירגער און האט נישט ליב קיין דעמאנסטראציעס, — וועט מען איהם געבען אויף הוצאות און ברענגען צו שלעפען נאך בוקארעשט, ס'געהט אלץ צו מאכען, דער עיקר, מען מוז צונויפזאמלען ארום זיך וואס גרעסערע און צאהלרייכערע גרופען בכדי צו דעמאנסטרירען א שטארקע אימפאזאנטע קראפט, געפלאנט און געטון. געמאכט אלע הכנות געלאזט זיך קאסטען, מאביליזירט אלע עלעמענטען פון לינקען לאגער, מען ווארט אויף דער דעמאנסטראציע.. דער פאשיסטישער לאגער, מיט דעם אמתן אוהב ישראל פראף. קוזא בלייבט אויך נישט הינטערשטעליג, און מאביליזירט זיינע קרעפטען.

פאסירט אבער אין דער לעצטער מינוט א קלייניגקייט: דער קעניג פערבעט די פיהרער פון ביידע גרופען און גיט זיי צו פערשטעהן זיי זאלען מוחל זיין אויף די דעמאנסטראציעס, מ'וועט שוין דורכקומען צווישען זיך און מ'דארף נישט דעמאנסטרירען.

און די פיהרער גיבען ארויס א קאמוניקאט אז די פאליטישע לאגע האט זיך געענדערט און „דאס פאלק" זאל אזוי גוט זיין זיצען אין דער היים, און דארט אפנים דעמאנסטרירען דעם פאלקס־ווילען. אזוי האט מען אין א העלען פרימארגען מיט א קליינעם קאמוניקאט אפגערופען די פאלקס - איבערקעהרעניש אין רומעניען.

און דאס פאלק האט עס קיינעם נישט פאראיבעל גענומען, און געהארכזאם געזעסען אין דער היים.

אזוי האט עס אויסגעזעהען אין רומעניען.

און יעצט א צווייט בילד — דאסמאל פון פראנקרייך, צו דער יאהרצייט פון וואפענשטילשטאנד אין איירופא האט „גאנץ פאריז" דעמאנסטרירט פאר דעם טריאומף - טויער ווי עס געפינט זיך דער קבר פונם אומבעקאנטען זעלנער.

בכדי אויסצומיידען אינצידענטען האט מען איינגעטיילט די דעמאנסטראציע אין גרופען און יעדע גרופע האט דעמאנסטרירט א אנדערע שעה. אלע זענען געקומען אפגעבען כבוד דעם אומבעקאנטען זעלנער, נאר טרעפען האבען זיי זיך נישט געקאנט, וואראום ביים אפגעבען דעם כבוד האבען זיי זיך געקאנט לייכט צושלאגען.

האט מען נישט געוואלט אז דאס געפיהל פון איניגקייט ביים קבר זאל זיך בעווייזען אין דער פארם פון א צוזאמענשטויס...

האט מען דעמאנסטרירט בעזונדער.

איז געגאנגען דער לינקער לאגער מאקע מיט א גענעראל אינמיטען)גענעראל פערדן) און געמאכט אוואציעס: „זאל לעבען די ארמעע". איז ווייטער געגאנגען דער פאשיסטישער לאגער און האט בעגריסט דעם רעפובליק פרעזידענט לעברון, און יעצט — געה פערשטעה.

* * *

ועל כולם — דער פאלקס־ווילען אין ענגלאנד. פון שטענדיג אן האט די לייבאר־פארטיי פערטרעטען דעם געדאנק פון שלום אין דער אויסערן פאליטיק, און סאציאלע רעפארמען אין דעם אינערליכען מלוכה־לעבען. האבען זי די קאנסערוואטיווען איבערליציטירט. זיי האבען אונטערגעטראגען דעם פאלק די סאנקציעס געגען איטאליען, און געוויזען: „זעהט, מיר זענען די אמתע קעמפער פארן שלום. מיר פערטרעטען ווירקליך דעם פרידען־געדאנק. זיי האבען איבערגענומען די אטראקציע פון דעם לייבור־פראגראם און אונטערגעטראגען זי דעם פאלק. און דער „פאלקס־ווילען" האט אקצעפטירט, ער האט געבראכט א דעציזירענדען נצחון די קאנסערוואטיווען און א מפלה דעם אלטען מאקדאנאלד וואס האט נעבעך געזאלט „פערראטען די בלוטיגע פאלקסראינטערעסען".

אלץ — „דער ווילען פון פאלק". דער אלערהעכסטער „פאלקס־ווילען". א אלט־ניי צויבער ווארט — מיט א שטענדיגען געהיימניספולען אינהאלט.

* * *

אבער וואס איז זיך צו וואונדערן איבער דער אונקלארקייט פון דעם פאלקס־ווילען בעגריף. נאך שווערער איז צו פערשטעהען דעם ווילען פון די פעלקער אויף דער אינטערנאציאנאלער ארענע. אט איז אויפגעשוואומען ווידער די לעצטע טעג די הארבע קשיא מכח טעראר מיטלען און די בעציהונגען צווישען פעלקער, דאכט זיך, די זאך קומט נישט צום ערשטען מאל אויפן טיש. דאכט זיך, אז אלע זענען פעראינטערעסירט אין דער זאך. אבער דאך... דאך ווערען מעמאריאלען אין דער פראגע פערשוויגען, מעגען עס אפילו זיין מעמאריאלען פון אזא פאליטישער פערזענליכקייט ווי לאוואל. עס זענען אזוי גערופענע דראסטישע פראגען, וואס איז בעסער, בעקוועמער נישט צופיל צו בערירען. אמת, מען איז אונטערגעווארפען אומגליקען, אבער פערפאלען, נישט א פנים קיין בריה. צוויי גרויסע פאליטישע פראצעסען ווערען גלייכצייטיג געפיהרט אין איירופא און איצטיגען מאמענט, עס איז דער פראצעס פון מארד איבער דעם קעניג אלעקסאנדער אין מארסיליען און דער פראצעס וועגען מארד פון מיניסטער פיעראצקי אין פוילען. —

ביידע פראצעסען ענטפלעקען די גרויל און שוידערליכקייט פון טעראר מיטלען וועלכע ווערען בענוצט אין איירופא. מיר געדענקען נאך אלע מיט וואס פאר א בעשולדיגונגען עס איז ארויסגעטרעטען יוגאסלאוויען. אבער דאס וואס עס איז געלייענט געווארען אין געריכטס־זאל מכח דער ראָל פון ליטע, פיהלט אן דאס הארץ מיט עמפערונג. א רעגירונג סובסידירט א טעראר ארגאניזאציע, שאפט פאלשע וויזעס, איבערוואכט די טעטיגקייט. צו שטוינען אבער גלייכצייטיג אויך זיך צו פערטראכטען צי מוזען נישט די פעלקער אין איירופא שאפען א זעלבסטשוץ געגען דער נידערטרעכטיגער הפקרות. צו לאזען זיך אין 20־טען יאהרהונדערט דולדען א זעלכע מעטאדען פון באנדיטיזם אין בוכשטעבליכען זין פון ווארט ?

צי וועט די וועלט דערויף נישט רעאגירען ?

* * *

מיר האבען א ביסעל צופיל געפאדערט. דאס וועלט־געוויסען האט זעהר א שטארקע קאנסטרוקציע, עס לאזט זיך נישט אזוי שנעל ריהרען. עס בלייבט הארט, אפטמאל אונפערשטענדליך הארט.

מיר יודען ווייסען עס גוט. מיר האבען עס שטענדיג געוואוסט, בפרט איצט נאך די נירענבערגער געזעצען און זייערע אויספיהרונגס - בעשטימונגען...

מעשה נירענבערג

(קלאנגען און אפקלאנגען) — פון לעא קעניג

מיט א דרייסיג יאהר צוריק האט ביאליק — עס גלויבט זיך נאך אלץ נישט, אז ער איז געשטארבען — אויפגעציטערט די יודישע יוגענד אין רוסלאנד מיט זיין „מעשה נעמיראוו".

די היסטארישע פאעמע האט געזאלט הייסען „מעשה קישענעוו": זי איז געשריבען געווארען נאך דעם קישענעווער פאגראם, נאר אין דעם דעמאל-טיגען צאריסטישען רוסלאנד, האט זי געמוזט טראגען א היסטארישען נאמען.

אבער די יודישע יוגענד האט גוט געוואוסט וואו נעמיראוו געפינט זיך, און האט אויפגעוואכט, און זיך אפגערופען מיט אלע פיבערן פון א לעבעדי-גער פאלקס-יוגענד אויפ'ן רוף, אויף דעם קול תרועה פונם נאציאנאלען פאעט, וועלכער איז דעמאלט נאך יונג געווען. ביאליק'ס מעשה נעמיראוו איז א „לאנד ציכען" אין דער נייער יודישער געשיכטע, ווי ד"ר פינסקער'ס „אויטא עמאנציפאציע" ווי הערצל'ס „יודענשטאט".

דער פאעט האט מיט זיין דונערדיגער רעטאריק, און מיט זיין ביטערן סארקאזם אויפגעוועקט — ווי קיינער ביז איהם און קיינער נאך איהם — די אט-ראפירטע קאמפס-פעהיגקייטען פון די יודישע מא-סען, פון דער יודישער יוגענד.

מיט דעם גאנצען שטאלץ און מענשליכער וויר-דע פון א בעלידיגטען יונגען דיכטער האט ער מיט גאל אפגעשפאט און בעשפיגען די יודישע קנעכטישע פחדנות און אונטערטעניגקייט...

די שורות, אין וועלכער ער שילדערט, „ווי דער יוד ליגט בעהאלטען צווישען פסול'ע שמות אויפ'ן בוידעם, צוקוקענדיג ווי די פאגראמטשיקעס שענ-דען זיין פרוי... און ווי ער לויפט א „גראטעווע-טער" נאכ'ן פאגראם צום רב פרעגען א שאלה צי ער מעג וואוינען מיט זיין געשענדעטע פרוי" הא-בען זיך ווי הייסע גליהענדע ניהנום ריטער איינגע-שניטען אין די הערצער און מוחות פון די, וואס האבען זיי געליענט...

און מיר וועלען די שורות קיינמאל נישט פער-געסען. און ביאליק'ס „מעשה נעמיראוו" האט גע-שאפען די גלאר-רייכע יודישע זעלבסט-שוץ, וועלכע ווארטען נאך אויפ'ן יודישען היסטאריקער. אין יע-דער שטאט און שטעטל אין דעם יודישען תחום האבען זיך ווי ספאנטאן געשאפען אט די יודישע זעלבסט-שוץ אטריאדען, וועלכע האבען ווירדיג און העלדיש געקעמפט געגען די צאריסטישע פאגראמ-שטשיקעס.

א גרויסער נס איז געשעהן: „דער ציטערדיגער שאטען אויף דער וואנט" האט אויפגעלעבט... די יודישע יוגענד איז לעבעדיג געווארען... דער הונט איז א לעבעדיגער מענש געווארען...

פון אט די יודיש-רוסישע זעלבסט-שוץ איז אויך ארויסגעקומען דער קעמפענדער אוואנגארד פון אלע אונזערע מאדערנע נאציאנאלע און סאציאלע בע-וועגונגען. אונזער ערשטע קאמף-שולע.

ביאליק'ס מעשה נעמיראוו איז געווען דער וויכ-טיגסטער אפשר פאקטאר, וואס האט אויפגעוועקט די קאמפס-פעהיגקייטען פון די יודישע מאסען, פון דער יודישער יוגענד...

ביאליק און זיין דעמאלדיגער תלמיד (אין טעמ-פעראמענט) און רוסישער איבערזעצער — דער יונ-גער וולאדימיר זשאבאטינסקי.

מעשה נעמיראוו, צי מעשה קישענעוו... ס'איז שוין קיין חילוק נישט.

די נעמען זענען שוין אלט און בליך. און די אכזריות'דיגע „מעשיות" זעהען שוין אויס אזוי פראווינציאנעל, זאלען מיר עס אנרופען, און נאאיוו, כמעט...

ס'האבען זיך אמאל קאזאקען געבונטעוועט און נישט געוואוסט אויף וועמען זייער בונט אויסצו-לאזען, האבען זיי אויסגעלאזט אויף... יודען.

ס'האבען אמאל צאריסטישע טשינאווניקעס אר-גאניזירט כאפטעס שיכור'ע און פינסטערע אומגליק-ליכע אויסוואורפען פון דער געזעלשאפט און זיי אין שווארץ-מאה'ניקעס און פאגראמטשיקעס פער-וואנדעלט. און אפילו די צאהל קרבנות און קדושים פון די אמאליגע פאגראמען זעהען איצט, אין אונ-זער צייט, אויס אזוי נישטיג... אין אונזער צייט פין מאסען-פראדוקציע און ראסען-פאגראמען.

דער היסטארישער קישענעווער פאגראם, וועל-כער האט אנגעמאכט אזא רעוואלוציע אין די וועלט-אנשויאונגען פון דער דעמאלדיגער יודישער אינ-טעליגענץ און יוגענד, מיט אלע זיינע פאר צעהנדליג קרבנות, זעהט דאך אויס ווי א פרימיטיוו קינדער-שפיל געגען דעם, וואס קומט איצט פאר אינם נא-ציישען דייטשלאנד.

וואס איז מעשה נעמיראוו און מעשה קישענעוו געגען דער מעשה נירענבערג, וואס שפילט זיך איצט בלוטיג און אכזריות'דיג אפ פאר אונזערע אויגען?

אפילו פרושעוואן און סובאראוו וואלטען זיך געעקעלט פון די שטרייכער'ס, וואס הוליען און בעלי באטעווען אינם איצטיגען דייטשלאנד.

אפילו די צאריסטישע שווארץ-מאה'ניקעס וואל-טען זיך פערשעמט און תשובה געטון ווען זיי קור-קען זיך צו צו די שווארצע היסטארישע אינקוויזי-טארס. פאבעדאנאסצעוו און טארקווועמאדא וואלטען געזאגט צו די היינטיגע פיהרער פון דייטשלאנד, ע, חברה, איהר געהט שוין צו ווייט; מיר האפען דאך אונזערע יודען געוואלט ראטעווען אויף אונזער שטייגער... נאר די, וואס האבען עקשנות'דיג גע-וואלט בלייבען יודען, האבען מיר געווארפען אין פייער און וואסער.

וואס איז די מעשה נעמיראוו געגען מעשה ני-רענבערג? א אכזריות'דיג-פרימיטיוו מעשה'לע גע-גען דעם נעמיינסטען און בעוואוסטזיניג אכזריות-דיגען פערברעכען אין דער מענשליכער געשיכטע, וועלכע איז אזוי איבערזאט מיט אכזריות'ן.

און ווי אזוי רעאגירען די איצטיגע יודישע דורות אויף דער מעשה נירענבערג?

אין פאליטישע בוידעמער, צווישען פסול'ע שמות פון פארטיי פראגראמען ליגען אונזערע פיה-רער בעהאלטען און ציטערן און האפען אז זיי, ווי זייערע פרייע נאך מדינות, וועלען ווי עס איז גערא-טעוועט ווערען...

און רעאל פאליטישע שאלות-תשובות געהען איצט אן: צי מען מעג האנדלען אדער מען טאר נישט האנדלען מיט א רשעים, וואס זוכט בפרהסיה אויסראטען דאס יודישע פאלק כלחוך השור.

און קיין נייער ביאליק איז נישטא, די זשאבא-טינסקי'ס זענען אלט און שטאאטסמענעריש גע-ווארען, די אלטע רעוואלוציאנערען בעלי תשובה, וואס ווארטען שוין אויף די אלטע פרומע מקוות אין די שפאגעל נייע געטאס...

און די יודישע יוגענד קארטשעט זיך אין די טיפסטע נשמה בעלידיגונגען און ווארט אויף דעם רוף צו קאמף, וועלכער האט זיך אזוי פערזוימט און פערשפעטיגט.

אויף פאר יודען

(זכרונות) • פון ד"ר ח. זשיטלאווסקי

אונזער קרייזעל איז בעשטאנען פון נאראדנאוואָ-לען. א טייל איז נאך געווען פערבונדען דירעקט מיט דער רעוואלוציאנערער טעטיגקייט, א טייל האט נאר אידעאיש בעלאנגט צו דער נאראדוואלישער ריכטונג. האט אונזער קרייזעל זיך בעשעפטיגט נאר מיט טע-ארעטישע דיסקוסיעס, אדער ער האט אויך געפיהרט א פראקטישע, ריין רעוואלוציאנערע ארבייט?

ווי אנ'ארגאניזירטע גרופע, האט ער דאס נישט געטון און האט גאר נישט געטארט דאס טון. ער האט זיך געגרינדעט מיט דעם קלאר אויסגעשפראכע-נעם, איין-איינציגען ציל: שטודירען און פונאנדער-קלייבען זיך אין די פראבלעמען פון דער רעוואלו-ציאנערער בעוועגונג. דאס איז נישט געווען צוליב אנ'אויסרייד פאר דער זשאנדאמעריע, אויב דאס קרייזעל זאל דורכפאלען. אזא אויסרייד אליין וואלט אין יענער צייט געווען א געגנוג הארבער פאליטישער פערברעכען. אזא ציל האבען מיר זיך געשטעלט. ווייל דאס איז באמת געווען אלעבענס-נויט פאר דער נאראדוואלישער פארטיי. נישט נאר איז געווען צע-שלאגען די אלטע ארגאניזאציע איהרע, עס האבען זיך אויך געוואקעלט אלע איהרע גייסטיגע יסודות, די האבען געדארפט אפגעקלערט און פערפעסטיגט ווערען.

איך האב אפט געטראכט, אז אויב אזעלכע קרייז לעך, ווי אונזערער, וואלטען זיך דעמאלט געבילדעט אומעטום, וואלטען זיי באמת געקאנט אויסבילדען אנ'ארמיי פון דורכגעשולטע קריטיש-דענקענדיגע נא-ראדוואלען. די קרייזלעך וואלטען געווען דער וועג ביר-פלאץ פאר אקטיווע קעמפער. די אנדערע וואל-טען, ווי ארגאניזירטע גרופעס, געבילדעט די רעזערוו ארמיי, און דעם באזיס פאר דער פארטיי און דעם געזעלשאפטליכען לעבען. דאס האב איך געטראכט שוין דעמאלט, ווען איך האב מיך נאך נישט בע-שלאסען צוצושטעהן אקטיוו צו דער רוסישער רע-וואלוציאנערער בעוועגונג. איך האב אבער דעמאלט נישט געוואוסט, — און קיינער פון אונז האט דאס נישט געקאנט וויסען, — אז מיר געפינען זיך אין א פעריאד נישט נאר פון דער פאליטישער רעאקציע, נאר אויך פון דער געזעלשאפטליכער.

דאס אלץ האבען מיר נישט געוואוסט, און אונ-זערע האפנונגען האבען נאך אלץ געקרייזט מיט אויסגעשפרייטע פליגלען אין דעם בלויען מרחק פון א פאנטאסטישען גלויבען פאר גאר דער נאהענטס-טער צוקונפט. עס איז פאר אונז קיין ספק נישט געווען, אז מיר שטעהען שוין אויפן שוועל פון גאר גרויסע היסטארישע פאסירונגען.

נאר — איך האב אנגעהויבען צו רעדען וועגען דער פראקטיש-רעוואלוציאנערער ארבייט פון אונ-זער קרייזעל, ווי געזאגט, האט ער, ווי א גרופע נישט געקאנט נעהמען קיין אנטייל אין איהר. אבער דו-באוויטש, לופאשעוויטש און קאליא זענען תמיד געווען פערנומען מיט „העכסט קאנספיראטיווע" ענינים. איצטער ווייס איך, אז דאס איז געווען זעהר אנ'ארעמליכע טעטיגקייט, — בפרט, ווען מען מעסט זי מיט די שפעטערדיגע מאסען, ווען עס האט זיך ווידער בעוויזען דער צופלוס פון רעוואלוציאנערער ענערגיע און איהרע וואלען האבען געשלאגען הויך. די טעטיגקייט איז בעשטאנען טיילס אין בעציהונ-גען צו א וועלכען עס איז „צענטער", וואס האט זיך נאך ווי עס איז געהאלטען, כדי צו בעקומען פון דארטען די אונלעגאלע ליטעראטור, אוועקשיקען א היין געלט אדער געפעלשטע שטעמפלען פאר פאס-פארטען וכדומה; טיילס — אין ליקווידירען זאכען, וואס זענען געווען פערבונדען מיט דעם דורכפאל פון דער מאסקווער ארגאניזאציע.

מיין אייגענע ראליע דערביי, — די ראליע פון א פרייוויליגען העלפער, — איז געווען זעהר אומ-בעדייטענדיג. דוכאוויטש פלעגט מיר געבען אויף צו בעהאלטען געוויסע פעקעלעך, ווייל איך האב גע-האט א טייערען ארט דערפאר.

אויף וויפיל דאס איז באמת געווען אזוי וויכטיג, ווייס איך נישט. ווי איך זעה איצטער, האט דער אויסגעצייכענטער מענש, דוכאוויטש, ליב געהאט דעם גאנצען ענין פון „קאנספיראציע", איך בין א-בער דעמאלט נישט געווען אין ספק, אז מסתמא דארף מען אין אט דעם פאל אנווענדען די העכסט-מעגליכע פארזיכט.

געהאלפען אין אזוינע ארבייטען האב איך נישט דערפאר, וואס איך האב שוין בעשלאסען צוצו-שטעהן צו דער פארטיי. עס איז מיר נאך אלץ נישט געווען קלאר, וואס פאר א שייכות די אלגעמיין-רוסישע רעוואלוציאנערע בעוועגונג האט צו מיינע יודיש-נאציאנאלע בעשטרעבונגען. זאלען יודען נעה-מען אנ'אנטייל אין דער רעוואלוציע, ווי יודען? וואס האפען זיי, ווי יודען, צו דערווארטען פון איהר, אויב מען זאל זיך בעפרייען פון אונזער בורזשואזער בענקשאפט נאך „גלייכע רעכט" פאר האנדעל און געשטודירטע פראפעסיעס? געהאלפען האב איך נישט ווי א פארטיי-מענש, און אפילו נישט ווי א רעווא-לוציאנער, וואס בעטראכט אזא ארבייט פאר דער אויפגאבע פון זיין לעבען. געהאלפען האב איך פון דעם נאטירליך מאראלישען חוב צו העלפען אנ'-ארבייט, וואס איז איהם טייער און אין וועלכער ער גלויבט.

קודם איז אין מיר איינגעפעסטיגט געווארען דער נאראדנאוואלישער איינשטעל פון ארבייט צוליב א באלדיגער סאציאליסטישער רעוואלוציע, דורכגע-פיהרט מיט אלע מיטלען פון א סאציאליסטישען שטאט.

ס'איז אמת, אז טעארעטיש און ריין וויסענשאפט-ליך קאן מען נישט בעטראכטען פאר בעוויזען, אז דער שטאט האט אין זיך אזא בעשאפערישע כל-יכול'דיגע מאכט.

דארטען וואו עס שוויינט דער גזר-דין פון דער ריינער וויסענשאפט, — דארטען דארפען אויף דעם ערשטען פלאן ארויסטרעטען די פאדערונגען פון דער מענשליכער מאראל.

אין זיי דארף דער רעוואלוציאנערער זוכען די בעגרינדונג פון זיינע געזעלשאפטליכע אידעאלען. די פאדערונגען פון דער מענשליכער מאראל רעדען אבער צו קלארע רייד, אז יענע אידעאלען דארפען צונויפפאלען מיט דער אפשאפונג פון ארימקייט, פון לעבען אויף דעם אנדערענס חשבון און מיט א סאציאליסטישער לעבענס-פארם, געבויט אויף דער סאלידאריטעט פון אלע ארבייטענדיגע שיכטען.

וואס איז שייך דעם פראקטישען דורכפיהר פון יענע אידעאלען, דארף מען זיך רעכענען מיט די עמפירישע דאטען פון דעם לעבען און דעם אנוויז פון דעם שכל הישר. ווארפט מען א בליק אויף די רעאלע קרעפטען, וואס ווירקען אין דעם עפענטליכען לעבען, קאן דאך קיינער נישט לייקענען, אז די שטארקסטע, די ווירקזאמסטע קראפט, איז די רע-גירונג מיט איהרע מאכט-מיטלען (פערגעסט נישט: געטראכט — אונטער דעם צארישען רעזשים פון ניקאליי דעם צווייטען!). אויב א סאציאליסטישע פארטיי קאן פערכאפען אין איהרע הענט אט די קאלאסאלע רעגירונגס-מאשין, קאן זי דאך טאקע נישט נאר צעשטערען די אלטע יסודות פון דעם לע-בען, נאר אויך אויסבויען נייע, סאציאליסטישע יסו-דות פאר איהם. ווער וועט איהר דען קאנען געבען אנ'ערנסטען ווידערשטאנד? מיר, אין רוסלאנד, הא-בען נישט קיין מעכטיגע בורזשואזיע. וואס פון איהר זאל עקאנאמיש אפהענגען דאס לעבען פון די אר-בייטארישע מאסען, און וואס זאל קאנען זיי שלע-פען נאך זיך. דער הויפט-עקספלואטירענדער קלאס איז ביי אונז דער פריצים-שטאנד. זיין מאכט איז נישט קיין עקאנאמישע, נאר א יורידישע, — דאס אייגענטום-רעכט אויף ערד, — און א פאליטישע, די שטיצע מצד דער צארישער רעגירונג. ווארפט מען זי אראפ, פערפליהט ווי א רויך די גאנצע מאכט פון דעם פריצים'שען שטאנד. אין לאנד בלייבען, ווי ווירקענדיגע קרעפטען, נאר ארבייטארישע מאסען און די סאציאליסטישע רעגירונג, וואס וועט דינען זייערע אינטערעסען.

איז די רעגירונג איינמאל אריבער אין סאציא-ליסטישע הענט, איז דער וועג אבסאלוט אפען און פריי פאר א סאציאליסטישען איבערבוי, בלייבט די פראגע, צי קאן מען „פערכאפען די מאכט". א-בער — פארוואס זאל דאס זיין אונמעגליך? דער טעראריסטישער קאמף קאן דעזארגאניזירען די רע-גירונג, אויפשטאנדען, — מיליטערישע און פון דער שטאטישער ארימקייט, — קאנען פארקומען אין די הויפט שטעט און אין די גרעסערע צענטרען. שוין געווען אזוינע זאכען אין דער מענשליכער געשיכטע. און ביי אזא סיטואציע איז בפירוש נישט אויסגע-שלאסען, אז די סאציאליסטישע פארטיי, וואס האט אנגעפיהרט אי מיט דעם טעראריסטישען אנפאל, אי מיט דער צוגרייטונג פון איהרע אנהענגער אין דעם מיליטער און אין דער „ארימקייט", — דער עיקר, ביי די שטאטישע ארבייטער, — זאל גראד זיין די פארטיי, וואס וועט בעקומען אין איהרע הענט די רעגירונגס-מאכט. און ווי באלד אזא מעג-ליכקייט איז נישט אויסגעשלאסען, ליגט א מארא-לישער חוב אויף דער פארטיי, זי זאל די דאזיגע מעג-ליכקייט פערוואנדלען אין א ווירקליכקייט.

איך געדענק גאנץ גוט, אז מיר האבען אין דעם קרייזעל ארומגערעדט דעם וויכטיגסטען פרט פון דער אגראר-רעפארם. זאל זי זיין נאר לטובת דער פויערימשאפט, אדער דער צוטריט צו ערד זאל זיין פריי, אפילו פאר די פריצים? דער פועל יוצא פון דער אונטעררעדונג איז געווען, אז די אגראר-רעפארם דארף דורכגעפיהרט ווערען אזוי, אז יעדער איינער, וואס וויל זיך בעשעפטיגען מיט ערד-ארבייט, זאל האבען א פרייען צוטריט צו דער ערד. מיר האבען איינגעזעהען, אז פאר א גרויסען טייל שטאטישע „מיעשטשאנעס", וואס „האנדלען", לויט סאלטי-קאוו-שטשעדרינס אויסדרוק, „מיט שטויב און קא-נען אליין נישט ארויף אויף א גרינעם צווייג" — וואלט געווען א גרויסער גליק, ווען זיי וואלטען גע-פונען זייער חיונה אין דארף. די רעגירונג וועט דאר-פען העלפען די „מיעשטשאנעס" אין דעם איבער-גאנג צו ערד-ארבייט.

אויב אבער די ערד וועט, גלייך נאך דעם סא-ציאליסטישען איבערקעהר, ווערען פריי אויך פאר מיעשטשאנעס, הייסט עס, אויך פאר יודען. אויך אונז וועט די רעגירונג דארפען העלפען אין דעם איבערגאנג, וואס וועט פאר אונז זיין אנ'אמת'ע רע וואלוציע אין אונזער לעבען. דורכפיהרען זי וועלען דארפען די יודישע סאציאליסטען.

אט דא איז פאר מיר געפונען געווארען דער הויפט-פונקט, אין וועלכען די אינטערעסען פון דער נאציאנאל-יודישער ווידערגעבורט בינדען זיך צו-נויף מיט די האפענונגען אויף דער רוסישער סאציא-ליסטישער רעוואלוציע.

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

לייזער בערגער און זיין פּרוב אַריינצודרינגען אין דער לאָדזער אינדוסטריע

פון ד״ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטן)

רעדמוטיגט מיטן ערפאָלג פון די ערשטע עקס־פּערימענטען, שטיצט די רעגירונג פון קעניגרייך ווייטער שטארק אונטער די איינוואנדערונג פון גרעסערע פאבריקאנטען און ברענגט זיי אריין אין לאנד פון אייגענער איניציאטיוו, אָנווענדענדיג דערביי גרויסע מיה און הוצאות. אויך אין לאָדז בּזעצען זיך, צו יענער צייט, א הויך קאַפּישן, נאָך עטליכע פאבריקאנטען, וועלכע פערנעהמען זיך, נעבען זייערע פּראָדוקציעס, אויך טיילמאָל — און דאָס, העכסטוואהר־שיינליך, א דאנק דער אינספיראציע פון רעגירונגס־פאקטאָרען — מיט דער לוין־אינדוסטריע (וועבעריש, למשל און מאַי), צי גאַר אויך מיטן פערקויף פון רויה־מאטעריאלען צו קלענערע ארבייטער אויף בע־קוועמע בעדינגונגען (וועבעריש און גייער).

און ווען ס'האָט אין 1831, אלס רעזולטאט פון דער פּויליש־רוסישער מלחמה, אויסגעבראָכען א שארפער קריזיס אין דער טעקסטיל - אינדוסטריע, האָט זיך ארויסגעשטעלט, אז די גרויסע פאבריקאנטען, געבענדיג אויסצואַרבייטען זייערע סחורות אויף לוין צו די קלענערע בעלי - מלאכות, זענען ווייט נישט בכוח צו דערפולען די האָפענונגען, וועלכע די רעגירונג האָט אויף זיי ארויפגעלייגט. דער קריזיס האָט, אין דער ערשטער רייה אונטערגעהאקט די עקזיסטענץ - בעדינגונגען פון די גרויסע פאבריקען און האָט געצווינגען זייערע אייגענטימער זיך צו זוכען רעטונגס - וועגען פאר זיך, איבערלאָזענדיג די קליינע וועבערס אויף די הענד פון זייער אייגע־נעם גורל. דאנעגען די סוחרים־לוינער, וועלכע זע־נען נישט געווען בעלאַסטעט מיט א שטענדיג איינ־געפרוירענעם קאַפּיטאַל, זענען ווייניגער אויסגעשטעלט געווען אויף די פאָלגען פונם קריזיס און האָבען זיך לייכטער געקענט צופּאַסען צו די פערענדערטע פאָר־מעס פון דער פּראָדוקציע. זיי זענען עס טאַקע גע־ווען די, וועלכע האָבען איבערגענומען ווידעראַמאָל אין זייערע הענד, די מאַסען וועבער - כאַלופּניקעס. אזוי אלזא איז אין קאלישער וואָיעוואָדשאַפט, נאָר איין מאַמראָט געווען בכוח, צו יענער צייט צו בע־שעפטיגען די וועבערס און אין לאָדז האָט אזא ענה־ליכע ראָל געשפּילט דער, אונז שוין בעקאַנטער סוחר פון גאַרן און ביינוועל - סחורות, לייזער בערגער (דער זיידע פון ה׳ אשר קאָהן, פּרעזעס פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור").

אין דער צייט פון גרעסטער ארבייטסלאָזיגקייט אין לאָדז, בעת וועלכער א סך וועבערס איז מעהר נישט געבליבען, ווי צו פערלאָזען די שטאָט און זיך זוכען אנדערשוואו עפּעס צו פערדינען — צו יענער צייט האָט בערגער אונטערגענומען די איניציאטיווע צו בעשעפטיגען אויף זיין רעכענונג א גרעסערע צאָהל וועבערס. די דאָזיגע איניציאטיווע איז מיט צופרי־דענהייט אויפגענומען געוואָרען, מצד די וועבערס. דער לאָדזער וועבער־צעך האָט בערגערן פערשריבען אלס מייסטער אין די צעך־ביכער און האָט איהם א־רויסגעגעבען א מייסטער־בריף אונטער פאָלגענדיגע בעדינגונגען:

1) „בערגער איז מחויב, בפרט בעת א ירידה פון האנדעל, צו בעשעפטיגען, דורך פון זיך ארויס־געגעבענע ארבייט, ווי צום מעהרסטען וועבערס, דהיינו אזעלכע, וועלכע עס וועט זיך ארויסשטעלען, אז זיי זענען צום ווענינסטען פערמעגליך".

2) „די אויסגעארבייטע סחורות דורך די וועבערס, טאָר בערגער נישט אָפּשטעמפּלען מיט זיין סיגנע, נאָר די סחורות ווערען אָפּגעשטעמפּעלט ווער־רען מיט דער סיגנע פון די מייסטערס, וועלכע אר־בייטען פאר איהם".

מיר קענען לײדער נישט פעסטשטעלען די דאטע, ווען בערגער האָט אָנגעהויבען זיין פּראָדוקציע. בכל האופן האָט ער אָנגעהויבען נאָך פאר יאנואר 1831 און אין תחילת 1832, האָט ער שוין בעשעפטיגט 34 ווארשטאטען. ביינוועל האָט בערגער אריינגעבראכט אויף איינענער רעכענונג, האָט איהם געשפּינען און פונאנדערגעטיילט אויף אויסצואַרבייטען, צווישען זיינע מייסטערס.

די מאָזאָווער וואָיעוואָדישע קאָמיסיע, וועלכע האָט ביז איצט געקוקט דורך די פינגער אויף בער־גערס אינדוסטריעלער טעטיגקייט, איז אין 1832 פּלוצלונג געוואָרען ענערגיש און האָט אין איהר בריף פון 17. יאנואר 1832 פארלאנגט א פערענט־פערונג פון וועבער־צעך, פארוואָס „ער האָט גע־וואגט דעם יוד לייזער בערגער, דעם סוחר, צו פער שרייבען אין דער וועבער־מייסטער - ליסטע", ווי אויך א פערענטפערונג פונם שטאָטישען בירגער - מייסטער, פארוואָס ער האָט דערצו צוגעלאָזט. לסוף האָט די וואָיעוואָדישע קאָמיסיע קאטעגאָריש בע־אויפטראגט, אויסצושטרייכען בערגערן פון דער מייסטער־ליסטע און איהם צו פערווערען די ווייטערדיגע פאבריקאציע, „בפרט, ווען עס ענטשטעהט אפילו א חשד, אז דער דערמאָהנטער בערגער פיהרט זיין פאבריקאציע, נאָר מיטן ציל זיך צו פערלייכטערן דעם אריינשמוגעל סיי פון גארן, סיי פון וועב". בתנם האָט דער בירגערמייסטער בעשריבען דער וואָיעוואָדישער קאָמיסיע די השפּעות פון בערגערס טעטיגקייט „בפרט די בעקוועמליכקייט פאר די אָרימסטע פאבריקאנטען, וועלכע זענען בכוח זיך און זייערע פאמיליעס צו דערהאַלטען, נאָר א דאנק בער־גערס פערדינסטען", בתנם האָבען די צעך־עלטסטע אונטערגעשטראָכען, אז „ווען נישט די, אויף דעם אופן אונטערגענומענע רעטונג, וואָלט זיכער געווען געקומען צו א קאטאסטראָפע ביי די ווייניגער־פער־מעגליכע וועבערס" — עס האָט זיך געענדיגט דער מיט, וואָס בערגער איז אויסגעשטראָכען געוואָרען פון דער ליסטע און מען האָט איהם פערווערט די ווייטערדיגע פאבריקאציע.

ווי עס ווייזט אויס, האָט בערגער נישט אונטער־גענומען קיין שום שריט, בכדי צו בעקומען א קאָנ־צעסיע אויף ווייטער צו פיהרען זיין אונטערנעהמונג. אפשר צוליב דעם, ווייל ער איז געווען איבערציינט, אז זיין טרחה וועט זיין אַנ'אומזיסטע.

אזוי האָט זיך געענדיגט דער ערשטער פּרוב פון א יוד, וועלכער האָט געוואָלט אריינדרינגען אין דער לאָדזער אינדוסטריע. בערגער, וועמען עס האָט זיך נישט איינגעגעבען צו לעגאַליזירען זיין אינדוסט־ריעלע טעטיגקייט און צו ווערען א צעך־מייסטער, איז געבליבען, ווי עס ווייזען דערויף אָן די שפּע־טערדיגע אקטען, אויך ווייטער א סוחר־לוינער.

דערווייל ענטוויקעלט דער לוין־סיסטעם אין עט־ליכע שטעט פון לאָדזער אינדוסטריע־קרייז, בפרט אין פאביאניץ און אין זדונסקא־וואָליע. אין לאָדז האָט דער לוין־סיסטעם אָנגענומען א נייעם פערמעסט, בעת דעם גרויסען קריזיס אין די 40־גער יאָהרען.

א גאנצע רייה סיבות זענען געווען די גורמים פונם שווערען און כראָנישען קריזיס אין די 40־גער יאָהרען. דער אלגעמיינער עקאָנאָמישער איבערברוך אין גאנץ אייראָפּע, נאַטור־קאטאסטראָפעס (די הונ־גער־קאטאסטראָפע) אין קעניגרייך פּוילען אין די יאָהרען 1844-45, בפרט די קארטאָפעל־קרענק, וועל־כע האָט פערניכטעט די קארטאָפעל־ערנט, כמעט אין גאנץ אייראָפּע, האָט זיך זעהר שטארק אָפּגערופען אויפן לעבען אין לאָדז און אומגעגענד. אויסערדעם האָבען געהאט א נעגאטיווען איינפלוס אויפן ווירט־שאפטליכען לעבען, די גרויסע פרעסט אין 1843 און די האָגלען און רעגענס פון 1844—1846), די פער־גרעסערונג פון שמוגעל, און — פאר אלעם — די איבערפּראָדוקציע און די פולשטענדיגע זעטיגקייט פון אינערליכען מארק אין קעניגרייך פּוילען.

איידער דער קריזיס איז אויסגעבראָכען האָט אין לאָדז געהערשט אַנ'אויסערגעוועהנליכע אויפלעבונג אין האנדעל און אינדוסטריע.

„בפרט אין לויפענדיגען יאָהר האָבען די ביינ־וועל־פאבריקען געהאט אזא אָפּזאץ, וועלכען זיי האָ־בען נאָך קיינמאָל נישט געהאט און וועלכען מ'האָט זיך קוים געקענט ריכטען, אזוי ראַפּאָרטירט דער פאבריקס - קאָמיסאר לעלאָווסקי אין 1839.

„דאָס יאָהר 1840 האָט פאר לאָדז אָנגעהויבען א הערליכע עפּאָכע. די אויסארבייטונגען פון איהרע פאבריקען, האָבען זיך אָנגעהויבען פונאנדערצוגיין איבערן גאנצען קעניגרייך און האָבען שוין אָנגע־הויבען אפילו ארויסצוקוקען אויסער די גרעניצען"...

„די סוחרים קומען צו די וועבערס, בעשטעלען זייערע אויסארבייטונגען, געבענדיג פאראויס מזומן. קיין לאָדז קומען אָן סוחרים פון אלע גובערניעס און אפילו פון גרעניץ־שטעט. אזוי ווייט, אז מען האָט זיי נישט געקענט גענוג סחורות צושטעלען".

פייגע זלאַטע די „אַריערין"!...

אָדער: מיין ווייב בעשולדיגט מיך אין „ראַסען־שאַנדע"...

פון י. אַבערזשאַנעק

די היינטיגע וואָך קומט צו מיר א יוד מיט א פערבונדענעם קאָפּ, איין האנד פערבאנדאזשירט און די צווייטע האנד געשינדעלט.

— ווער זענט איהר, און וואָס איז מיט אייך געשעהען? צי קומט איהר פון אביסיניישען פראָנט?

— עי, ווי פאַלט איהר אויס? אביסיניען גאָר?

— וואָס דען? פון דער נייער זשאַזשעווסקאַ, אפשר?..

— אך, אַנ'איינפאַל!

— טאָ, וואָס געהט איהר אזוי פערבאנדאזשירט איהר זענט אפשר א יודישער סטודענט?..

— נישט איך קום פון אביסינישען פראָנט, נישט פון דער נייער זאַזשעווסקאַ, נישט איך בין א יודישער סטודענט, נישט איך שטודיר אין אוני־ווערזיטעט.

— טאָ, וואָס דען איז מיט אייך? ווער האָט אייך אזוי „צערעכט" געמאַכט?

— כ'בין א קרבן פון.... „ראַסען־שאַנדע"! — האָט דער יוד מיט א זיפץ געענטפערט.

— פון „ראַסען־שאַנדע"? איהר קומט פון דייטש לאַנד?

— וואָס מיר דייטשלאַנד און ווען מיר דייטש־לאנד? כ'האָב נאָך דייטשלאַנד פאַר מיינע אויגען נישט געזעהען, און הלואי כ'זאָל זייערע פּנים'ער ווייטער נישט אָנקוקען. איך בין א היגער, א לאָד־זער יוד בין איך.

— א היגער? א לאָדזער יוד? איהר זענט משוגע צי חסר דעה? ביי אונז עקזיסטירט דען אַנ'אריער־פאַראַגראַף?

— ווער זאָגט דען אייך, אז ביי אונז אין פּוילען עקזיסטירט אַנ'אריער־פאַראַגראַף? אין פּוילען! טאַ־קע נישט, אָבער ביי מיין פייגע זלאַטע — יאָ.

— ווער איז דאָס די פייגע זלאַטע? א פייגע זלאַטע בענוצט זיך מיט אַנ'אריער־פאַראַגראַף?

— מיין ווייב, מיין „וולאַסנאָרענטשנע" ווייב. נו, ביי איך טאַקע געקומען צו אייך זיך אַנ'עצה האַלטען און אייך ווענ דערצעהלען מיינע צרות וואָס איך האָב אויסצושטעהן פון מיין יודענע, מרת פייגע זלאַטע תחי':

— איך האָב א יודענע, האָט זי ליב מיטצומאַ־כען אלע מאָדעס. איז געווען א מאָדע דיקע ווייבער, האָט זי געוואוינט אין דער שפּיזשאַרניע, דאָס מויל איז ביי איהר געגאַנגען אויף צוויי זמיאַנעס; א טאָג־זמיאַנע און א נאַכט־זמיאַנע. זי האָט געהאַקט אויף אלע בעקרציין. דאָס מויל האָט ביי איהר קיינמאָל נישט גערוהט; אָדער זי האָט געשאָלטען, אָדער גע־געסען, יעדען טאָג האָט זי זיך געוואויגען, וויפיל קילאָ ס'איז איהר צוגעקומען. נו, האָט זי טאַקע געהאַט א „פיגורל" ווי אנשטאַט א ביר־פאַס, און טאַמער האָט זי אין דער גאַס מיר דערלאַנגט די האנד, כ'זאָל זי אונטערהאַלטען איבערן רינשטאָק, האָב איך פריהער אָפּגעזאָגט ווידוי. גאָט היט אויף דעם מאַגיסטראַט!... אזוי ווי מ'קאָן דעם מאַגיסט־ראַט נישט ריהרען פון אָרט — אזוי האָט מען זי נישט געקענט ריהרען.

איז ווידער געוואָרען א מאָדע — „שטשופּלע", האָט זי גענומען „אראָפּוואַרפען", האָט געשלינגען קעסטלעך ציטרין, געטרונקען לעמאָנאַדע און זיך געבאָדען אין ביטער־וואַסער, געמאַכט זיך „אָרטלאָ־שטשאַיאַנצע" מאַסאַזשען, געשלאָפען איז זי אין אייז־קאַסטען, אזוי לאַנג ביז זי איז געוואָרען „מאָ־דערן", דאַר ווי א לולב חנוכה־צייט. אנשטאָט פיס, האָט זי צוויי זאַפּעלקעס, אנשטאָט הענד — צוויי בייטשען, דאָס איינע, וואָס איז ביי איהר געבליבען אָהן ענדערונג, איז — דאָס פּיסקעל.

איז געווען מאָדערן קורצע קליידלעך, האָט זי געטראָגען „ספּודניטשקעס דאָ קאָלאַנקי" און אַמאָל נאָך קורצער.... איז ווידער געוואָרען א מאָדע לאַנ־גע קליידער, האָט איהר דער סטרוזש געוואונשען ס'־לאַנגע לעבען, וואָרום זי האָט מיטן שלעפּער אויס־געקעהרט די טרעפּען, דעם הויף — א מחיה האָט ער געהאַט, דער סטרוזש.

איז געווען א מאָדע גרויסע היטען, האָט זי גע־טראָגען א באַליע אויפן קאָפּ, איז געוואָרען א מאָדע קליינע קאַפּעלושלעך, האָט זי זיך אָנגעטאָן א שטערצעל אויפן שטערן.

און אפשר מיינט איהר, אז בלויז אין דער קליי־דונג איז זי מאָדערן? האָט איהר במחילה א גרויסען טעות. זי מאַכט אלץ נאָך. בימי פּאַניע איז זי גע־ווען א הונדערט - פּראָצענטיגע פּאַניטשקע, האָט גערעדט „רישיש" ווי א וואַסער, „איזווינימיע" און „פּאַזשאַלוסטאַ", „אָטשען פּריאַטנאַ" און „ספּאַ־סיבאַ", „טאָק טאַטשנאָ" און „ניקאַק ניעט", האָט געטרונקען פּאַפּאָוס „טשאַי" און דווקא פון א טולער סאַמאָוואַר און דווקא „נאַ פּריקוסקו". האָט געגעסען וואַרעניע און גזוינגען „רישישע" לידער — א „ראָסיאַנקע" מיטן קנאַק!...

איז געקומען יעקע קיין פּוילען, איז זי איבער־נאַכט געוואָרען א „דאַטשקע", און גענומען רעדען „דאַטש", אָהן „ביטע שעהן", „דאַנקע שעהן" און אָהן „דאַנערוועטער" האָט זי זיך נישט גערוהרט, געטרינקען האָט זי „קאַפּעי", געגעסען „בוטער - בראָט". א חוץ דעם, האָט זי איינגעפיהרט די דייטשע פּינקטליכקייט: פּינקטליך יעדען פרימאָרגען לעד־דיגט זי אויס מיינע הויזען־קעשענעס, יעדע נאַכט קומט זי אַהיים פּינקטליך 6 פרימאָרגען. יעדע נאַכט פערשפּילט זי פּינקטליך די פּאַר זלאָטיס. יעדען טאָג ווערט דאָס מיטאָג פּינטליך.... פערברענט. די קאַלע־זשאַנקעס קומען צו איהר פּינקטליך צום „פּאָקער" — עכט דייטשע „פּינקטליכקייט"!....

די לעצטע יאָהרען איז זי א „גאָראָנצע פּאַליאַ־טשקע". אלץ געהט ביי איהר „פּאַ פּאָלסקו" — א חוץ „ריבי פּאַ זשידאָווסקו", א יודיש וואָרט „ראַ־זשעט" איהר. „זשאַרגאָן", זאָגט זי, רעדט די כאַ־לאָטע, אינטעליגענטע מענשען רעדען „פּאַ פּאָלסקי" רעדט זי טאַקע בסדר פּויליש, א חוץ ווען זי ליגט אין דער קימפּעט.... אין דער קימפּעט שרייט זי אזוי לאַנג „פּאַ פּאָלסקו" „אוי יעזוּס", „כאָלע־ראַ" און „פּשאַקרעוו" ביז ס'נעמט זי א „נעהם", מאַכט זי א געוואַלד: „אוי ווי מאַמעשי" אויף „זשאַרגאָן" און דער בחור איז דאָ!...

וואָלט דאָס אלץ מיך נישט געאַרט. זאָל זי רעדען „רישיש", זאָל זי רעדען „דאַטש", זאָל זי „קראַסען" אויף פּויליש. דאָס אלץ וואָלט מיך נישט געאַרט, ווען זי וואָלט נישט געוואָרען קיין „אַריערין"!

וועט איהר דאָך פרעגען: ווי קומט עס? ווי קען א יודענע זיין אַנ'אַריערין? איז דער תירוץ — מאָדע! זי מאַכט אלץ נאָך, אלץ וואָס די נאַציס טוען אין דייטשלאַנד, ווענדעט זי אָן געגען מיר.

אין סאַמע אָנפאַנג, האָט זי נעגען מיר אָנגע־ווענדעט טעראָר, ווי נאָר איך בין געקומען איבער דער שוועל, האָט זי מיך בעגעגענט מיט דער קעהר־בערשט. מיטן וואַרגעל־האָלץ, פרעג איך זי:

— פייגע זלאַטע, וואָס איז דאָס?

— טעראָר! — האָט זי געענטפערט.

א צווייט מאָל, איך שטעה אויף אינדערפריה, האָט זי מיר אויסגעליידיגט די קעשענעס, נישט אי־בערגעלאָזט א גראָשען ביי דער נשמה.

פרעג איך זי:

— פייגע זלאַטע, וואָס איז דאָס?

— קאָנפיסקאַציע פון פערמעגען! — האָט זי געענטפערט.

אַנימעלטען איך שטעה אויף, ס'איז קיינער נישט טאָ אין שטוב. די קוך איז קאַלט, קיין ברעקעל ברויט נישט איבערגעלאָזט. די טירען זענען פער־שלאָסען, כאָך א טאָג אָפּליגען אין געהאַקטע צרות אליין אין שטוב, פרעג איך זי:

— פייגע זלאַטע, וואָס הייסט דאָס?

— קאָנצענטראַציע־לאַגער! — האָט זי געענט־פערט.

האָב איך דאָך געזעהען, אז ס'איז ביטער, האָב איך זי גערופען צום רב גט'ען זיך. פרעגט זי דער רב:

— יודענע, ווי טוט מען עס אזעלכע זאַכען אַנ'איינענעם מאַן?

— רבי, דאָס איז „גרויל - פּראָפּאַגאַנדע" — האָט זי געענטפערט.

אָבער דאָס וואָס זי האָט היינטיגע וואָך געטון, שטייגט איבער אלץ, וואָס זי האָט געטון ביז איצט. די היינטיגע וואָך האָט זי מיך בעשולדיגט אין „ראַ־סען־שאַנדע", הערט, וואָס ס'איז געווען:

מיין ווייב האָט א פּשיאַטשולקע, א יונגע גרושה כאָטש א געלע, אָבער א בע'חנ'טע. זי האָט געהערט פון מיינע צרות, האָט זי זיך געשטעלט פאר א ציל מיך צו טרייסטען, ווען מיין יודענע איז נישטאָ אין דער היים, קומט זי מיך „טרייסטען".

האָט זיך מיין יודענע דערוואוסט פון איהר פּשיאַטשולקעס „גוטהאַרציגקייט" און ווען זי האָט זי די וואָך געפּאַקט ביי מיר אין שטוב, האָט זי מיך אָנגעכאַפּט פאַרן נאַרגעל און גענומען שרייען:

— ראַסען־שאַנדע! ראַסען־שאַנדע!

זענען זיך צונויפגעלאָפען שכנים, האָט מען זי גענומען בערוהיגען:

— מאַדאַם פייגע זלאַטע, וואָס שרייען זי? וואָס פאר א ראַסען־שאַנדע? ווי קומט דאָ אהער ראַסען־שאַנדע? זי זענען דאָך נישט אין דייטשלאַנד?

— יאָ, ער איז א שווארצער און זי — א געלע! דאָס איז „ראַסען־שאַנדע"... א שווארצע ראַסע מיט א געלע ראַסע!... איך וועל די ראַסען־שאַנדע נישט איבערהאַלטען! און בינו לבינו האָט זי מיר דער־לאַנגט ס'נעפּעס מיטן ביסעל גלאָזוואַרג אין קאָפּ אריין.... איהר זעהט פּאַניע, דעם פערבונדענעם קאָפּ? איהר זעהט די געשינדעלטע האנד? דאָס בין איך געפאַלען א קרבן פון.... „ראַסען־שאַנדע"!....

נו, פרעג איך אייך, וואָלט איהר געגלויבט, אז מיין יודענע, מרת פייגע זלאַטע תחי' איז אַנ'אַריע־רין? וואָלט איהר געגלויבט, אז א יודענע זאָל איהר אייגענעם מאַן בעשולדיגען אין „ראַסען־שאַנדע" דערפאַר, ווייל איך בין א שווארצער און איהר פּ־לעזשאַנקע איז א געלע?

„דער לייב פון יהודה"...

(עקסצענטרישע צערעמאניע) פון משה בראָדערזאָן

(מאַרש פונס נעגוס מיטן פאָלק. פויק קלאַפּט אויס דעם ריטם).

אַלע:

בום-טי-דע-ראָ, בום-טי-דע-ראָ,
ווער איז אונזער מלך — אַטאַ-ראַ?
בום-טי-דע-ראָ, בום-טי-דע-ראָ,
ס'איייניקעל פון שלמה — און מלכה שבא!!!

איינער:

עס קומט דאָ פון דער מדבר
אַ בייזער ווינט,
עס שאַרפּען זיך די ציינער
די ווייסע הינט!
איי, וועט מען מיט זיי לערנען
איינס און צוויי —
דעם פסוק מיטן שטעקען,
אוי, לערנען זיי —
בום-טי-דע-ראָ א. אז. וו.
עס איז אָהן אַ נשמה
און אָהן אַ האַרץ
די הינטישע חבריא —
איי, שוואַרץ איז, שוואַרץ!
די חינט אין שוואַרצע העמדלעך
ימח שמם!
מ'עט לערנען דרך ארץ —
ס'איז גוט! ס'איז באָם!
בום-טי-דע-ראָ א. אז. וו.

נעגוס:

(מיט אַ ניגון פון אַקדמות)

ניין, עס אי-ניש... ניין, עס אי-ניש...
ניין, עס אי-ניש...

אַלע:

אַבי ס'אי-ניש... אַבי, ס'אי-ניש...
אַבי ס'אי-ניש... באָם!

נעגוס:

און אפשר איז עס יאָ-אַזוי...
און נישט עס אי-ניש...

אַלע:

אַבי ס'אי-ניש... אַבי, ס'אי-ניש...
אַבי ס'אי-ניש... באָם!

נעגוס:

כ'האָב דערפאַר קיין עצה —
איך געפין ניש...

אַלע:

אַבי ס'אי-ניש... אַבי, ס'אי-ניש...
אַבי ס'אי-ניש... באָם!

נעגוס:

ניין, עס אי-ניש... ניין, עס אי-ניש...
ניין, עס אי-ניש...

אַלע:

אַבי ס'אי-ניש... אַבי, ס'אי-ניש...
אַבי ס'אי-ניש... באָם!

נעגוס:

די ווייסע כלבים שטינקען
מיט די סמיענדיגע גאַזען...

אַלע:

איי, די גאַזען! (3 מאָל)

נעגוס:

און דער גרעסטער סרחאיר איז, ניבי-מאָ,
ער, בעניטאָ זייער בלאַזען!

אַלע:

איי, אַ בלאַזען! (3 מאָל)

נעגוס:

איך, סאַלאַסיע, — אייער נעגוס!
ער, בעניטאָ — זייער ניגוס!

אַלע:

איי, אַ ניגוס! (3 מאָל)

נעגוס:

ס'ווייסט, דער טייוועל ווייסט —
אויף וועמענס זייט דער זיג איז!

אַלע:

איי, דער זיג איז! (3 מאָל)

נעגוס:

און העוויות מאַכט מען
און משונה-דיגע סוגיות —

אַלע:

איי, די סוגיות! (3 מאָל)

נעגוס:

וואָס מיר אידען, לאַוואַל-וואלקעס
אין די פעלקער - ליגעס?

אַלע:

פעלקער - ליגענס... פעלקער - ליגענס...
פעלקער - ליגענס!

נעגוס:

דאָ-אָ ליגט דער הונט בעגראָבען,
דאָ — פה נטמן!

אַלע:

אוי, פה נטמן! (3 מאָל)

נעגוס:

זאָג-זשע, לייבוש פון יהודה,
זאָג, וואָס טוט מען?

אַלע:

איי, וואָס טוט מען... (3 מאָל) באָם! באָם! באָם!

(לייבוש — אַ לייב, וואָס איז די גאַנצע צייט געשטאַנען אויף די הינטער'פיס, מיט די פאָדערשטע, אָנגעלעהנט אויפן טרעפּעל פון טראָן, אין פראָפיל).

לייבוש:

טון בעדאַרפסטו טון-טון,
טון בעדאַרפסטו מאַכען,
מאַכען מיט די זאַכען,
ווי טון עס טוט אַמאָל —
אַזוי ווי ס'טוט אַ סוחר,
אַזוי צו טון בעדאַרפסטו,
אַזוי ווי ס'טוט אַ סוחר,
ווען ס'ווערט איהם ענג און שמאָל!
דו, מלך מלכי המלכים,
דו נעהם דאָס גאַנצע עסק
און שרייב עס תיכף איבער,
יאָ, שוין למען חשם —
שרייב איבער ס'גאַנצע מלכות,
שרייב איבער אויפן נאָמען
פון ליבען פעטער דזשאָן בולל
און פונם אַנקעל סעם!

נעגוס:

ס'איז גוט, ס'איז וואויל, ס'איז באָם —
דאָס איז אַ גוטע עצה...
נס גדול היה שם —
ביזט ווערט אַ קראַק אין פלייצע!

(אַלע חזרין איבער).

ס'איז נישט בחנם דאָס —
יאַק בידאַ, טאָ דאָ זשיראַ...
ביזט ווערט דעם ערשטען שאָס,
ר' לייבוש פון יהודה!

(אַלע חזרין איבער).

אַזוי איז אָפּגעמאַכט,
אַזוי וועט עס פערבלייבען,
דאָס עסק — נישט געטראַכט,
מ'עט מוזען אונטערשרייבען!

(אַלע חזרין איבער).

נישט מערקיש וועט עס זיין
פון אונזער קריג דער פינויש,
נאָר אָפּגעטון גאָר פיין
אויף אופן אַביסיניש!

(אַלע חזרין איבער).

איינער:

זאָל גיין אַזוי די מעשה
אַוועק מיט ווינט:
פערשווינדען הינט די ווייסע
עס זאָלען הינט!
איי, עושה בחיפזון —
עס קומט די שעה!
געטראָמביעט און געבלאָזען —
בום-טי-דע-ראָ!
בום-טי-דע-ראָ, א. אז. וו.

נעגוס:

ניין, עס אי-ניש... ניין, עס אי-ניש... ניין,
עס אי-ניש...

לייבוש:

כ'האָב אַנ-עצה בעסער... מעהר נאָך מוסאָ-
ליניש... באָם!

נעגוס:

וואָס אַ שטייגער טוט מען איצטער מיט
אַדיס - אַבעבאַ?

לייבוש:

כ'מיין... לאָמיר פאָהרען! לאָמיר פאָהרען —
צו דעם גערער רבי... באָם!

אַלע:

(מאַרש, לייבוש רייסט זיך אַרויס דעם ווייזל און דיריגירט).

אַדיס - אַבעבאַ! אַדיס - אַבעבאַ!
אַז ס'איז נישט גוט — מען פאָהרט צום רבין
יאַק ניעמאַ לאַקריין — אי ני קובעבע
אוב צאַלע מיאַסטא — אַדיס - אַבעבאַ...
אַדיס-אַבעבאַ, אַדיס-אַבעבאַ,
טאָ, בעבע נישט — און פאָהר צום רבי...
עס וועט דער רבי — די וואַכעס געבען
אַ גוטע קרענק — אַדיס - אַבעבאַ!

שארפע פאלעמיק

וועגען רמב"ם און „מורה נבוכים"

ר' יהודה הרופא (אלפאכר) אטאַקירט און ר' דוד קמחי (רד"ק) פערטיידיגט

— 2. (* —

געלויבטער און געשעצטער ר' יהודה!

גאָט ווייס און אַלע יודען ווייסען, אַז איך בין נישט אַראָפּ פון אמונה־וועג און האָב נישט אָפּגע־טראָגען פון די סוגיות פון אביי ורבא, מיט וועלכע איך בעשעפטיג זיך דעם גאַנצען לעבען ביז אין טי־פען עלטער, און אויך מיינע קינדער גייען אין מיינע וועגען. נישטאָ קיין רב אין שפּאַניע און פראַנקרייך, וואָס זאָל מעהר, ווי איך, זיין אָפּגעהיט אין די ווער־טער פון חז"ל מיט אַלע זייערע חומרות און קולות (שווערע און גרינגע זאַכען), דאָס ווייסען אַלע מיי־נע בעקאַנטע פון נאָהענט און ווייט, און די חכמים האָבען שוין געזאָגט, אַז אַ תלמיד־חכם מעג זיך אַ־ליין ריהמען דאָרט, וואו מ'קען איהם נישט, בפרט אַז איך דאַרף זיך ראַטעווען פון לשון־הרע.

און איהר האָט דאָך אויף מיר טאַקע אָנגענומען בלויז לשון־הרע, אָהן אויספאָרשונג; וואָרום אין דאָס וואָס ס'האָט אייך געוויזען מיין שוועסטערס זוהן פון מיין ספר, איז דאָך קיין שום שלעכטס נישטאָ. איך האָב דאָך געשריבען בלוז אמת, אז אין משיח'ס צייטען וועלען בטל ווערען די סוגיות, ווייל דעמלט וועט נישט זיין קיין ספק און קיין קשיא אין אונזער תורה, ווייל מיר וועלען אַלע האָבען איין שפּראַך און איין פערשטאַנד. און דאָס איז דאָך קלאָר פון די נביאים און פון תלמוד, ווי איהר האָט געזעהען אין מיין ספר. אויב פערדאָרבענע מענשען האָבען צוגע־ליינט און אָראָפּגענומען, כדי צו בעשולדיגען מיך אין אייערע אויגען, פאַלט אויף זיי די שולד, און איהר וועט אויך נישט ריין זיין, ווייל איהר האָט חושד געווען אַן אומשולדיגען, און אפילו איצט, נאָכדעם ווי די גרויסע רבנים פון פראַנקרייך האָ־בען זיך שוין צוריקגעצויגען און געבעטען בײַ מיר מחילה, האַלט איהר ז ך נאָך אַלץ בײַ אייער׳ע נאַ־רישקייטען.

און וואָס איהר זאָגט, אַז דער נאַאיוועי רב (ר' שלמה) קעמפט געגען די פערברעכערס אנטקעגען דת, זענט איהר נישט גערעכט. ווי קענט איהר אַלע אונ־זערע קהלות אָנרופען „פערברעכערס אנטקעגען דת" בײַ אונז זענען דאָך פערהאַן גרויסע רבנים און חכמים, וואָס ער איז נישט ווערט זייער שפּיץ נאָגעל, און גראָד זיי האָבען זיך עס אָנגענומען פאַר דער רעליגיע! גערעכט זענען מיר און נישט ער!

זיי האָבען גענומען דעם, וואָס די העכסטע הימ־לען קענען איהם נישט אַרומפאַסען, פערשלאָסען איהם אין אַ הינטערשטען חדר, געגעבען איהם אַ געשטאַלט און אַ פאָרם, כאָטש די תורה האָט גע־זאָגט: „איהר האָט נישט געזעהען קיין געשטאַלט!"

און איהר מיט אייערע פריינד, די פיהרערס פון ישראל, זענט אַראָפּ פון גלייכען וועג און געזונדיגט געגען דער אמונה. און אויב מ'זאָל זיך פערלאָזען אויפן תלמוד, וועלען מיר אַרויס די גערעכטע און איהר די אומגערעכטע.

אַזוי האָבען אונז אויך געלערענט די פריהערדי־גע גאונים, רב שרידא, רב האי, ר' יצחק אלפסי און אַנדערע גאונים. אויף זייערע ווערטער פערלאָזען מיר זיך און אין די וועגען פון אונזער פאָטער אברהם גייען מיר, אונזערע הייזער זענען ברייט פונאַנדער־געעפענט פאַר איטליכען אורח, מיר לערנען תורה טאָג און נאַכט, שפּייזען אָרימע לייט שטילערהייט. פערהאַן צווישען אונז אויך אַזוי נע, וואָס שענקען ספרים פאַר אָרימע קינדער, וואָס האָבען נישט, און בעצאָהלען פאַר זיי שכר־לימוד, פאַר חומש און גמרא, צי דאָס זענען פערברעכערס געגען דת?

איך ווייס אָבער, אַז איהר זענט נישט אַזוי שלעכט, ווי איהר זעהט אויס לויט אייערע רייד, איהר זענט אַלע קלוג און פרום און עהרליך; נאָר ס'איז געווען אַ שטער פון גאָט, איך זאָל זיך נישט זעהען מיט אייך, ווייל איך בין קראַנק געוואָרען דעם טאָג פון מיין פאָהרען, און ס'איז גראָד געווען אַ שרעקליכער פראָסט, ווי ס'קען בעשטעטיגען דער רופא פונם קעניג, דער חכם ר' שלמה בן דוד, וועל־כער האָט מיר איינגעגעבען אַביסעל רפואה.

אויב גאָט וועט מיר נאָך אַמאָל העלפען, ז ך צו זעהען מיט אייך, וועל איך האָבען אַ וויכוח מיט אייך. און מיר וועלען זעהען, וועמ ס'וועט מנצח זיין.

די סוגיות פון אביי ורבא האָב איך נישט מבטל געווען, ווייל איך לערן זיי גאַנצענע טעג.

און אויב איך פערנעהם זיך מיט מעטאַפיזיק (מרכבה), ווי ס'האָט אונז געלערנט אונזער גערעכ־טער לעהרער (דער רמב"ם, אָדער דער „מורה נבוכים"), איז קיין חידוש נישט; אָט פערנעהמט איהר זיך דאָך אויך, צוזאַמען מיט די אַנדערע חכמים מיט אָט דער וויסענשאַפט, נישט ווי די פראַנצויזי־שע רבנים, וואָס האָבען אַרויסגעלאָזט אַ חרם אויף אַלע, וואָס בעשעפטיגען זיך מיט אָט דער חכמה.

אָבער שלמה המלך האָט אונז געלערנט: „אַלץ וואָס דיין האַנט וועט דערגרייכען, מעגסטו טון". ער האָט אויך געזאָגט: ס'איז גוט, דו זאָלסט האַלטען דאָס, און אויך יענץ נישט אָפּלאָזען".

אויך איך האָב געטון, וואָס איך האָב געקענט, און אַז איך האָב געפונען אַ קלוגערען פון מיר, האָב איך בײַ איהם געלערנט. כ'האָב אויך געוואָלט זיך טרעפען מיט אייך און פרעגען אייך מינדלעך מיינע ספקות. פערשרייבען זיי האָב איך נישט געוואָלט, ווייל זינט ס'איז געשטאָרבען דער גרויסער חכם ר' שמואל אבן תיבון ז"ל, נעפין איך נישט, מיט וועמען צו רעדען וועגען דעם.

און איהר האָט מיך אומזיסט חושד געווען, נישט געקוקט אויף מיין גלות אָפּריכטען און אַרומשלעפּען זיך פון אָרט צו אָרט. ווי אַלט און שוואַך איך בין; איהר זיצט זיך רוהיג אין אייערע הייזער, בעקליידט און בעגייט אין דאָס שענסט און בעסט, און האָט גאָרנישט קיין רחמנות אויף מיין אָרימקייט. גאָט זאָל אייך משפט'ן און זיך אָנגעהמען פאַר מיין שפיכות־דמים!

איך וויל נישט אַריינלאָזען זיך אין מחלוקת, און אויב אייער נאַאיוועער רב מיט זיינע תלמידים וועלען אונז איבערבעטען און חרטה האָבען, וועלען מיר אויך מיט זיי שלום מאַכען, וועלען מיר זיין אַלע איין פאָלק, און אונזער תורה וועט נישט ווערען ווי צוויי תורות, און גאָט זאָל אונז אַלעמען געבען שלום.

דוד בן יוסף בן קמחי

*) אָנגריף פון די יהודה הרופא — זעה אין נומער פרייטאָג „ נומער 265.

צוויי ליבעס אויפ'ן ערשטען בליק

(ערצעהלונג) ● נאכ'ן פראנצויזישען ● פון נ. פערלמאן

לוסי קארטער, טונקעל, הויך, אין דער פול־צעבליהטער שעהנקייט פון איהרע פערציג יאהר, האט יענעם אווענט אויסגעזעהען אומרוהיג, נערוועז, איהר חבר'טע עלזא, האט דאס בעמערקט.

— מיין טייערע, — האט לוסי פלוצלונג א זאג געטון צו איהר גאסט, — איך מוז דיר דערצעהלען א געשיכטע.

— איך וועל מיט פערגעניגען הערען, — האט עלזא זיך אנגעכאפט.

— ווארט... עס איז אנ'אמת'ע געשיכטע. שלאג מיר נישט איבער. איך האב נעכטען געטראפען א מאן. אבער אפשר וועט זיין בעסער, אז איך זאל אנהויבען פון אנהויב.... איך בין דעמאלט געווען יונג.... איך בין אלט געווען צוואנציג יאהר. איך האב נאר וואס געהאט פערבראכט עטליכע וואכען אין די בערג און בין געפאהרען צוריק אין שטאט אריין. אויף א קליינעם דארפישען וואקזאל האב איך געמוזט בייטען דעם צוג. איך האב מיט שווערקייט אויפגעהויבען מיין רענצעל, — עס איז טאקע געווען א צו שווערע משא פאר מיר, — ווען א יונגער מאן, וואס האט געהאט צוגעקוקט פון דער ווייטענס ווי איך שטרענג זיך אן, איז צוגעקומען צו מיר און האט מיר אנגעבאטען צו העלפען. ער האט אויסגעזעהען א געזונטער יונג. דאך, מוז איך זאגען, אז עס איז איהם אויך אנגעקומען שווערליך אויפצוהויבען מיין באגאזש אין דער הויך און איהם אריינלייגען אין דער דראטענער נעץ.

„איך האב פערנומען א פלאץ אין וואגאן, — האט לוסי קארטער דערצעהלט ווייטער. — און זיך דארט געמאכט בעקוועם. מיין אומבאקאנטער, האב איך געזעהן, האט זיך אריינגעדרעהט היין און צוריק איבערן קארידאר. איך האב אראפגעלאזט די אויגען און זיך געמאכט, אז איך בין פערטיפט אין לייענען א זשורנאל. איך בין געווען אין דעם וואגאן איינע אליין מיט דעם יונגענמאן. עס איז געווען דאס ערשטע מאל, וואס איך בין געפאהרען אליין. איך בין געווען א יתומה. אין יענער צייט האט א יונג מיידעל זעלטען געהאט אזא פרייהייט און איך האב שטארק הנאה געהאט פון דעם. פונדעסטוועגען וואלט איך דעמאלט בעסער געוואלט האבען נעבען זיך נאך עמיצען, וואס זאל מיך קאנען, אויב נויטיג בעשיצען. מיין מיטפאהרער איז באלד אריינגעקומען און האט זיך אוועקגעזעצט אנטקעגען מיר.

„אויף דער צווייטער סטאנציע איז אריינגעקומען אנ'עלטערע פרוי און האט זיך אוועקגעזעצט נעבען מיר. איך האב פרייער אפגעאטעמט. זי איז געווען א צוגעלאזענע, א בערייעדעוודיגע פרוי. ווי נאר זי האט זיך אוועקגעזעצט, האט זי גענומען ריידען צו א פערמאכטען קוישעל, וואס זי האט פארזיכטיג אוועקגעשטעלט נעבען זיך. איך האב זיך מעהר נישט געשראקען פאר איהם, ווייל די גוטע אלטיטשקע איז געזעסען נעבען מיר.

„מיין טייער קינד, — האט זי גערעדט צום קוישעל, — מיר וועלען באלד זיין אין דער היים".

„איך האב דא מיט זיך א קעצעל. עס איז א שאד, וואס איך קאן זי נישט פיהרען פריי. זי ווערט נעבעך דערשטיקט אין דעם קוישעל.

„איך האב אזוי ליב קעץ, — האב איך געזאגט.

„איך אויך, — האט דער יונגערמאן ארויסגעזאגט נאך מיר.

„די אלטע האט אונז ביידען אנגעקוקט מיט א ווארימען, מוטערליכען בליק און געעפענט דאס דעקעל פון קוישעל. א שווארץ קעצעל מיט אויגען, וואס האבען געברענט אין דער טונקעל פון וואגאן ווי צוויי הייסע קויהלען, האט זיך ארויסגעכאפט פון דעם קוישעל.

„באלד האט זיך פערבונדען צווישען אונז א לעבעדיגער שמועס. מיר האבען גערעדט פון דער ווילדקייט פון קעץ, פון דער געטריישאפט פון הינט. די צייט איז פערביי אומבעמערקט. ביים ערשטען אפשטעל פון צוג האט די אלטע ווידער אריינגעלעגט די קאץ אין קוישעל אריין. זי האט פערשפילעט אויף אלע קנעפ איהר לאנגען שווארצען מאנטעל, האט א שמייכעל געטון צו אונז מיט א ליבליכען ברייטען שמייכעל און אונז געוואונשען גליק אין אונזער ווייטערדיגען לעבען. „איהר זעהט אויס, — האט זי געזאגט, — צו זיין זעהר א פיין פארעל. זייט געזונט, קינדער מייגע". דער צוג האט זיך אפגעשטעלט. זי איז ארונטער. די לעצטע ווערטער איהרע האבען געבראכען דאס אייז. מיר האבען זיך פונאנדערגעלאכט און גענומען ריידען מיט דער פרייקייט און נישט־געצוואונגענקייט פון אלטע בעקאנטע.

„איהר זענט אפשר מיד? — האט דער יונגערמאן מיך א פרעג געטון — זאל איך אויסלעשען דאס ליכט?

„ניין — האב איך שנעל אפגעענטפערט.

„פאר מיר איז עס בעסער אזוי, — האט דער יונגערמאן געזאגט. — איך וועל קאנען זיצען א גאנצע נאכט און קוקען אויף אייך.

„וואס מיינט איהר? — האב איך געפרעגט.

„איהר זענט א זעלטען מיידעל, — האט ער אראפגעזאגט גאר שטיל, מיט א ציטער אין דער שטימע, — אנ'אומפערגעסליך מיידעל....

„איך האב איהם גארנישט געענטפערט. איך האב זיך אויפגעהויבען און בין ארויס אין קארידאר פון וואגאן, איך בין געווען אויסער זיך פון כעס. איז עס טאקע נישט געווען מעגליך פאר מיר — האב איך זיך געפרעגט — צו פערבינדען א שמועס מיט אנ'אינטעליגענטען מאן, אז ער זאל זיך מיר נישט גלייך ערקלערען אין ליבע? איך האב אין דעם מאמענט פערשאלטען מיין מיידעלשע שעהנקייט. וואס האט מיר קיינמאל קיין גוטס נישט געבראכט.

„איך בין צוריק אריין אין וואגאן. דער יונגערמאן איז דארט געזעסען אנ'אומעטיגער. די גאנצע זאך האט מיר אויסגעזעהען שרעקליך נאריש.

„איהר זענט בייז אויף מיר? — האט ער אין א ווילע ארום מיך געפרעגט.

„איך האב א ציה געטון מיט די אקסעל און איהם גארנישט געענטפערט. ער איז אבער אלץ נישט אפגעשטאנען פון מיר.

„איהר וואוינט אין ל.? — האט ער מיר באלד געשטעלט נאך א פראגע.

„יא.

„איך וואלט וועלען אייך אמאל ווידער טרעפען.

„איך האב נישט געוואוסט, וואס איך זאל טון, גאט—האב איך אויסגערופען פאר זיך,—וועל איך גאר קיינמאל נישט פטור ווערען פון אט דער אנשיקעניש? איך האב געשוויגען און נאך פעסטער צוגעשלאסען די אויגען. איך האב איינגעדרימלט און מעהר גארנישט געהערט. אבער מיטאמאל האב איך זיך געגעבען א כאפ אויף און געעפענט די אויגען. איך האב דערהערט א ווארט. האט זיך עס מיר נישט גע'חלום'ט? איך בין געווען אויסער זיך. אונזערע אויגען האבען זיך געטראפען, און ער האט ווידער ארויסגעזאגט קלאר, אויסגעצויגען מיט א שטימע , וואס מ'האט, דאכט זיך, געקאנט הערען איבערן גאנצען וואגאן:

„א־יי־ך ה־א־ב א־יי־ך ל־י־ב!

„א ווילע האב איך זיך געפרעגט, צי זאל איך נישט א ציה טון דאס גלעקעל פון דעם אלארם. אבער דער ארימער יונג האט מיר מעהר נישט אויסגעזעהען פרעהליך. ער האט אויסגעזעהען ווי אנ'אמת'ער פערליבטער.

„ארום אכט א זייגער אין דער פריה זענען מיר אנגעקומען אין שטאט.

„א, — האט ער מיר געזאגט, ארויסטראגענדיג מיין שווער רענצעל פון וואגאן, — איהר האט צובראכען מיין הארץ. איך וועל אייך קיינמאל נישט פערגעסען.

„איך האב איהם איבערגעלאזט אויפן וואקזאל.

„איך האב שנעל פערגעסען די קליינע אוואנטורע. אין א קורצער צייט ארום האב איך חתונה געהאט."

לוסי קארטער איז א ווילע געבליבען זיצען פערטראכט. דערנאך האט זי ווידער אנגעהויבען:

„נעכטען בין איך געגאנגען אויף מיטאג צו די ענגעלס. איך האב דארט געטראפען זעהר אנ'אינטערעסאנטען מאן, „א מאן מיט א פערגאנגענהייט", ווי מען זאגט עס. מען האט איהם פארגעשטעלט פאר מיר אונטער דעם נאמען „אספער". זיין פנים האט מיר אויסגעזעהען קענטליך. די גאנצע צייט פון מיטאג האב איך געוואלט זיך דערמאהנען, וואו איך האב איהם געקאנט באגעגענען. ווייסט דאך, אז קיין זאך פערפאלגט דיך נישט אזוי ווי דאס וועלען זיך דערמאהנען וואו דו האסט באגעגענט א מענשען, וואס דו ביזט זיכער, אז דו האסט איהם אמאל ערגעץ באגעגענט. און וואס פאר א מאדנע זאך דער מענשליכער זכרון איז! ווען איך האב א קוק געטון אויף מיין האנט, וואס מיין קאץ טילי האט נעכטען געהאט צעדראפעט, האב איך זיך מיט אמאל אלץ דערמאהנט: דער סאפער איז געווען דער יונגערמאן, וואס איך האב מיט צוואנציג יאהר צוריק בעגעגענט אין דעם צוג, דער יונגערמאן וואס האט זיך פערליבט אין מיר אויף דעם ערשטען בליק. א ווילע האב איך געמיינט, אז איך בין געריהרט געווארען פון זינען. איך האב געפיהלט, אז איך מוז איינמאל פאר אלע מאל זיך מאכען די זאך קלאר, ווען מיר זענען, נאך דעם מיטאג, אריין אין זאל, איז אספער צוגעקומען צו מיר. ער איז געווארען פעראינטערעסירט פארוואס איך האב די גאנצע צייט אזוי געקוקט אויף איהם. איך האב געפונען אין זיך גענוג מוט צו פרעגען איהם גאנץ אפען:

„זאגט מיר, זענט איהר נישט געפאהרען מיט א צוואנציג יאהר צוריק פון מ. קיין ל.?

„ער האט מיך אנגעקוקט מיט גרויסע אויגען. באלד אבער האט ער א שמייכעל געטון און געזאגט:

„יא, מיט א צוואנציג יאהר צוריק האב איך נישט איין מאל געמאכט די רייזע. אבער ווי אזוי קומט איהר צו וויסען דערפון?

„איך בין איינמאל געפאהרען צוזאמען מיט אייך אין איין וואגאן, — האב איך געזאגט, — מיר האבען געהאט א גאנץ לאנגען שמועס.

איצט בין איך געווען זיכער, אז איך האב נישט געהאט קיין טעות. ער איז געווען שעהנער ווי מיט צוואנציג יאהר צוריק.

„אספער האט צוגעצויגען די ברעמען: ער האט זיך געוואלט דערמאהנען. ער האט באלד ווידער אנגעשטעלט אויף מיר א פאר גרויסע אייגען.

„נו, — האב איך געזאגט, — איהר געדענקט נישט דאס קעצעל אין וואגאן, וואס האט מיר צעדראפעט די האנט?

„עס איז גאנץ מעגליך....—האט ער געענטפערט.

„איך האב זיך געפיהלט שרעקליך. שטעלט זיך פאר אלזא, אז איך, די גלייכגילטיגע, האב קיין זאך נישט פערגעסען, און ער, דער פערליבטער, האט מעהר גארנישט געדענקט.

„ווייסט איהר — האב איך איהם ווייטער געזאגט, — אז איהר זענט דעמאלט געווען אזוי יונג, אז איהר האט גלייך אויפן שטעל זיך מיר ערקלערט אין ליבע?

„איז דאס געווען נאר דערפאר, ווייל איך בין געווען יונג? און וואס האט איהר מיר געענטפערט? — האט אספער געפרעגט.

„ער איז געווארען פעראינטערעסירט.

„איך האב איך גארנישט געענטפערט.

„ער איז צוגעשטאנען צו מיר, אז איך זאל איהם דערצעהלען אלע איינצעלהייטען פון אונזער אמאליגער בעגעגעניש. עס איז מיר אלץ געקומען קלאר אויפן זכרון. עס איז געווען א וואונדערליכער אווענט. יענער אווענט אין דעם וואגאן מיט אנ'אומבעקאנטען יונגענמאן. די ערזיינערונגען פון מיין יוגעט זענען אויפגעקומען אין מיין נדערכעניש מיט דער גאנצער שעהנקייט, וואס איך האב דעמאלט, מיט צוואנציג יאהר צוריק, נישט געקאנט פערשטעהען.

„און וואס ווייטער? — האט לוסי קארטער געזאגט צו איהר חבר'טע — ווילסט הערען דעם סוף פון דער געשיכטע? איך וועל דיר דערצעהלען, אבער דו זאלסט נישט לאכען פון מיר. ער האט מיך אינגאנצען נישט דערקענט. ער וועט אבער באלד קומען אהער, — איך האב איהם איינגעלאדען, — און איך פיהל זיך פונקט אזוי אומרוהיג און נערוועז, ווי ער איז אוודאי געווען אין יענער נאכט אין וואגאן, מיר האבען ביידע, זעהסטו, זיך פערליבט איינס אין צווייטען אויפן ערשטען בליק, אבער מיט איהם איז דאס געשעהען מיט צוואנציג יאהר צוריק און מיט מיר — ערשט נעכטען. וואס זאגסטו אלזא, ער וועט מיך ליב האבען?"

—■—

דיקע אדערן און זייער ראדיקאלע היילונג

מעדיצינישע שמועסען

פון ד"ר אלעקסאנדער פאקשאנסקי (כירורג)

דיקע אדערן אויף די פיס זענען אנ'אמת'ע פלאג פון דעם רוב פרויען: זיי שטערען אין דער רעגולערער ארבייט, פער'סמ'ען די מינוטען פון אפרוה, נישט אזויפיל דורך שמערצען, ווי דורך דעם געפיהל פון שווערקייט אין די פיס און אלגעמיינער מאטקייט. אין אווענד, נאך א גאנצען טאג ארבייט, פיהלט די קראנקע א מידקייט, וואס טרעט אפ ערשט צומארגענס אינדערפריה.

זעהר אונאנגענעהמע פאלגען פון דיקע אדערן איז אויך דאס, וואס דער קראנקער פוס איז זעהר רייצבאר. פון דעם קלענסטען שטאך אדער קלאפ בילדען זיך אויפן דיקען פלייש פון פוס וואונדען, וואס היילען זיך זעהר שווער. דאן בילדעט זיך אפט א עקזעמא (א פערוויטונג פון דער הויט), וואס איז פערבונדען מיט א שטארקען און קוועלענדען שווענדושען.

צו די לעצטע דעראבערונגען פון דער מעדיצין, און בעזונדערס פון דער כירורגיע, געהערט דאס בעקעמפען די דאזיגע קראנקהייטען וועגען וועלכע איך וויל היינט רעדען. דאס הייסט, פון דיקע אדערן אויף די פיס, ווי אויך פון די וואונדען און עקזעמעס, וואס ענטשטעהען פון זיי. דאס נישט היילען אין היינטיגע צייטען די דאזיגע ליידען זענען א רעזולטאט פון אונבעוואוסטזיניקייט. די געהעריגע קוראציע פאדערט א מינימאלע אנשטרענגונג און איז נישט פערבונדען מיט קיין שום ריזיקא.... איך ערלויב מיר נאך צוצוגעבען אז אין פראנקרייך היילען זיך פרויען נישט ווארטענדיג ביז עס בעווייזען זיך שוין א עקזעמע אדער וואונדען. זיי טון דאס שוין צוליב קאסמעטישע מאטיווען, וועלענדיג אויסמיידען דעם נישט עסטעטישען אנבליק, וואס עס שטעלט מיט זיך פאר א גראבער בלויער, אדער, וואס לייכט אדורך דורך א זיידענעם זאק....

דאס היילען דיקע אדערן דורך איינשפריצונגען אין די אדערן, ווערט אין פראנקרייך אנגעווענדעט שוין זייט דעם יאהר 1916. אין די פאריזער שפיטאלען האט מען אויף אזא אופן אויסגעהיילט עטליכע צעהנדליג טויזענט פערזאן. דאס איז זעהר א רייכער פארשונגס־מאטעריאל.... איך מוז נאך צוגעבען, אז ביי א געהעריגע בעהאנדלונג איז דער אופן פון היילען אונשעדליך און אויך אהן שמערצען. דאס וויכטיגסטע איז אבער דאס, וואס ער פאדערט נישט קיין איבערייס אין דער ארבייט, וואס איז אין אזא ארבייטס־שטאט ווי לאדז א זעהר וויכטיגער ארגומענט.

אבער מיר וועלען איבערגעהען צום ענין. קודם כל איניגע ווערטער וועגען אנאטאמיע. מיר וועלען זיך צוקוקען צו דעם קורסירען פון בלוט איז די פיס. מיר וועלען ווענדען אונזער אויפמערקזאמקייט אויסשליסליך די וועגעס, דאס הייסט, די אדערן, דורך וועלכע דאס בלוט פליסט צוריק פון די פיס צום הארץ. די וועגעס טיילען זיך אויף אויבערפלעכליכע, אונטערהויטיגע און טיפע.

די ערשטע (דאס הייסט די אויבערפלעכליכע) ווערען אונטערגעהאלטען דורך דער הויט, דעם אונטערהויטיגען גוועב און דורך זייערע אייגענע איינהילונג. די צווייטע (די טיפע וועגעס) געפינען זיך אין די מוסקולען פון די פיס. די מוסקולען, איינציהענדיג זיך, טרייבען זיי דאס בלוט דורך דער הויפט־וועגע פון דיקען פלייש פון פוס אין דער ריכטונג פון הארץ, קומענדיג איהם אזוי ארום צו הילף אין זיין ארבייט. די אויבערפלעכליכע און אויסגעברייטעטע וועגעס דאגעגען קענען נאר א טייל פון בלוט ארויסשיקען צו דער וועגע פון דיקען פלייש פון פוס. דער אנדערער טייל פון בלוט געהט איבער דורך זייטען וועגען" צו די טיפע וועגעס און פון דארט ערשט וואנדערט עס צום הארץ.

ביים ארומרעדען די דיקע אדערן פון די פיס, וועלען מיר זיך פערנעהמען אויסשליסליך מיט די אויבערפלעכליכע וועגעס, וועלכע זענען טיילמאל אנזעהעוודיג אפילו אין נארמאלען צושטאנד. אין די דאזיגע וועגעס, ווי איך האב שוין געזאגט, פליסט דאס בלוט צום הארץ, דאס הייסט, עס פליסט ארויף אין דער הויך. אין די דיקע אדערן, אבער זעהען מיר א מערקווירדיגען פענאמען: דאס בלוט פליסט אין זיי אין א פערקעהרטער ריכטונג און נעמליך פון אויבען אראפ. עס זענען פערהאן איניגע אופנים וואס ערלויבען לייכט זיך וועגען דעם צו איבערצייגען.

1) צעלבעטס מיטעל. מען בינדט ארום דעם פוס העכער פון די קניע. ביים געהען זעהט מען דייטליך, ווי די דיקע אדערן לעדיגען זיך אויס. דאס בלוט געהט איבער אין די טיפע וועגעס.

2) צווייטער מיטעל פון דעלבעט. מען האלט צו מיטן פינגער די וועגע אין דער פאכווע, דערביי געפינט זיך דער קראנקער אין א ליגענדער פאזיציע. ביים אויפשטעלען זיך זעהט מען אהן שווערינקייט, ווי די וועגע פיהלט זיך אן מיט בלוט, וואס קומט פון אויבען אראפ.

3) דער דריטער גאנץ פשוט'ער אופן בעשטעהט אין צודריקען די אויסגעברייטעטע וועגע. די ארויסגעשטויסענע כוואליע פון בלוט פליסט אויך פון אויבען אראפ.

4) נאך אנ'אופן דורך וועלכען מען קען דעם דאזיגען פאקט פעסטשטעלען, בעשטעהט אין הייסען דעם קראנקען הוסטען.

—■—

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

שבת הגדול: כ'האָב איצט אַ פיינע דירה אין אַ שעהנער געגענד. מיין וואוינונג האָט צוויי באַלקאָנען, פון איין באַלקאָן האָב איך אַן'אויסזיכט צום „העלענאָף" און פון צווייטען — צו אַנשטאַטט אַלעי איצט פעהלט מיר בלויז אַ דריטער באַלקאָן מיט אַן'אויסזיכט — אויף פרנסה.

אַט אַזוי מסחרט מען
אויף דער נאַוואָמיעסקאַ גאַס

סוחר (צום קונה): עי, פאַניע, דאָס איז גישט שעהן פון אייער זייט. איך זאָג אייך, אַז איך קען דעם מעטער סחורה נישט פערקויפען אונטער 25 זל., זאָגט איהר מיר צו 5 זל.?

קונה: איהר זאָגט 25 מיינט איהר דאָך באַלד 20 און נעהמען וועט איהר 15, אָבער איך האַלט אייך ביי געבען נאָר 10. נו, זאָג איך אייך צו 5 זל.

א. איטקין

נקמה פון אַ דינסט
זי קרענקט—זאָל דעם הער אויך קרענקען

יוד מיט אַ פּראָטעסט (צו דער דינסט פון בעל־חוב): איז דער הער דאָ אין דערהיים?

דינסט: יאָ, ער איז ביי זיך אין צימער.

יוד: גאָט זיי דאַנק, כאָטש איינמאָל איהם געטראָפען, ווען איך קום טרעף איך איהם נישט.

דינסט: ווען די מאַדאַם זאָגט מיר הייגט נישט אָפּ די שטעל, וואָלט ער איצט אויך נישט געווען אין דערהיים. נעהט, פעטער, זאָל ער זיך קרענקען!

אוי, מענער!
זענט איהר פאַסקודניאַקעס!

אַנ'אַלטע פּשעדוואָיענע פאַננע, האָט זיך בעקלאָגט:

— מיט די מענער איז אַזוי: אַז זיי זעהען אַ שעהן מעדעל, אין אָנפאַנג טון זיי איהר נאָכגעהען. דערנאָך טון זיי צו איהר צוגעהען. שפּעטער. טון זיי מיט זיי ערגעץ וואו אַרויסגעהען. דער שפּיץ איז, אַז זי „פערגעהט", און ער געהט... זיין וועגס.

צוליב דעם אַליין...

אויפן קאַלישער וואָקזאַל, פרעגט אַ פרוי דעם קאָנדוקטאָר:

— פאַניע קאָנדוקטאָזשע, איך וואַרט שוין 20 מינוט אויפן צוג און ער קומט נישט. כ'פערשטעה נישט צי וואָס דאַרף מען דעם גאַנצען פאַהר־פּלאַן?

קאָנדוקטאָר: טאָ ווי אַזוי וואָלט איהר געוואוסט, אַז דער צוג האָט זיך פערשפּעטיגט?

אונזער באָד און די חכמי גענף
פאָבעל פון אַ. איטקין

ביי אונז אין שטעטעל אַמאָל,
האָבען די קהל'שע טאַטעס, די ראשי־הקהל
איינגעאָרדענט אַנ'אַלגעמיינע אסיפה,
אום צו געפונען אַנ'עצה אַ טיפע,
צו קאָנען פערריכטען די קהל'שע באָד.
ווייל ס'איז שוין פאַר קיינעם קיין סוד,
אַז די „זקנה" וועט באַלד פאַלען,
און „כסף" געבען איז נישטאָ קיין בעלן,
און נאָך פיל טראַכטען און קלערען,
מאַכען מוח'ן זיך און פאַלבען דעם שטערען,
איז בהסכם כלם געבליבען,
און אין פנקס הגדול באַלד פערשריבען,
אַז לאַ יאוחר, שפּעטער מיט איינינע וואָכען,
זאָל מען.... אַ צווייטע אסיפה מאַכען,
און אויף דער אסיפה די צווייטע,
מוז ווערען כסף ממש לעבעדיגע, נישט קיין ווערטער טויטע,
דאַן וועט מען קאָנען רעדען צו דער זאַך.
די באָד, וועט בעקומען ווענט מיט אַ דאַך

* * *

דער סוף איז געווען נאָך אַלע אסיפות, קאָנפערענצען האָט קיינער מיט „מזומן" נישט געוואָלט בענשען,

טענה'דיג, אַז אויסגעטריקענט זענען די פרנסה־קוואַלן ובכן, איז די אַלטע באָד טאַקע איינגעפאַלען,
און די ראשי־הקהל האָבען זיך גוט צופּאַטשט,
און די בעלי־בתים פון שטעטעל האָבען זיך וואָזשנע געקראַצט.

הנמשל:

די פעלקער־ליגע
די חכמי גענף, די קלוגע,
האָבען געוואָלט אַרבייטען געשיקט,
געפינען אַנ'עצה אויסצוגלייכען דעם קאָנפליקט,
צווישען איטאַליען מיט אַביסיניע
ערשט סטאָפּ די מאַשינע,
ס'האָט נישט געריהרט פון אָרט,
כאָטש זיי האָבען קיין קאָנפערענצען נישט געשפּאָרט,
איז טאַקע ענטפּלעקט געוואָרען דער סוד,
אַז דער סוף איז פונקט ווי מיט דער קהל'שער באָד,
די „שוואַרצע" מיט די „ברוינע", האַלטען זיך אין איין פּאַטשען,
און די חכמי הפעלקער־ליגע האַלטען זיך אין איין קראַצען.

לעבען און טויט
וואָס די אַגענטען קענען

אין דער קוך פון אַ היגען גביר קומט אַריין אַ פערשוין, וואָס פון זיינע אויגען האָט מען לייכט געקענט בעמערקען, אַז דאָס איז אָדער אַנ'אַגאַנפּען־אַגענט, אָדער אַ כלל־טוער וועגען אַ נדבה, אָדער עפּעס אַנ'אַנדערער געפעהרליכער נישט געווינשענער חברה־מאַן.

— איז דער הער אין דער היים? — האָט דער פערשוין געפרעגט.

— ניין, דער הער איז נישטאָ, האָט די דינסט מיט שרעק געענטפערט.

— זאָגט איהם, אַז איך מוז זיך מיט איהם זעהען, ווייל דאָס איז אַ פראַגע פון לעבען און טויט.

די דינסט איז אַריינגעלאָפען אין שלאָף־צימער, פון וואַנען ס'איז באַלד געקומען אַרויסצולויפען אין די נאַטקעס דער בעל־הבית, און מיט טויט־שרעק פרעגט ער:

— וואָס איז געשעהען?

— ס'איז גאָרנישט געשעהען, כ'האָב אייך געוואָלט פּראָפּאָנירען אַ גלענצענד געשעפט. איך בין אַנ'אַגענט פון אַ לעבענס־פערזיכערונגס־געזעלשאַפט.

גוואַלד, ס'ברענט!..
אָבער אָרדנונג מוז זיין!

דער היגער פאַבריקאַנט פ. נעהמט קיינעם נישט אויף אָהן אַ פריהערדיגע אָנמעלדונג. די טעג איז ביי איהם אין דער וואוינונג אויסגעבראָכען אַ שרפה. ווען די וואוינונג איז שוין געשטאַנען אין פלאַמען, קומט אַריינצולויפען די דינסט און מעלדעט:

— פּראָשען פּאַנאַ. די סטראַזש זענען געקומען, וועט זיי דער פּאַן איצט אויפנעהמען?

דער ד"ר ק. ליידט אויף די אויגן
אויף וואָס ער קען נישט קוקען

דער היגער עסקן ד"ר ק. פיהלט זיך לעצטענס נישט מיט אַלעמען. די טעג פרעגט איהם אַ בעקאַנטער:

— פּאַניע דאָקטאָזשע, וואָס פעהלט אייך?

— כ'לייד לעצטענס אויף די אויגען.

— דהיינו?

— כ'קאָן נישט קוקען אויפן שטאָט־ראַט, וואו איך בין נישטאָ.

נאַרישקייטען

דער „קונדס"־חכם זאָגט:

ס'גרעסטע נאַרישקייט איז אויפצוהענגען זיך זומער אויף אַ בוים און דערטרינקען זיך אום ווינטער און נאָך מעהר נאַרישקייט איז, אויב מ'טוט דאָס צוליב געלד־זאַכען.

פּייטעל און טרייטעל

פּייטעל: זאָג מיר טרייטעל, וואָס איז דאָס אַ־זוינס קלעפּטאָמאַניע?

טרייטעל: דאָס איז די איינציגע קרענק, וואָס ברענגט אַמאָל ריווח.

ווען ער איז ראָטשילד!..
שמועס צווישען קאַליקעס

פאַר דער אַלטשטאָטישער שוהל זיצען עטליכע קאַליקעס, פרעגט איינער דעם צווייטען:

— וואָס וואָלט איהר געטון, ווען איהר געווינט אַזוי דעם מיליאָן?

— וואָלט איך צוגענומען אַ משרת, ער זאָל פאַר מיר שרייען: שענקט אַ נדבה אַ בלינדע קאַליקע!

דער קונדס

הומאָר • סאַטירע •

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 271 — פרייטאג, דעם 22 נאָוועמבער 1935

ער לערנט זיך!...

פאָטער: וואָס טוסטו משה'לע?

משה'לע: כ'לערן מיך זיין אַ סטודענט!..

פאליטיק פון דער וואך

עס איז שוין נאך די פארלאמענט - וואהלען אין ענגלאנד. די נירענבערגער געזעצען זענען שוין אריין אין קראפט. דירה־געלד ווערט שוין ביי אונז ביליגער, אויף די אוניווערזיטעטען שלאגט מען שוין ווידער יודישע סטודענטען, מיניסטארען גיבען יודען גוטע הבטחות און — די פאליטיק שטעהט אין פולען ברען.

אוי, די פאליטיק, די פאליטיק?

אויף איטאליען קוקט מען שוין נישט. מען רעדט נאך עפעס וועגען סאנקציעס, נאר למאי, וואס מען רעדט אלץ און, אז מען רעדט וועגען נצחונות פון איטאליען אין אביסיניען — זענען דאס נצחונות? נישטא, וואס מקנא צו זיין די איטאליענער מיט זייערע זיגען אין אביסיניען.

אויב מען וויל שילטען א שונא, זאל מען איהם צו ווארפען די קללה, פערווארפען צו ווערען קיין אביסיניען צו פיהרען מלחמה מיט די אביסיניער.

יא,, אזוי איז דאס — פאליטיק.

ווער פאקט און ווער פאהרט

דער יוד איז כשר גערעכט

א יוד פרעגט א ריכטיגע קשיא:

— כ'האב געלייענט אין דער צייטונג נישט פערשטענדליכע זאכען. אז לאקארנא פאקט און מאקדאנאלד פאהרט. איז דאס נישט אמאל א טעות? איך פערשטעה, אז ס'דארף זיין פערקעהרט: מאקדאנאלד פאקט און לאקארנא פאהרט!....

קורצער פרייטאג: ווי געהט עס אייך עפעס פאניע שבת הגדול?

א פרוי א סוחר'מע

זי היט דעם גוטען נאמען פון איהר מאן

סוחר (צו א פרוי): פארוואס קויפען זי אלץ אויף קרעדיט — זי האבען דאך גענוג געלד אין בייטעל?

פרוי: אז איך וועל קויפען פאר קאסע, וועלען מענשען נאך קענען מיינען, אז מיין מאן איז נאך א באנקראט!

וואס לאדזער חתנים געבען

מחותן (צום חתן־בחור): הערט, יונגערמאן, איך גיב 10 טויזענד זל. נדן, און וואס וועט איהר געבען?

חתן: א קבלה אויפן געלד.

שוין איינמאל „גאספאדארנע"!..

בעריהמעריי פון א מאמע

א יודענע בעריהמט זיך:

— זי הערען? מיין טאכטערלע איז אזא גאספאדארנע, אז ווען איהר חתן האט זיך קניענדיג פאר איהר ערקלערט אין ליבע, האט זי גערעדזשעט איהם צוצונעהען א קנעפעל צום וועסטעל.

דער יצר הרע איז שולדיג

פארוואס רשיקט איהם נישט קיין קונים

רבי, האט א חסיד זיך געקלאגט, ווען מיין טאטע האט געלעבט און געהאנדעלט, האט ער געהאט א פול געשעפט מיט קונים, און איצט נאך זיין טויט, זעה איך נישט קיין קונה אויף דער ליכט־שיין.

— כיוועל דיר ערקלערען, האט דער רבי געזאגט. דיין טאטע, אז ער האט זיך אפגעפערטיגט מיט די קונים, האט ער זיך באלד אוועקגעזעצט ביי דער גמרא, האט איהם דער יצר־הרע געשטערט און איהם אונטערגערקוט א פול געוועלב מיט קונים. דו לערנסט דאך סיי ווי נישט, טא, צו וואס זאל דיר דער יעצר הרע שאפען קונים....

א. איטקין

נראף קאלי.

דער סטודענט אמאל און היינט

נישט פון קריג מיט אביסיניען
נישט פון ווייטע קאנטינענטען
— אקטועלער איז צו זינגען
פון די „היינטיגע סטודענטען"

די ענדעקישע סטודענטען,
קעמפען העלדיש, שטאלץ און נעט.
נישט דארט אין אדים - אבעבא
נאר אין אוניווערזיטעט...

סיי אין ווארשע, סיי אין לעמבערג,
פול מיט ריטערליכער מאכט.
געגען יודישע סטודענטקעס
זענען זיי דאך גרייט צום שלאכט...

נישט זיי האלטען פון שפינאזע
נישט פון ניטאן און פון קאנט
כאטש צו פיזיק, יא, רבותי,
ווייזען זיי ארויס טאלאנט...

„פיזיק" איז דאך זייער לעבען
זייער שטרעבען, זייער ציל,
איבערהויפט אויף יודען - פלייצעס
מאכען זיי „טשוויטשעניעס" פיל...

אויף די יודישע חברים
ווארפען זיי זיך אין אטאקעס
מיט די שטעקענס די גומאווע
— די געבילדעטע לייזאקעס...

* * *

געווען איז דער סטודענט
די קרוין פון דער אומה
דער ציהרונג פון פאלק
דער בענייער.
אט וואו אנ'אידעע
איז ער דאך דער ערשטער
געלאפען אין קאמף
און אין פייער.

אט וואו א מלחמה
מיט פינסטערע כוחות
האט ער זיך דער ערשטער געפונען
א קרבן דער ערשטער
פון אלע מזבחות
זיין בלוט איז דאס ערשטע גערונען...

נאר היינט איז דער ליכטיגער
נאמען פון סטודענט
צו שפאט און צו שאנדע געווארען,
דער נאמען סטודענט
איז געווארען דער סימבאל
פון האס און פערפאלגונג און צארן...

ער איז א באלעטניצע אויך!..

וועגען דיר. דוד צעלמייסטער

וועגען דיר. דוד צעלמייסטער דערצעהלט מען אזא געשיכטע:

מיט א צייט צוריק, האט אין „טאבארין" געטאנצט א בעריהמטע ווינער באלעטניצע, פלוצים פארן אויפטריט האט זי פערשטרייקט, זי געהט נישט ארויס אויף דער עסטראדע, האט צעלמייסטער געפרובט מיט איהר רעדען מיט גוטען, און אז דאס האט נישט געהאלפען, האט ער אין א שטרענגען טאן צו איהר א זאג־געטון:

— איך געב אייך צייט 5 מינוט, טאמער נישט... פיהר איך אליין אוים דעם נומער!....

די באלעטניצע האט זיך דערשראקען און איז ארוים אויף דער עסטראדע — א קשיא אויף צעלמייסטערן!....

א גוטער סימן

ערשטער: שוין לאנג פיהרט איהר אייער געשעפט?

צווייטער: ווארט.... פאלר.... פאלר.... יא. דריי מאל בין איך געגאנגען פליטה.

היינטיגע קינדער

קינד (צו דער באבע): דו ווייסט, באבעשי, אז איך טו אזא זאך, וואס די באבעשי קען נישט?

באבע: וואס?

קינד: וואקסען.

אנ'איבעריגע זאך

יוד: פאניע דאקטאר לעבען, כ'האב נאדזוו־שטירנע צאהן־ווייטאג, נעהמט מיר ארוים די צוויי ציין.

דענטיסט: אפשר פלאמבירען?

יוד: צו וואס? פון די היינטיגע געשעפטען האב איך סיי ווי נישט צו עסען, טא צו וואס טויגען מיר די ציין?

א ברייט מיטאג

א היגע מלחמה - גביר'טע האט פערבעטען דינה האלפערין אויף מיטאג.

— ווען איז ביי אייך מיטאג? פרעגט דינה.

— ווען איהנם הארץ גלוסט. ביי אונז גערויערט דאס מיטאג פון 8 פריה ביז 4 ביינאכט — האט די גביר'טע געענטפערט.

די מאמע איז אייביג גערעכט

אונטערגעהערטער שמועס אין פילהארמאניע

אין „פילהארמאניע" זיצט א מוטער, א טאכטער און די טאכטערס חתן. בעת'ן שפילען שושקעט דער חתן די כלה אין אויער אריין. רופט זיך די מוטער אפ צו דער טאכטער:

— סאלטשע, הארך נישט וואס מאקס שושקעט דיר אין אויער אריין, דו קוק בעסער אויף רעכטע זייטען, דא קאסט א בילעט, שושקען אין אויער אריין, קאן דיר מאקס אין דער היים אהן א בילעט.

פיניעלע מזיק

גיט לשון

כאשוין די וואך וואטער גינאט א יוגיניש. צ'וויסט מיט וועימע? ני, מיט זיי, מיט די היצלים — אנ'אימגליק זאל אף זיי קימע!

כאב שוין גינאט אביסל מיניכע פין די הויראקים, זאט מאט ציגימאכט דעים שטום־נאר זענע זיי גילעינן ווי די מאלפים, זענע זיי יעץ וואטער אראעם פין די מאז־לעכער.

צ'מיינט, אז זיי זענע ארוואזשנע שיגוצים, די שאבן־האקערס? לאכודרים! וויטשטאקן! זיי געבן א טרימאסק אעם א שאב אין נייען פלייטע, געבן א יוד א קיף אין ציען אופ, אזוי טיען שמאנדאקעס, זאלן זיי וואזן א קינץ אין קימע צי אינץ אין שמולן נעסל אראן צי אינדזירע יאטן, ענימער זעיען וועיער סעט לאדן אנ'אוולע, אינץ, יאטן, צי זיי, די הוירענע לאכודרים!

אז כאב ניהעיערט פין דעיער מאנסע, בין איעך באלד אראעם גיגאנגע אין שטעיטל אראן, צינעירשט קא באליט, ני, אט מע זיי באלד גיגעיבן צינג:

— פיניעלע אידזשע!

ווי זיי אנע ניהעירט —„פיניעלע" אנע זיי פארלוירן ס'ליים און גיטאנע פלייטע ביז צו נייערן, בין איעך ניקימע צי גייערן, אבן זיי גימאכט פים צי שייבלערן. בין איעך גיוועין באא שייבלערן, אבן זיי גיוויזן זיירע גיווירים אף די יודישע העירינג־סאכרים אפן באליטער פלאץ — אזוי אב איעך מיעך מיט זיי ארימגיוגט א גאנצע וואך, וואלט איעך זיי גיפאקט, וואלטן זיי באא מיר גיוועין פאר די עלטסטע ניפורע.

איין צלוכע אבן זיי, וואעם איעך בין ניש אין ווארשע אדער אין לעמבאריג. די סטורענטליך וואלט איעך אונגירינבן די מארדים יאק שע נאלעזשי מיט די צוציקים וואלט איעך ניש גימאכט קא קינצן, ווען איעך פאק אזא ראצער, לייג איעך עיעם אריבער, לאז עיעם ארופ די מייטקים אין האק עיעם אוען אפן פלויסן ווי הייסט מיער דועם אין פארטינג! וואלט איעך גיט גיטיען?

רעוואל זארגיץ ענק ניש, איעך זאג ענק, אז סעט נאך גיט זאן פאר יודען. אציץ מיער א גיטן שאפים אין זאציץ מיער גיזינט.

די אומבעקאנטע פרוי

וואס איז „פאלש פערבונרען"

מאן (צו דער פרוי): האט עמיצער צו מיר טעלעפאנירט אין דער צייט, ווען איך בין נישט געוועזן אין דער היים?

פרוי: יא, די פופע, וואס איז שטענדיג „פאלש פערבונרען", ווען זי דערהערט מיין שטימע.

פאליטישע נייעס

פון א. איטקין

אביסיניע:

די וועלט דיפלאמאטישע כיתה,
פיהרט איצט דארט מענשען צו דער שחיטה,
פריהער אנגעדרעהט דעם מלחמה־קאנפליקט
איצט ווערען—מענשען גע'שחט'ן און נעפליקט.

איטאליען:

שפילט אויף די מלחמה־נאמען
ס'ארבייטען געשמאק די לופט־פלאטען,
ווייל איהר קאלאניאל - פאליטיק
וויל דער מלכה־שבא'ס איינקעל
מאכען כיק - כיק.

ענגלאנד:

פאר איהר איז זעהר נישט געוואונשען,
אז מוסאליני זאל ווייזען זיינע קונצען,
און אין אביסיניע בעל־הבית ווערען,
דאס קאן איהר פאליטיק שטערען
אויך ווען די שווארצע ראסע,
זאל זיגען און מאכען קאסע,
אפגעשוואכט וועט ווערען ענגלאנדס מאכט,
קיינער וועט אויף איהר מעהר נישט ליינען אכט
און איהרע קאלאניעס די ווייטע,
זי קאן ווערען ווי צאר ניקאלאי בשעתו,
דרעהט זי מיטן עק ווי א כיטרע ליס,
איינעם א קוש, דעם צווייטען א ביס,
צי איהר פאליטיק איז קורצזיכטיג אדער זיכטיגווייט,
דאס וועט אונז שוין ווייזען די צייט.

סאוויעטען:

פון 65 מלוכות,
זענען ווי די רוחות,
געקומען דעלעגאטען,
קיין מאסקווע צו די ראטען,
דארט האבען זיי געקענט פריי רעדען
פון די געברענטע לידען
וואס די בורזשואזיע
אין דער מאסקע פון פאשיזם אינוואזיע,
האט זיך גענומען פערשפרייטען,
און געבונדען די וועלט אין קייטען
אבער גענומען אין גרונד
גיט עס דעם שלום נישט צו קיין געזונד,
ס'הענגט אין דער לופט א פייער,
וועלכער קאן אונז קאסטען זעהר טייער.

האנדעל, אינדוסטריע און פינאנסען*)

דער „קונדס" גיט אנ'איבערבליק איבער דער האנדעלס־ און פינאנץ־לאגע אין לאדז.

אויפלעבונג אין דער אינדוסטריע

אין דער אינדוסטריע לאזט זיך די לעצטע טעג בעמערקען אנ'אויפלעבונג — די טעג האט מען אויף דער פעטריקאווער גאס בעמערקט צוויי היגע פאבריקאנטען אריינקוקען אין א פענסטער פון א וואורשט געוועלב.

שפארזאמקייט

אין שייכות מיט דעם לעצטען דעקרעט וועגען דעם נייעם הכנסה־שטייער פאר אנגעשטעלטע, ווערט צוגעגרייט א פערגיטיגונג אין דער פארם פון אנ'אקולניק ווי אזוי אנגעשטעלטע דארפען פון איצט אן טראגען שיך. כדי נישט צו רייסען די זוילען — האלטען אין דער האנד.

עקספארט קיין אויסלאנד

דער עקספארט קיין אויסלאנד פערגרעסערט זיך א לאדזער סוחר, האט זייענדיג אין דאנציג פערקויפט זיינע אלטע הויזען.

גלאז - בראנזשע

אין דער גלאז־בראנזשע הערשט א שטארקע אויפלעבונג. א שטארקע נאכפראגע אויף גלאז איז אין ווארשא, לעמבערג, ווילנע, קראקע און אנדערע אוניווערזיטעט - שטעט. אויך אין לאדז ווערט איצט דאס ארטיקעל שטארק געזוכט. די הויפט־אפנעהמערס פון דעם ארטיקעל זענען איצט — יודען....

קאפעלושען - בראנזשע

אין דער קאפעלושען־בראנזשע הערשט ווייטער א קריזים. די סיבה דערפון איז, וואס יודען געהען ארום אהן קעפ, דארפען זיי נישט קיין קאפעלושען, ווי מ'טיילט מיט, זענען פיל לאדזער פאבריקאנטען געווארען אוים קאפעלוש־מאכערס.

אויפן געלד - מארק

א זעהר פרעהליכע שטימונג איז אויפן געלד - מארק. טאמער געהט מען ביי איינעם בארגען א גמילת־חסד, אדער מאהנען א חוב — לאכט יענער און האלט זיך ביי די זייטען.

האניג פויגעל

*) פאר דער פינקטליכקייט פון די ידיעות איז דער „קונדס"־רעדאקטאר נישט פעראנטווארטליך.

א „גוי" אהן א „יוד" קען נישט זיין!..

אימפארטירטער וויץ פון „דריטען רייך"

דער „פיהרער" האט גענומען א מלמד, ער זאל איהם לערנען יודיש, כדי ער זאל קענען לייענען יודיש פון אריגינאל, און זעהען, וואס די יודישע פרעסע שרייבט וועגען איהם.

דער מלמד האט איהם געלערנט שרייבען, דער „פיהרער" האט געשריבען ווי דער מלמד האט איהם געהייסען. איינמאל האט איהם דער מלמד געהייסען שרייבען דאס ווארט „גוי". דא האט זיך דער „פיהרער" איינגע'עקשנ'ט, ער וויל נישט שרייבען קיין „יוד". דער מלמד האט מיט איהם גערעדט, גענגעבען צו ערקלערען. ס'העלפט נישט — ער וויל באין אופן נישט שרייבען קיין „יוד".

צום סוף האט דער מלמד ערקלערט דעם „פיהרער":

— זיי נישט קיין נאר, א „גוי" אהן א „יוד", האט קיינמאל נישט געקענט זיין און וועט נישט זיין.

דער ים איז איהם געפרוירען געווארען...

בעזוך אין בארטשינסקים אטעליער

צום מאהלער בארטשינסקי קומט אריין זיין פשיאטשעל משה בראדערזאן, זעהט ער דעם קינסטלער זיצען ביים איזועלע און ווארימט א בילד, פרעגט ער איהם:

— בארטשינסקי, וואס טוסטו?

— כ'האב נעכטען געמאהלט א ים, איז ער מיר איבערנאכט געפרוירען געווארן. טו איך איהם איצט אויפטייען — האט בארטשינסקי געענטפערט.